

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 43.

Lördagen den 4 juni e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m., och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Herr *Wohlin* väckte en motion, nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa finanstullar.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 169, angående vissa anslag under riksstatens för år 1922 fjärde huvudtitel;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fullföljandet av arbetena å vissa befästningsanläggningar;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag till sjökarteverket jämte en i ämnet väckt motion;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beviljande av medel till bestridande av Sveriges andel i kostnader för Nationernas förbund jämte en i ämnet väckt motion;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m. jämte en i samband härmed väckt motion;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden m. m.;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln av dels statsverkspropositionen dels ock propositionen om tilläggsstat till riksstaten för 1921 gjorda framställningar angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande jämte fem i anledning härav väckta motioner;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till hospitals underhåll jämte en i ämnet väckt motion;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående uppförande av ett hospital vid Hälsingborg;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat för år 1921 under femte huvudtiteln gjorda framställning angående uppförande av nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar angående anslag till driftkostnader vid folksanatorierna;

nr 182, i anledning av väckt motion angående i visst avseende förändrade grunder i fråga om dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor;

nr 183, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för barnmorskeundervisningen;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omläggning av budgetåret;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för täckande av driftsförlust vid postverket under år 1920;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnandet vid kommunikationsverken av arbeten för bekämpande av arbetslösheten jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående telefon- och telegramavgifterna för tiden från och med den 1 juli 1921 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 188, i anledning av väckt motion i fråga om bestridande av kostnaderna för lokal och betjäning vid vissa telefonstationer;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt statens järnvägar för genom taxenedsättning förorsakad inkomstminskning;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel jämte i ämnet väckta motioner;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig

löneförbättring åt nordiska museets personal jämte en i ämnet väckt motion;

nr 193, i anledning av väckta motioner angående tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, inrättade av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting; samt

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning för år 1922 till tillfällig löneförbättring; ävensom

bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa finanstullar ävensom en i ämnet väckt motion.

Fortsattes överläggningen angående punkten A i bevillningsutskottets betänkande nr 43.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Ingen har väl velat förneka, att det ärende vi i dag hava oss förelagt att behandla, är rätt så svårt och rätt så invecklat. Det är därför icke så underligt, om olika meningar göra sig gällande, då det gäller att lösa en så svårartad fråga som denna. Utskottet har ju presterat en bevisföring för sitt yrkande om avslag på Kungl. Maj:ts förslag, som jag i stort sett gillar och instämmer i. Jag instämmer i det, under den förutsättningen att man talade om en tullförhöjning, som vore av permanent natur. Utskottets motivering synes mig giva bestämt vid handen, att utskottet nästan hela tiden har låtit sin tanke hänga fast vid problem, som äro av bestående karaktär. Då jag delvis har gått en annan väg än utskottet och kommit till ett olika resultat, så tycks det mig huvudsakligen vara därför, att jag icke har sett det föreliggande förslaget såsom bestående permanent utan som fullständigt provisoriskt och av tillfällig karaktär och tillfällig natur.

De skäl, på vilka utskottet stöder sitt avslagsyrkande, och vilka också förut här i dag tydligt hava förts fram av en talare för utskottets ståndpunkt, herr Örne, äro egentligen fyra, nämligen:

1) att ett sådant tulltillägg, som här är fråga om skulle motarbета det prisfall, som för närvarande pågår,

2) att ett flertal industrier skulle i alla fall icke kunna återtaga och utvidga driften,

3) att de förpliktelser, som Tyskland för kort tid sedan iklätt sig för gäldande av skadeståndet, skulle komma att ändra vårt läge i förhållande till nämnda land,

4) att ett bifall till propositionen skulle medföra väsentliga rubbningar i den jämvikt mellan industriens och jordbrukets tullskydd, som ingår i det rådande tullsystemet.

Flera skäl finnas icke i motiveringen. Av dessa fyra skäl är det

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

trede beträffande de förpliktelser, som Tyskland iklätt sig rörande sin export, redan borteliminerat, kan jag säga, genom herr Vennerstens inlägg i frågan, som tydligt visar, att något sådant skäl kunna vi icke räkna med som någon säker faktor för att bedöma det prisläge, som de tyska exportartiklarna skulle ställa sig i. Av de andra tre skälen torde också det andra i ordningen, nämligen det om att alla industrier i alla fall icke skulle kunna utvidga driften, icke hava mycket större beviskraft, ty ingen har väl påstått, att alla skulle kunna göra det. Man har naturligtvis utgått ifrån, att om en del av industrien skulle kunna fortsätta sin verksamhet och eventuellt utvidga arbetet på några områden, så vore därmed mycket vunnet. Återstå alltså de två andra skälen, det första och sista. Av dem gäller det första skälet det förhållandet, att en tullökning skulle motarbeta prisfallet. Ja, det kan man väl säga i någon mån blir förhållandet — och jag kan kanske återkomma dit om ett ögonblick. Men om man sätter det skälet, motarbetandet av prisfallet, i jämförelse med den nytta, som å andra sidan tullarna skulle göra genom att sätta arbetet i gång, så torde det skälet väga rätt så lätt. Beträffande jämvikten mellan tullskyddet på industriens och jordbrukets artiklar, så tror jag, att det jämnar sig tämligen självt, och att den ökning, som nu är föreslagen på vissa industriartiklar, i och för sig icke upphäver den jämvikten.

Då jag sålunda har tagit ståndpunkt till frågan, har jag gjort det från utgångspunkten av det nödläge, vari industrien befinner sig. Jag har med uppmärksamhet lyssnat till alla de industriens representanter, som inför utskottet hava avgivit sina omdömen om läget, och jag får säga, att det har verkligen för mig tett sig som en synnerligen allvarlig fråga. Läget har för mig visat sig vara synnerligen prekärt, synnerligen allvarligt, och det är från den utgångspunkten, som jag har försökt att sätta mig in i, huruvida det skulle vara möjligt att kunna avstå från att göra något eller helt avvisa det förslag, som här förelåg. Man frågade sig inom utskottet: finns det några andra framkomliga vägar, som skulle kunna leda till målet att kunna hjälpa industrien i dess nödläge? Ja, man hade ett förslag, nämligen herr Stendahls. Detta förslag måste vi från början — så gott som hela utskottet enhälligt — avvisa av flera skäl, men framför allt av utrikespolitiska, varpå jag icke skall ingå. Inom utskottet fanns det egentligen, när man skulle diskutera saken, icke någon, som vågade gå in för detta förslag. Man försökte komma fram på den väg, som har följts i Schweiz, där parlamentet har lämnat åt sin regering ett ännu vidare uppdrag, nämligen att förbundsförsamlingen bemyndigar rådet dels att fastställa nya eller höja hittillsvarande tullsatser i syfte att anpassa tulltariffen efter det nuvarande ekonomiska läget, dels att undantagsvis för någon kortare tid begränsa eller avstänga importen av någon viss vara ävensom att i samband härmed genomföra en härav betingad nödvändig prisreglering inom landet. Den vägen hade ju möjligen varit mera framkomlig, men om den saken förelåg icke något uttalande från regeringen, och vi kunde icke inom utskottet finna det

vara rimligt eller möjligt att lägga en sådan sak på regeringen, utan att regeringen först hade begärt ett sådant bemyndigande. Då man nu söker efter de vägar, som skulle vara möjliga för att söka räcka en hjälpande hand åt industrien i dess nödläge för närvarande, ja, då syntes åtminstone för mig och flera med mig icke någon annan väg möjlig än att söka i den mån, som det befanns möjligt och rimligt att acceptera det av regeringen framställda förslaget.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Att industrien var i ett nödläge, därom hade det egentligen icke tvistats, men huru stort detta nödläge var, huru långt det grep omkring sig, huru vidsträckta följder det skulle kunna hava, därom tvistade man ju något. De yttranden, som hava, som sagt, avlämnats inför utskottet av industriens målsmän, hava för mig gjort fullt tydligt och klart, att ett sådant prekärt läge, vari vår industri för närvarande befinner sig, med så oöverskådliga följder och sådan räckvidd, har vårt land säkerligen under en mansålder icke förut varit utsatt för. Med hänsyn till att här i landet funnos 80,000 à 90,000 arbetslösa, som redan nu stodo utan arbete, och med utsikt till dels att industrien snart skulle lägga ned en stor del av den nu pågående verksamheten, som skulle föröka de arbetslösas antal med åtskilliga tiotusentals arbetslösa, och dels att staten och riksdagen skulle känna sig nödsakade att därför anslå betydligt större summor än hittills ens varit tal om, stod det för mig som fullständigt klart, att någonting måste göras och borde göras för att undvika en sådan tingens ordning. Och hjälpen, ja, den har ju Kungl. Maj:t föreslagit skulle ligga i tullarna, men det är icke så som utskottet säger, att man därmed trodde sig kunna övervinna all den olägenhet, som nödläget för närvarande giver vid handen. Åtminstone har icke jag för min del trott, att tullarna ensamma skulle kunna rädda landet ur nödläget. Där emot har jag hoppats, att de föreslagna tullsatserna jämte övriga andra på saken inverkan faktorer såsom fraktlindringar, räntenedsättningar, förbilligandet av industriens produktionskostnader och sänkta arbetslöner tillsammans skulle kunna åtminstone föra oss över den svåraste kristiden, och det är av det skälet, som jag för min del kunnat vara med om att till någon del följa Kungl. Maj:t, då det gällt att pålägga nya tullar. Jag har emellertid icke kunnat följa Kungl. Maj:t helt och hållet. Jag har ansett, att det skulle medföra, att man då skulle markera rent av en protektionistisk princip. Jag har velat inskränka tullförhöjningarna till det minsta möjliga, d. v. s. till de områden, där de voro av högsta nöd, och där de skulle kunna göra verklig nytta och hava någon särdeles effekt. När jag undersökte de områden, där detta skulle kunna vara möjligt, så har jag stannat vid att det var de två industrigrenarna, textil och järn, som framför allt borde komma i fråga. Dessa två stora industrigrenar äro med varandra likställda på flera sätt, nämligen:

1) framför allt därför, att de sysselsätta ett ojämförligt större antal arbetare än några av de andra företagen,

2) dessutom att de ännu hava sin verksamhet i gång i rätt stor utsträckning och icke fullt lagt ned den, varför de också lättare kunna fort-

Höjning av tullsatserna för vissa industriprodukter. (Forts.)

sätta driften och lättare utöka sin verksamhet, om möjligheter därtill givas,

3) att dessa industriens representanter hava förklarat alldeles särskilt inför utskottet, att det är deras bestämda mening, att om tullskydd beviljas, så skola de söka hålla sin industri i gång och bereda arbete åt arbetarna om icke i full utsträckning, så åtminstone i så stor utsträckning, att arbetslöshet icke i egentlig mening skulle bliva tal om eller att arbetslöshetsunderstöd från statens sida på detta område icke skulle behöva komma i fråga.

Jag har i det fallet en annan uppfattning än herr Örne, som förut redogjort för denna sak. Han hade fått den uppfattningen av industriens representanter, att dessa icke hade kunnat lämna någon garanti, som han uttryckte sig, för att industrien skulle hållas i gång. Ja, det har väl ingen kunnat begära, att de skulle kunna lämna någon bindande garanti. Jag för min del förstår icke, huru och under vilka förhållanden och former en sådan garanti skulle kunna lämnas. Men jag tror, att hederliga mäns ord äro borgen och garanti nog för infriandet av de åtaganden, som de inför utskottet och förut inför handelsministern utfäst sig för. Jag har fått ytterligare belägg på detta under de senare dagarna genom särskilda meddelanden från industrimän, där man alldeles särskilt har betonat, att någon tvekan icke kunde få råda därom, utan att industrien, om tullarna beviljas, kommer att hållas i gång så långt som det är möjligt. Det är därför, som jag anser, att dessa industrigrenar borde understödjas och hjälpas med förhöjda tullsatser.

Jag har emellertid icke kunnat vara fullt med om den utsträckning av tullarna, som Kungl. Maj:t föreslår. Då jag yrkat bifall till förslaget på dessa områden, har jag bland annat beträffande järngruppen icke kunnat finna det vara fullt riktigt att belägga en del i förslaget upptagna artiklar med tullar. Jag har därför i min reservation i motiveringen pekat på, att i Kungl. Maj:ts proposition äro medtagna en hel del artiklar, som knappast kunna få komma i fråga vid tullförhöjningen. Så är alldeles särskilt förhållandet med en ganska stor artikel, som importeras mycket till landet, nämligen galvaniserade järnrör, vilka icke tillverkas inom landet och därför icke borde tullbeläggas. Nästan samma är förhållandet med den stora artikeln självbindande skördemaskiner, som tillverkats endast till någon mindre grad inom landet, och industrien på detta område spelar ingen som helst roll i jämförelse med den stora import, som äger rum. Dessa maskiner borde absolut icke beläggas med höjda tullar, då tullen ovillkorligen skulle höja priset på dessa maskiner med motsvarande belopp. Man kan också säga, att en hel del av övriga industrialster icke alls äro föremål för import. Så är förhållandet med artikeln kokspisar, ty de spisar, som säljas i vårt land, äro av alldeles särskild svensk typ och hava icke någon konkurrens utifrån. En hel del andra byggnadsartiklar kunde jag nämna, men jag vill icke upptaga tiden med det nu. Dessutom är förhållandet alldeles enahanda

med en sådan artikel som liar, vilka icke importeras. Någon import av liar har icke förekommit på många år. Den fabrik, som behärskar marknaden av liar i Sverige har icke begärt någon tull, emedan den varken önskar eller behöver någon. Ännu andra artiklar, såsom hästsko-söm, hästskor och en hel del byggnadsmiden falla också under samma bedömning. Det finnes också en del av jordbrukets förnödenhetsartiklar, såsom slättermaskiner och andra redskap, såsom plogar, harvar, häst-räfsor och radsåningsmaskiner, som äro av den art, att de icke borde be-läggas med tull, särskilt också därför, att de icke äro föremål för någon vidare import, enär de allra flesta av dessa äro av speciell svensk typ och därför icke behöva befara kokurrens med utländska artiklar.

När jag därför har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, så har jag på dessa punkter gjort det med den fulla förvissningen, att Kungl. Maj:t icke skulle låta tullökningen träda i verkställighet beträffande de rubriker, där Kungl. Maj:t efter lämpligare prövning, än vad det varit utskottet möjligt, kan finna det vara uteslutet, att tull bör påläg-gas. Jag hävdar nämligen den meningen, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag på dessa punkter innebär ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att handla så, som jag har föreslagit. Klämman i Kungl. Maj:ts eget förslag lyder:

”att nedannämnda i gällande tulltaxa för inkommande varor stad-gade tullsatser må från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, tillsvidare intill dess annorlunda förordnas, dock högst intill den 1 juli 1922, förhöjas”, o. s. v.

Kungl. Maj:t säger också på sid. 75 i propositionen om denna sak: ”Deras” — tullarnas — ”giltighetstid bör sålunda uttryckligen begrän-sas, exempelvis till den 1 juli 1922. Därest förhållandena redan dess-förinnan skulle förändras därhän, att ett borttagande eller en nedsätt-ning i större eller mindre omfattning av tilläggstullarna kan äga rum, bör det givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att med begagnande av den grundlagsenligt Kungl. Maj:t i dylikt hänseende tillkommande rätten vidtaga åtgärder i sådant syfte.”

Alltså förutsätter jag vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag om tullar beträffande textil- och järnindustrien, att, då det gäller beläggan-det av tullar, sista rubriken ”Järn- och manufakturvaror därav”, Kungl. Maj:t må se till, att sådana artiklar, som jag nu har påpekat och even-tuellt andra, som kunna komma i fråga vid omprövning, icke må bliva med tull belagda. Jag har därmed redogjort för min reservation, till vilken jag i sinom tid skall be att få yrka bifall. Jag förmodar, att här kommer att tagas varje punkt för sig, och då jag icke har yrkat bifall till punkt A. eller punkt B., utan först till punkt C., skall jag be att få återkomma därtill.

Emellertid ber jag till sist få betona, att för mig har denna sak framstått som en fullkomlig samvets sak. Jag har ansett, att om jag kunde på något sätt i det här fallet räcka den nödställda industrien en hjälpande hand, så hade jag icke rätt att undandraga mig denna plikt.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

Om man ser saken på det sättet, att här rör det sig om en tillfällig handräckning, en tillfällig hjälp till industrien, som icke är ämnad att bli permanent utan endast provisorisk och om man med mig delar den meningen, att den föreslagna åtgärden verkligen skulle för industrien vara en verksam hjälp för tillfället och för närvarande för att övervinna kristidens svårigheter, så tror jag för visso, att denna kammare sin vana trogen icke skall vilja undandraga sig att även lämna denna hjälp och detta bistånd.

Jag vädjar därför till kammaren att på de punkter, jag här har påpekat, bifalla, vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Herr Wohlin: Herr talman, mina herrar! Det framgick av mitt kortfattade uttalande under debatten i valutafrågan, att min principiella uppfattning angående riktlinjerna för vår ekonomiska politik under de närvarande övergångsåren i icke ringa mån avviker från den som kommer till uttryck i bevillningsutskottets majoritets uttalanden i föreliggande betänkande. Jag hyser visserligen också åsikten, att det för vårt land är önskvärt att så snart det låter sig göra återkomma till den gamla guldpariteten och att det i längden är ohållbart att genom artificiella åtgärder fastlåsa vår allmänna prisnivå på en högre höjd än som motsvarar läget på världsmarknaden. Jag har även klart för mig, att våra stora exportindustrier, vår trävaruindustri och cellulosa-industri, äro de grenar av vårt näringsliv, på vilka vårt lands ekonomi i första rummet hänger, och att frågan om tullskydd åt industrier, som äro beroende av sådana åtgärder, är en fråga av sekundär vikt, när vi betrakta vårt näringsliv i stort under dessa övergångsår. I likhet med utskottsmajoriteten har jag även uppfattningen, att produktionskostnaderna inom vår industri böra så långt möjligt nedbringas, genom en bättre ekonomisering, genom en moderniserad organisation och även genom nominallönernas och måhända i någon mån också genom reallönernas nedbringande. Men i olikhet med dem, som företråda en dogmatisk frihandelsuppfattning, hyser jag dock åsikten, att dessa åtgärder, om vilka jag nu talat, icke äro tillräckliga för upprätthållandet av vårt näringsliv under nuyarande övergångsår, utan att ett behov även gör sig gällande av provisoriska skyddsåtgärder för vissa av våra viktigare näringar. Därmed har jag ingalunda bundit mig vid någon viss handelspolitisk eller tullpolitisk princip för framtiden, utan alldeles avstått från att bedöma de föreliggande frågorna efter protektionistisk eller frihandelsvänlig principuppfattning och endast sökt bedöma dem efter rent praktiska synpunkter. Jag har alltså gått till prövning av denna viktiga proposition utan förutfattade åsikter, om jag skall vara uppriktig, snarare i samma tanke som herr Wijk, nämligen att kunna verkställa "en välvillig granskning" av propositionen, och jag trodde verkligen, när propositionen kom, att jag skulle kunna efter granskningen åtminstone i vissa delar biträda det sålunda framlagda förslaget. Jag har också tillåtit mig vid ett tidigare tillfälle vid denna riksdag, då frågan om glid-

tullsystemet för spannmål var före, uttala, att jag ingalunda vore blind för att nödläget är mycket allmänt utbrett inom stora grenar av vår industri och att stora delar av vår industri arbeta under ytterligt tryckta förhållanden, och jag uttalade även, att jag för min del vore beredd att medverka till skyddsåtgärder för våra viktigare industrier, som skulle kunna bliva dessa industrier och deras arbetare till verkligt gagn.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

Då jag nu ur dessa från utskottsmajoritetens rätt så avvikande synpunkter gått att granska den föreliggande propositionen, har jag först fäst mig vid det förhållandet, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet redan på senhösten i fjol hade sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden och även, kort efter det att herr statsrådet tillträdde sitt ämbete, i en intervju offentligen uttalade, att herr statsrådet hade under omprövning, i vad mån man genom provisoriska skyddsåtgärder skulle kunna hjälpa vår redan då i viss grad beträngda industri. Saken har sedermera utvecklats på det sättet, att alla framställningar, som under senhösten inkommo med begäran om ökat skydd för olika industribranscher, hänsköts till kommerskollegium, som den 15 december i fjol avgav utlåtande i ärendet av det innehåll, som visas av propositionen. Några dagar senare eller den 18 december, yttrade sig i ämnet vår troligen sakkunnigaste delegation för dessa frågor, nämligen ekonomiska rådet, och dess uttalande återfinnes likaledes i den här föreliggande kungl. propositionen. Jag vill beträffande ekonomiska rådets yttrande säga, att man måste fästa sig vid, att rådet i detta sitt yttrande begränsade sig till våra viktigare industrier och alldeles uraktlät att beröra vår stora och betydelsefulla modernäring, ehuru väl — om också möjligen formella skäl kunnat förebringas för en sådan behandling av ärendet — de reella skälen hade fordrat, att såväl industriens som jordbrukets skyddsfrågor av ekonomiska rådet upptagits i ett sammanhang. I anslutning härtill hava, som känt är, frågorna om skydd för vårt jordbruk blivit handlagda i en helt annan ordning och inom ett annat departement, och vissa av de framställningar, som röra denna gren av vårt näringsliv, ligga för närvarande under fortsatt behandling och hava icke blivit föremål för denna riksdags prövning. I ekonomiska rådets ifrågasvarande yttrande finnes dessutom en punkt, som jag i detta sammanhang anser vara av betydelse att påpeka, nämligen, att man borde undersöka det av ekonomiska rådet ifrågasatta extra tullskyddets inverkan jämväl på bärigheten av de inhemska näringar, "som kunna följa efter i produktionskedjan", och att man alltså borde se efter vilken verkan ett extra tullskydd för t. ex. järnindustrien måtte få på järnmanufakturindustrien, verkstadsindustrien och jordbruket. Jag har velat fästa uppmärksamheten på denna punkt, emedan man här finner en av den föreliggande propositionens största svagheter. Sedan emellertid detta yttrande avgivits, har herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet ansett sig behöva fyra och en halv månader för att ytterligare överväga frågan och han har så sent som på valborgsmässoaftonen framlagt denna digra kungl. proposition, vilken dock vid närmare granskning

Höjning av tullsatserna för vissa industriprodukter.
(Forts.)

befinnes vara sådan, att utredningen efter mitt förmenande alls icke behövt taga så lång tid utan kunnat verkställas på väsentligt kortare tid. Jag tager fördenskull för givet, att anledningen till det långa dröjsmålet med propositionens framläggande har varit en viss tvekan hos herr statsrådet angående de ifrågasatta skyddsåtgärdernas rationella karaktär och behovet av dem för vårt näringsliv. Under alla förhållanden är det anmärkningsvärt, att man behövt en hel vinter för att förbereda ett med så många verkliga brister som detta behäftat förslag till skyddsåtgärder för vår industri.

Jag förbigår nu, för att icke för länge upptaga tiden, alla de mindre industrier, som äro i propositionen upptagna. Jag kan emellertid icke underlåta att fästa mig vid att herr Vennersten i början av dagens debatt gjorde den anmärkningen, att enligt hans mening en högst betydande skillnad förefunnes mellan den av honom m. fl. avgivna reservationen och Kungl. Maj:ts proposition, och att, enligt herr Vennerstens uppfattning, snarare mot Kungl. Maj:ts förslag kunde riktas den anmärkningen, att ett större antal industrier borde hava blivit upptagna än vad som skett i propositionen. Detta är såtillvida anmärkningsvärt och ägnat att ställa högerreservanternas yrkanden i en särskild belysning, som i den kungl. propositionen åtskilliga tillverkningsgrenar äro medtagna, som för vårt lands ekonomiska liv äro av mindre betydelse och vissa av de av Kungl. Maj:t föreslagna tullförhöjningarna icke ens av vederbörande industriidkare begärts, medan andra av dem alls icke skulle lända respektive tillverkningsbranscher till verkligt gagn. Kungl. Maj:t har sålunda enligt min mening, tvärtemot vad herr Vennersten förmenar, snarare begått misstaget att i propositionen medtaga även specialtillverkningar, där ett extra tullskydd icke är av behovet påkallat. Jag vill, som sagt, icke vidare uppehålla mig vid dessa mindre tillverkningsbranscher, utan endast säga, att, då man exempelvis i propositionen finner förslag om ökat skydd för fönsterglasindustrien och känner till de förhållanden, som förorsakat denna industris nuvarande läge, man måste beklaga, att icke större urskillning gjorts vid propositionens utarbetande. Det är känt, att dessa föreslagna tullförhöjningar å fönsterglas av vissa bankintressen påfordras som villkor för samma intressens medverkan vid rekonstruktionen av vissa företag. Det är enligt min uppfattning en synnerligen farlig princip, som skulle kunna leda till ohållbara konsekvenser. Lämmande dessa speciella frågor åsido, vill jag fastmera med några ord beröra den viktiga textilindustrien, som i detta förslag är den ena av de båda huvudbranscher, som äro föreslagna till erhållande av tullförhöjning.

Den svenska textilindustrien har under de gångna årtiondena utvecklat till en industri med, så vitt jag förstår, högt uppdriven teknik, med god administration och med sympatiska personligheter i sin ledning och, så vitt jag känner, har denna stora svenska industri icke heller varit föremål för sådana aktietransaktioner och spekulationsmanövrer, som bragt så många osunda förhållanden in i andra industrier. Det är

med stor respekt man måste betrakta vår svenska textilindustri och dess banbrytare, och det är sannerligen icke från några förutfattade ovänliga ståndpunkter, som man gått att pröva textilindustriens krav på ökat skydd. Ej heller behöver man här taga hänsyn till förhållanden, som sammanhånga med jordbrukets intressen, eftersom textilvarorna äro sådana konsumtionsartiklar, som i stort sett icke ingå bland jordbrukets produktionsmedel. Jag hade verkligen, när jag gick till granskning av propositionen, trott, att jag skulle finna de för textilindustrien föreslagna tullförhöjningarna verkligen bliva till gagn för industrien och för dess arbetare samt kunna medföra en minskad arbetslöshet inom denna viktiga industriella bransch. En egenartad situation har emellertid här varit rådande. Sedan vårt lands tillgångar på textilvaror under krisårens sista skede i högst väsentlig mån reducerats, så öppnades under 1919 års senare del, efter krigets avslutande och handelsvägarnas öppnande, tillfällena till att hit till landet åter införa textilvaror. Enligt uppgifter, som lämnats inför bevillningsutskottet av sakkunniga personer, var läget då sådant, att det mötte större svårigheter för de svenska textilfabrikerna att få in råvaror än för importörerna att få in vävnader, och i följd av detta förhållande men även i följd av en livlig aktivitet bland importörerna inom branschen har det försiggått en import hit till landet av textilvaror under åren 1919 och 1920, som till sina dimensioner varit synnerligen stor, abnormt stor även i förhållande till det konsumtionsbehov, som förelegat. Man finner av propositionens siffror på sidorna 117 och 118, hurusom exempelvis importen av ylleveror under år 1919 uppgick till omkring 4,000 ton och under år 1920 till 5,240 ton, medan importen under år 1913 endast var 1,350 ton. Man finner, huru importen av bomullsvävnader under år 1919 uppgick till 7,682 ton och under år 1920 till 10,269 ton mot en normal import under år 1913 av endast 2,171 ton. Man finner vidare en högst betydande import av ullgarn, bomullsgarn och tricotartiklar, som, likaledes efter kvantitet räknat, i betydande grad överstigit normalimporten, och man finner också såsom en följd härav, att de utgifter, som landet fått vidkännas på grund av denna import, uppgått till oerhört höga belopp. Under år 1919 uppgick sålunda värdet av importen utav yllevävnader till 83 miljoner kronor och under 1920 till 107 miljoner kronor, mot endast 10½ miljoner kronor under år 1913, och värdet på importen av bomullsvävnader under 1919 uppgick till 74 miljoner kronor och under 1920 till 98 miljoner kronor mot endast 12 miljoner kronor under år 1913. Av tricotartiklar importerades under år 1919 för 26 miljoner kronor och under 1920 för 46 miljoner kronor, mot endast 4½ miljoner kronor under normalåret 1913.

En följd av denna väldiga import av textilailester har, såsom också i propositionen anföres, blivit, att lagerbestånden av textilvaror såväl vid de svenska fabrikerna som framför allt hos importörerna blivit abnormt stora. Enligt propositionens uppgifter uppgingo lagren av textilvaror vid tidpunkten för propositionens avfattande efter värde räknat till det

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

niodubbla beloppet av det normala lagerbeståndet år 1913 och efter kvantitet räknat till det tredubbla beloppet av det normala lagerbeståndet år 1913. Herr Vennersten, som ju på detta område besitter en av alla uppskattad sakkunskap, har beträffande denna sida av ämnet, om jag icke uppfattade honom orätt, anført, att dessa lagerbestånd icke hava det inflytande på bedömandet av föreliggande tullfråga, som jag förmenar vara fallet, därför att lagren bliva mindre väl sorterade, allteftersom tiden fortskrider, och ett fyllande av lagren måste ske för att tillgodose de svenska konsumenternas välbefogade krav — jag förmodar, enligt herr Vennerstens mening — krav på särskilda mönster och särskilda kvalitéer. Såvitt jag förstår, äro dock dylika synpunkter för större delen av vårt folk med dess nuvarande försvagade köpkraft av underordnad betydelse i förhållande till behovet att över huvud taget erhålla kläder. Inför bevillningsutskottet hava också de tillkallade sakkunnige, såvitt jag fattat dem rätt, förklaradt, att de för sin del icke kunde giva några säkra utfästelser om att driften vid de svenska textilfabrikerna skulle kunna upptagas i större omfattning än vad för närvarande är fallet, därest de här ifrågasatta tullförhöjningarna genomfördes. Det har visserligen uttalats vissa allmänna förhoppningar om att så skulle kunna ske, men inga som helst positiva uttalanden hava gjorts, så att man därpå kunnat bygga en verklig förvissning om att driftinställelserna inom textilindustrien skulle kunna minskas, därest nu dessa tullförhöjningar vidtoges. Såvitt jag förstått läget, är detta alltså sådant, att till följd av en säregen situation under tiden efter krigsutbrottet osedvanligt stora lager av textilvaror ligga osålda här i riket och man föreslår nu tullförhöjningar på dessa artiklar vid en tidpunkt, då tullförhöjningarna företrädesvis, i ett och annat fall kanske uteslutande, skulle komma importörerna eller dessas fordringsägare men icke industrien och än mindre dennas arbetare tillgodo. Denna uppfattning har ytterligare inför utskottet bestyrkts av en framskjuten målsman för ylleindustrien, som förklarade, att han för sin del, om jag icke missuppfattade honom, ansåg de nu föreslagna tullförhöjningarna vara av ringa gagn för denna industri, och han meddelade att han t. o. m. för närvarande exporterade ylleveror till England och sålunda på intet sätt kunde hava behov av ökat tullskydd för dessa artiklar i närvarande läge. Vad beträffar konfektionsindustrien, har det inför utskottet klart uppvisats, att dennas svårigheter i närvarande stund i första rummet och kanske uteslutande bero på konkurrensen från Tyskland och att prisdifferenserna mellan tyska importartiklar och svenska varor äro så stora, att de här föreslagna tullförhöjningarna på intet sätt skulle hjälpa en stor del av de tillverkningsbranscher, som falla inom konfektionsindustriens område. Vad jag här anført har avseende å den nuvarande situationen och den, som kanske kommer att räcka under några månader eller något halvår framåt, men givetvis finns det ingen i denna kammar, som kan bedöma, huru läget därefter kommer att ställa sig och om det finns möjligheter för att textilindustrien verkligen skulle kom-

ma att gagnas av ett ökat tullskydd längre fram, exempelvis i höst eller ännu längre fram på året. Under sådana förhållanden har det syntts mig vara den riktigaste vägen, om riksdagen hade velat åt Kungl. Maj:ts delegera rätt att åsätta textilindustriens produkter ett ökat tullskydd, först när ett sådant ökat tullskydd enligt Kungl. Maj:ts eget beprövande hade befunnits vara för industrien av verkligt gagn. Däremot har jag, som redan nämnts, icke kunnat övertygas om att ett i dag eller i morgon beslutat tullskydd för denna industri skulle medföra fördelar för andra än i huvudsak importörerna av textilvaror och, i några branscher, fördelar av otillfredsställande och ringa värde för fabriksägarna. Jag har sålunda beträffande textilindustrien kommit till det resultatet, att man har svårt att här tillstyrka de av Kungl. Maj:ts nu begärda tullförhöjningarna.

Går jag härefter till den andra stora industriella huvudbranschen, som är upptagen i Kungl. Maj:ts förslag, så är det järnindustrien samt dennas produkter, fallande under järnmanufakturindustrien och verkstadsindustrien. Beträffande vår järnindustris betydelse för vårt ekonomiska liv råder nog ingen meningsskiljaktighet. Alla torde vara ense om att järnindustrien, näst efter trävaru- och cellulosaindustrierna, är vårt lands största industri och att den såsom en gammal förnämlig svensk industri är förtjänt av den största uppmärksamhet från statsmakternas sida. Visserligen har vår järnindustri under långa tider företrädesvis varit en exportindustri, men det har inför utskottet klart uppvisats, att hemmamarknaden under senare tid kommit att spela en alltmera ökad roll för järnindustrien, så att ett tullskydd för vår järnindustri faktiskt skulle komma att bereda den ett visst skydd och vara för den av en viss betydelse. En inför utskottet tillkallad, framstående sakkunnig har såsom sin uppfattning uttalat, att, såsom världsläget nu utvecklats, måste den svenska järnindustrien under en viss, ganska lång övergångsperiod övergå från tillverkning av mjukt järn till tillverkning av järn av mera högvärdig kvalitet, och han har för sin del förklarat, att han har ringa tro på att vår svenska järnindustri i dess nuvarande form kommer att kunna i framtiden fortbestå. Men han har å andra sidan även sagt, att det extra provisoriska tullskydd, som här är föreslaget, skulle kunna, enligt hans mening, i viss mån mildra de stora svårigheter, som äro förenade med denna omläggning av vår järnindustri, hindra den från — som han uttryckte sig — "en bråddöd". Man fann också av det material av konfidentiell natur, som ställts till utskottets förfogande, att en utav järnindustriens mest bemärkta representanter, som för övrigt företräder en ganska utpräglad frihandelsvänlig uppfattning, för sin del ansett, att ett extra tullskydd med ungefär de av Kungl. Maj:ts föreslagna beloppen skulle kunna höja förtroendet till priset på det svenska järnet och åstadkomma en viss lindring i den svenska järnindustriens läge. Det har sålunda beträffande järnindustrien förefunnits, så vitt jag förstår, på många håll inom utskottet en livlig känsla av att här hade man ett område, där de föreslagna tullförhöjningarna verkligen skulle kunna

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Höjning av
tullssaiserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

åstadkomma något gott i den riktning, som man därmed åsyftar, och från olika håll inom utskottet har det uttalats starka sympatier för att här något borde göras.

Såsom en konsekvens av de utav Kungl. Maj:t föreslagna järntullarna har emellertid i den föreliggande propositionen upptagits tullförhöjningar jämväl på ett stort antal produkter — man kan säga det övervägande antalet av de produkter — vartill järnindustrien lämnar råmaterial eller halvfabrikat, och vid granskningen av propositionen i dessa delar, kommo åtskilliga av utskottets ledamöter ganska snart till samma uppfattning som den, vilken nyss uttalades av herr Nilson i Kristinehamn, nämligen att Kungl. Maj:t efter alldeles för schematiska grunder utarbetat propositionen och till tullfördubbling föreslagit ett icke ringa antal artiklar, som alls icke äro i behov av ett sådant fördubblat tullskydd, antingen därför att dessa artiklar företrädesvis eller utslutande äro exportartiklar, eller därför att ingen import av sådana artiklar förekommit eller därför att de kvalitéer och typer, som av dessa artiklar tillverkas här i landet, äro av specifik art, så att ingen utländsk konkurrens är på dessa områden att befara. Herr Nilson i Kristinehamn har i motiveringen till sin reservation upptagit en del av dessa artiklar, såsom galvaniserade järnrör, självbindande skördemaskiner, kokspisar, liar, hästskosöm, hästskor, byggnadssmidan, slättermaskiner m. m. och jag vill tillägga att i den promemoria, som på vår framställning utarbetades av de tillkallade sakkunniga, ytterligare ett antal artiklar av detta slag voro upptagna, där de sakkunniga för sin del ansågo, antingen att några som helst tullförhöjningar icke voro behöfliga, eller också att det endast behövdes tullförhöjningar, som utgjorde kompensation för tullförhöjningen på järnet, som ingår i dessa produkter. Vi gjorde fördenskuil under den korta tid, som stod oss till buds, ett allvarligt försök att åstadkomma en utgallring ur Kungl. Maj:ts förslag av sådana tulltaxepositioner, som enligt vår och de sakkunnigas uppfattning icke borde medtagas. Men tiden var synnerligen knapp, och vid granskningen av resultatet av dessa försök gjordes från olika håll inom utskottet, icke minst från principiellt protektionistiskt håll, kritiska erinringar emot detta försök. Dessa erinringar voro delvis av den art, att vi, som hade hemställt om gallringslistans utarbetande, måste erkänna, att anmärkningarna voro befogade. Jag ansåg det då för min del icke vara riktigt att tillstyrka en revision av den kungl. propositionen, som icke var ur national-ekonomisk synpunkt tillfredsställande, och det återstod vid sådant förhållande att tillse om några andra vägar funnos, som voro framkomliga.

Den första av dessa vägar var den, som var föreslagen i den av herr Stendahl väckta motionen, enligt vilken riksdagen skulle delegera åt Kungl. Maj:t att under tiden till nästa riksdag åsätta tilläggstullar å artiklar inom de nu ifrågakommande grupperna i tulltaxan upp till ett ganska högt belopp av de nu utgående tullsatserna, men endast gentemot länder med deprecierade valutor. Det har för mig liksom, efter vad

jag tror, för de flesta av utskottets ledamöter, varit tydligt, att den av herr Stendahl angivna vägen ur ekonomisk synpunkt måste te sig såsom den rationellaste, eftersom det, efter alla utsagor att döma, är konkurrensen från länder med deprecierade valutor, d. v. s. i första rummet konkurrensen från Tyskland, som bereder vår järnindustri, vår järnmanufakturindustri och vår verkstadsindustri de största svårigheterna. Då vi emellertid sakligt gingo att diskutera herr Stendahls förslag, så bemärkte vi först, att Kungl. Maj:t redan i propositionen förklarar, att Kungl. Maj:t icke kunnat reflektera på denna linje. Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet säger på sid. 60 i propositionen, att det icke för närvarande torde vara möjligt att anvisa någon väg ut ur de svårigheter, som uppstått på grund av den bristande jämvikten mellan vår egen och utländska valutor. Sedan vidare utskottet under hand erhållit upplysningen, att regeringen för sin del icke ansåge den av herr Stendahl föreslagna vägen framkomlig och att regeringen icke komme att begagna sig av ett sådant bemyndigande, även om det skulle av riksdagen lämnas, och sedan vidare ordföranden i tull- och traktatkommitténs traktatavdelning, ledamoten av denna kammare, herr Venersten, tillika en av Sveriges underhandlare vid de sista handelstraktatförhandlingarna med Tyskland, av olika skäl, på vilka jag här icke finner anledning att närmare ingå, förklarar sig inom utskottet förhindrad att tillstyrka bifall till den av herr Stendahl väckta motionen, så kunde icke gärna någon av utskottets övriga ledamöter reflektera på denna linje. Det är icke så, som herr Stendahl, att döma av hans anförande, tyckes tro, att anledningen till att denna linje måst övergivas varit, att i herr Stendahls motion de animaliska jordbruksprodukterna icke äro upptagna. Ty det veta väl alla, att de svårigheter, som beredas vår animaliska jordbruksproduktion, i första rummet härröra av konkurrensen från Danmark, men det torde vara uteslutet att någon svensk regering gentemot detta vårt närliggande grannland, med vilket vi i handelspolitiska frågor samarbeta, skulle tillgripa en differentialtullpolitik av den art, som i denna motion föreslås gentemot länder med deprecierade valutor. Nej, huvudskälet till att herr Stendahls förslag icke kunnat förordas har legat i utrikespolitiska överbåganden, som i varje fall under nuvarande förhållanden måste vara värda det största beaktande, vilken regering som än skulle komma att handhava den ifrågasatta rättigheten att inom vissa gränser bestämma över tullbevillningen.

När nu den här nämnda linjen hade befunnits oframkomlig, så uppstod hos mig, liksom hos herr Nilson i Kristinehamn, den tanken, om det icke vore möjligt att komma fram på en annan linje, nämligen att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, i vad denna rör de här ifrågavarande delarna av tulltaxan, men under förutsättning, att Kungl. Maj:t skulle begagna sig av en utav riksdagen under dessa debatter uttryckt, om också icke formellt medgiven befogenhet att från tullförhöjning utesluta alla de särskilda tulltaxenummer, om vilka jag förut talat. Man har också själfvallet från vår sida observerat den passus på sid. 75 i propositionen,

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

där Kungl. Maj:t själv säger, att därest förhållandena redan före den 1 juli 1922 "skulle förändras därhän, att ett borttagande eller en nedsättning i större eller mindre omfattning av tilläggstullarna kan äga rum, bör det givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att med begagnande av den grundlagsenligt Kungl. Maj:t i dylika hänseenden tillkommande rätten vidtaga åtgärder i sådant syfte", d. v. s. åtgärden att nedsätta eller borttaga de av riksdagen i dag eventuellt beslutade tullfördubblingarna. Emellertid har jag i denna fråga konfererat med olika personer, som bättre än jag känna såväl våra grundlagar som den praxis, som utbildat sig vid tolkningen av dessa, och det har från flere håll sagts, att det är tvivel underkastat, om Kungl. Maj:t verkligen kan tillämpa ett sådant tillvägagångssätt. I varje fall har det förklarats, att en dylik nedsättning av de eventuellt i dag beslutade tullförhöjningarna endast skulle kunna ske under den förutsättning, som finnes angiven på sid. 71 i den kungl. propositionen, där herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet säger sig vara av den åsikten, att i avseende å sådana artiklar, där mellanhänderna komma att tillgodogöra sig större delen av de föreslagna tullförhöjningarna, "en tullförhöjning bör vidtagas endast under den förutsättningen att betryggande garanti kan vinnas för att det ökade tullskyddet verkligen kommer industrien tillgodo". Från samma håll har förklarats, att Kungl. Maj:t, såsom saken nu ligger, knappast torde hava möjlighet att, utöver vad som betingas av denna förklaring, verkställa sådana utgällningar, varom nu är tal.

Vid sådant förhållande tillät jag mig att inom bevillningsutskottet såsom yrkande framställa det förslaget, att utskottet måtte använda sin motionsrätt och föreslå riksdagen, att riksdagen ville delegera åt Kungl. Maj:t rätt att under samma tid, som omnämnes i herr Stendahls motion, höja tullsatserna å här ifrågavarande artiklar i tulltaxan upp till dubbla beloppet av nu utgående tullar, med iakttagande av att Kungl. Maj:t icke åsätter sådana ökade tullar å andra artiklar än å dem, som därav äro i verkligt behov, och att Kungl. Maj:t noggrant prövar vidkommande industribranschens verkliga behov av skydd. Detta av mig väckta förslag skiljer sig från herr Stendahls däri, att det icke skulle leda till ett differentialtullsystem, som tillämpades olika gentemot olika länder, utan det är ett förslag, som visserligen har vissa ekonomiska svagheter vid jämförelse med det av herr Stendahl framlagda, men som är ur utrikespolitiska och handelspolitiska synpunkter framkomligt och oantastligt. Jag gjorde detta yrkande för att finna en sista utväg ur de iråkade svårigheterna, men yrkandet att bevillningsutskottet skulle använda sin motionsrätt och framlägga förslaget inför riksdagen blev inom utskottet med tio röster emot nio avslaget. Det återstod då för den, som hade en önskan att söka hjälpa vår järnindustri och vissa grenar av vår järnmanufaktur- och verkstadsindustri, icke något annat val än att antingen ansluta sig till den kungl. propositionen i dessa delar, eller också för närvarande ställa sig på avslagsyrkandets sida, under förhoppning och förvisning om att Kungl. Maj:t skall finna läget fordra

att framkomma med ett annat förslag, som icke innehåller de uppenbara orimligheter och brister, som vidlåda det nu framlagda förslaget. Herr Nilson i Kristinehamn har stannat på den förra sidan och för sin del tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag under uttalande i motiveringen av förhoppningar, som jag för min del icke tror kunna gå i uppfyllelse. Herr Wijk har i sin reservation stannat vid Kungl. Maj:ts förslag men dessutom medtagit vissa delar av tulltaxan, där tullförhöjningar enligt min mening alls icke böra ifrågakomma, t. ex. tullförhöjningar på arbeten av koppar, d. v. s. tullförhöjningar på Svenska Metallverkens produkter, vilket skulle hava till följd väsentligt försvårade produktionsbetingelser för många exportartiklar, vari koppar eller andra metaller än järn ingå som halvfabrikat. När jag hade att göra valet, så var det, som alla förstå efter vad jag nu anfört, mycket svårt, men jag kunde med hänsyn till de betänkligheter, som jag här utvecklat, icke välja den av herr Nilson i Kristinehamn valda vägen, utan jag nödgades till sist ställa mig på den andra sidan, d. v. s. bland dem, som i närvarande läge icke kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts här framlagda förslag.

Det torde hava framgått av vad jag nu anfört, att jag icke för min del gått till prövning av det här framlagda förslaget till ökning av vissa industritullar ur synpunkten av något ensidigt jordbruksintresse, ty då jag framställde det yrkande inom bevillningsutskottet, varom jag nyss talat, så var det ingalunda min avsikt, att man skulle från tullförhöjningar undantaga endast sådana produkter, som äro för jordbrukets produktion av särskild betydelse. Man skulle tvärtom förfara på nationalekonomiskt rationellt sätt och uteslutande gallra med hänsyn till vederbörande branschens verkliga behov av tullskydd, och resultatet av gallringen skulle i så fall hava blivit, att vissa jordbrukets förnödenhetsartiklar måst åsättas ökad tull, medan vissa för jordbruket icke behöfliga artiklar hade kunnat komma med bland dem, som blivit uteslutna ur förslaget. Emellertid — om detta har varit *min* ståndpunkt — så kan jag icke underlåta att, innan jag slutar, tillfoga några allmänna ord om den uppfattning, som säkerligen på många håll inom jordbrukarekretsar gjort sig gällande vid granskningen av denna proposition. Man förstår där visserligen, på sätt herr Vennersten riktigt anmärkt, det samband, den samhörighet och den växelverkan, som måste bestå mellan våra olika näringar, och man inser mycket väl, att en förödd industri betyder minskad köpförmåga för vårt jordbruks produkter. Jag har icke här inom riksdagen träffat någon jordbrukare, som velat på ett obehörigt sätt spela ut det ena näringsintresset mot det andra. Men inom jordbrukarnes led måste man ändå icke desto mindre fasthålla vid vad man sedan gammalt benämmt jämviktsförhållandet mellan agrarskydd och industriskydd. Detta krav på jämvikt mellan agrarskydd och industriskydd är för stora kretsar av vår jordbrukande befolkning och för stora grupper av denna riksdags jordbrukande ledamöter av alldeles särskild betydelse, ty om utvecklingen skulle gå i den riktningen, att vi här i landet finge en viss industriprotektionism utan att få ett

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

däremot svarande jordbruksskydd, så bleve detta den för vår modernäring allra ogynnsammaste utgången av tullfrågornas behandling. Även för egen del har jag under den korta tid, som jag varit ledamot av riksdagen, haft starkt sinne för vikten av denna fråga om jämvikt mellan agrar- och industriskydd. Vid fjolårets riksdag, då de animaliska jordbrukstillarna voro suspenderade och möjligheter icke tycktes förefinnas att få dem satta i gällande kraft, oaktat enligt min uppfattning alla skäl förelågo för en sådan åtgärd, inlämnade jag jämte flera andra ledamöter av kammaren en motion, vari vi begärde utredning om suspension eller nedsättning av tullsatserna för jordbrukets viktigare nödvändighetsvaror under samma tid, varunder jordbruksskyddet, efter vad jag nyss nämnde, var nedskrivet. Denna jämvikt mellan agrarskydd och industriskydd har för mig haft så mycket större betydelse som jag otvivelaktigt, åtminstone på vissa håll, har förmärkt en tendens här i riksdagen att vilja rubba på jämvikten till jordbrukets nackdel. Det är nog samma känsla, som besjälar ett stort antal jordbrukarerepresentanter i riksdagen, då de i dag stå tveksamma gentemot nyttan för vårt näringsliv i dess helhet av den nu framlagda propositionen.

Jag slutar emellertid för min del med förklaringen, att för den händelse Kungl. Maj:t exempelvis i morgon dag eller i övermorgon här framlade en proposition, som ginge i den av mig inom bevillningsutskottet föreslagna riktningen, nämligen att riksdagen åt Kungl. Maj:t skulle delegera rätt att höja tullsatserna för järnindustriens samt järnmanufaktur- och verkstadsindustriens produkter upp till det dubbla av nu utgående tullsatser, dock med iakttagande av att icke sådana tulltaxepositioner medtoges, där skyddet vore obehövt, jag skulle, om en dylik proposition komme, återigen inom bevillningsutskottet rösta för bifall till ett sådant förslag, trots det att förslaget icke komme att medföra den av jordbrukarerepresentanterna önskade jämvikten i tullskyddet för industrien och för den animaliska jordbruksproduktionen. Huruvida och i vilken utsträckning denna min uppfattning skulle delas av representanterna för det praktiska jordbruket här i kammaren, därom vågar jag emellertid icke uttala någon mening. Det finns många här, som livligt beklaga det läge, vari denna stora fråga kommit, men detta läge är dock, mina herrar, i icke oväsentlig mån beroende på det sätt, på vilket tullfrågorna hava handlagts av regeringen under denna riksdag. Regeringen har sönderbrutit de olika tullfrågorna och framlagt dem inför riksdagen vid olika tidpunkter och utan sammanhang med varandra, samt även uraktlåtligt att framlägga förslag, som skulle upphjälpa den för hundratusentals producenter i landet så viktiga animaliska jordbruksproduktionen. När läget nu blivit sådant, så är det att beklaga, men det är samtidigt att hoppas, att regeringen skall antingen vid denna riksdag eller vid någon följande finna en rationellare lösning av detta svåra problem än den, som här är föreslagen.

I sakens nuvarande läge nödgas jag, herr talman, yrka avslag på den nu närmast föredragna punkten i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr statsrådet Malm: Herr talman, mina herrar! När regeringen i slutet av april månad framlade denna proposition, som nu behandlas, så skedde det i känslan av att man måste söka göra allt vad som stod att göra för att hjälpa den i betryck varande industrien, och att söka avhjälpa arbetslösheten på det sätt som lämpligast borde ske, nämligen genom att om möjligt söka sysselsätta arbetarna med produktivt arbete på de områden, där arbetarna äro vana att arbeta.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

Inga tecken hava heller sedan dess framträtt, som tyda på att förhållandena hava blivit bättre. Tvärtom har ju arbetslösheten undan för undan ökats, och regeringen har varit nödsakad att göra framställning till riksdagen om beviljande av anslag på ytterligare åtskilliga miljoner kronor för arbetslöshetens botande.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang med anledning av vad herr Örne nämnde erinra om att Kungl. Maj:t har icke bara intresse i fråga om arbetslösheten för arbetslöshetens skull, utan staten har ett mycket stort ekonomiskt intresse av att om möjligt genom andra åtgärder än arbetslöshetsunderstöd hjälpa de arbetslösa. Jag skulle därvid kunna lämna åtskilliga siffror, som gåvo belägg på att arbetslösheten har vuxit åtskilligt sedan den tid, då propositionen framlades, men jag skall icke vid denna timme trötta med alltför många siffror. Faktum är i alla fall, att de förhållanden, som betingat propositionens framläggande, fortfarande göra sig gällande, kanske med ökad styrka.

Nu säger man — och herr Örne framförde ju särskilt den uppfattningen — att den nuvarande krisen är beroende på en stark depression, som går över hela världen, och att vi här i Sverige kunna göra bra litet åt den saken. Det är riktigt, att så är förhållandet, och Kungl. Maj:t har aldrig heller påstått, att det är möjligt, att man här i Sverige kan vidtaga några särskilda åtgärder emot den depressionen. Vad regeringen har åsyftat och vad regeringen har kunnat åsyfta med propositionen, det är ju, att i möjligaste mån bevara den inhemska marknaden åt oss själva och åt våra arbetare för att på det sättet kunna i möjligaste mån förebygga arbetslösheten.

Det kan vara av ett visst intresse att se, vad hemmamarknaden betyder. Det gjordes för några år sedan — under år 1914 eller något efter 1914 — av en känd expert, den av alla industrimän kände ingenjör Alf Larsson, en beräkning för att se efter, vad den svenska inhemska marknaden betyder relativt till det hela. Han beräknar, att industriens totala produktion uppgick till fjortonhundra miljoner kronors värde och att därav på den inhemska marknaden konsumerades varor till ett värde av 750 millioner kronor, d. v. s. 55 %, medan resten, varor till 650 millioner kronors värde, d. v. s. 45 %, exporterades. Nu är det att märka, att konsumtionen på den inhemska marknaden i regel består av helfabrikat, då däremot exportvarorna i stor utsträckning äro rena råvaror, såsom malm och dylikt, eller också halvfabrikat. Den inhemska marknaden betyder således ofantligt mycket mera för arbetslösheten än den

Höjning av tullsatserna för vissa industriprodukter. utländska. Det är således av största värde att söka bevara den inhem-
ska marknaden åt oss själva.

Det har i propositionen framhållits, att det är vissa företeelser, som gjort, att svårigheterna i Sverige äro särskilt stora. Först hava vi den s. k. valutadeprecieringen. Det har också i propositionen sagts, och det äro vi väl alla på det klara med, att valutadeprecieringen är ett rätt så ostuderat område. Våra mest sakkunniga personer kunna icke förklara den. Man disponerar således icke något medel, varmed man skulle direkt kunna förebygga valutadeprecieringen. Men däremot bör man givetvis försöka använda alla till buds stående medel för att söka neutralisera verkningarna av den, och ett av de medlen är skyddstullar.

Därjämte hava vi i detta land att räkna med de höga produktionskostnaderna. De äro beroende på en hel del faktorer, de höga lönekostnaderna, höga frakter, höga räntor och även höga allmänna kostnader. Nu kan man ju icke räkna med något direkt statsingripande annat än i fråga om järnvägsfrakterna, och den frågan blir kammaren i tillfälle att behandla vid annat tillfälle, då ju Kungl. Maj:t framlagt förslag om sänkning av desamma. Denna fråga har samband med den i afton diskuterade så tillvida att då regeringen framlade förslag därom, så såg den ingen annan möjlighet att få pengar därtill än att delvis bygga på de inkomster, som dessa tullar äro avsedda att lämna. Blir det inga höjda tullar, så blir det icke några höjda inkomster från dem, och då får man försöka att på annat sätt skaffa de pengar, som behövas, om man vill sänka frakterna. Räntorna kan jag i detta sammanhang gå förbi.

De allmänna omkostnaderna äro ju helt och hållet industriens ensak. De äro de, som fortast pressas ihop under en situation sådan som den nuvarande, ty det kan ske utan strid, men det är åtskilliga av dessa allmänna omkostnader, som äro fasta och icke låta sig pressas ned. Ju större marknad industrien får, dess mindre betyda de allmänna kostnaderna för själva prissättningen, och således finns det ett stort intresse även för staten att, i den mån den kan, öka marknaden för industrien. Det nästan mest tyngande är för närvarande lönekontot, som i vårt land stigit till en för vårt lands industris konkurrenskraft ytterligt besvärande höjd. En sänkning av lönerna har dock skett, f. ö. kanske icke så oväsentlig. Trots den sänkning i lönerna, som hittills åstadkommits, och den sänkning i produktionskostnad, som vunnits genom nedpressningen av de allmänna omkostnaderna, är dock vår industri i stor utsträckning ännu mycket efter i konkurrenskraft i förhållande till den utländska industrien: beställningarna gå till utlandet, många industrier måste fortfarande stå stilla, och nya industrier måste slå igen.

Då är frågan: vad är att göra? Ja, antingen skall man låta allt ha sin gång och söka så att säga "plåga" ned produktionskostnaderna ytterligare, vilket då i huvudsak går ut över lönerna eller ock måste man skapa ett skydd, som åtminstone bevarar den inhemska marknaden åt oss. Utskottsmajoriteten vill gå den första vägen, den vill, att nedgången i produktionskostnader inom näringslivet skall med en gång fort-

sätta ned till botten. Och samtidigt får man taga de konsekvenser, som hänga tillsammans med den prisnivåns sänkning, som utskottet anser vara det viktigaste. Få vi icke ned produktionskostnaderna, huvudsakligen lönekostnader, så att konkurrens blir möjlig, få våra fabriker stå stilla, arbetslösheten fortsätter och nya miljoner till de arbetslösa få lov att anslås av staten, till dess en uppgörelse sker om sådana löner, att konkurrens blir möjlig. Jag skall erinra om att med nuvarande valutaförhållanden, måste det bli en avsevärd nedpressning, om vi skola kunna konkurrera med Tyskland, som på grund av en hel del förhållanden har abnormt låga produktionskostnader. Efter uppgifter, som jag fått, kan beräknas, att om vi skulle behöva gå den vägen, så måste exempelvis för textilfabrikationen lönerna gå ned med minst 50 procent. Regeringen har givetvis också behjärtat nödvändigheten av att produktionskostnaderna sänkas i Sverige, så snart förhållandena medgiva, så att de inställa sig efter de förhållanden i utlandet, som skola bli normerande för den framtida konkurrensen. Men regeringen har icke ansett, att man kan gå så hårdhänt fram; det skulle bringa för stora risker för vårt näringsliv och dess fortbestånd och skulle bringa för stor arbetslöshet och därmed också för stor nöd över folket. Regeringen har sålunda kommit till den bestämda slutsatsen, att man med hänsyn till de stora vådor, som föreligga, måste söka konstruera ett lämpligt skydd, som möjliggör att jämka sig ned till den prisnivå, som skall bli normerande för den framtida utvecklingen och för en stabiliserad världsprisnivå. Regeringen har också här kunnat stödja sig på, att på detta sätt gör man i de flesta länder, såsom även framhållits i propositionen, till vilket jag ber att få återkomma.

De skyddsåtgärder, man har att välja på, äro ju importförbud eller skyddstullar. Beträffande importförbud, har den frågan förut så ofta varit uppe och jag tror, att jag kan fatta mig tämligen kort i den saken. Man har närmast att invända mot det systemet, att det förutsätter en reglering: en licensiering, varigenom man skulle reglera importen, samt en prisreglering, varigenom man skulle söka förebygga, att prisen under importförbudets inverkan stege för högt. Denna reglering skulle i stor utsträckning påminna om en del regleringar, som man hade under kristiden, fastän den måste bli ofantligt mycket svårare än de, och själva förfarandet är dessutom förhatligt för svenska folket, som har särskilt svårt att finna sig i sådana tvångsåtgärder. Jag skall här icke närmare ingå på detta ämne, men skulle vilja stryka under, att det är ett kardinalfel beträffande detta system, som kanske mindre uppmärksammats. Det är nämligen så, att detta system mer än något annat håller prisnivån uppe. Om jag dekreterar importförbud på en viss vara, måste jag samtidigt bestämma ett maximipris på den. Man gör en kalkyl, baserad på den inhemska produktionskostnaden, och så säger man, att över det pris, som framgår ur denna kalkyl får det icke gå. Klart är, att så länge importregleringen verkar, finnes ingen kraft som pressar ned det inhemska produktionspriset. Möjligt är att det kan bli billigare råvaror. Men

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

arbetarna ha intet intresse att få prisen nedsatta, de vilja behålla sina löner, och således komma dessa pris att stå fast hela den tid importregleringen varar. När jag tager bort den, huru går det då? Då har jag bibehållit min prisnivå här i landet, men ute i världen har denna nivå sjunkit. Då måste man vid övergången taga ett stort steg, och det steget blir ofantligt svårt att taga. Det har också visat sig, att detta förfarande blivit synnerligen impopulärt i de länder, där det använts, och med hänsyn till alla dessa omständigheter har regeringen ansett det icke böra komma i fråga. Det är visserligen teoretiskt synnerligen effektivt, men i själva verket är det så, att det icke kan göras effektivt redan från början. Man kan icke gärna låta importförbudet gälla i sådana fall, där köp redan är avslutat, och detta gör att importförbudet kommer att verka först en tid efter sedan detsamma är utfärdat. Skyddstullarna ha en helt annan inverkan. Där kommer fortfarande den utländska konkurrensen att verka med full kraft, och prisnivån inom landet bringas att sjunka parallellt med världsprisnivån, dock på visst avstånd från denna, vilket avstånd betingas av tullens storlek. Och när jag kommer fram till den punkt, där jag vill taga bort tullskyddet, blir övergången betydligt mjukare. Regeringen har — som sagt — icke kunnat vara med om ett system med importreglering, och då har för regeringen endast återstått att gå in för tullskyddssystemet, vilket ju även har den fördelen, att det medför vissa inkomster, vilka, såsom kammaren vet, just äro avsedda att användas till möjliggörande av järnvägarnas fraktsänkning, en förmån, som sålunda komme hela näringslivet till godo. I fråga om detta val har regeringen också haft att stödja sig såväl på det ekonomiska rådet som kommerskollegium, vilka båda ställde sig på den ståndpunkten, att importförbud icke borde förekomma. De rekommenderade däremot i det sammanhanget en utredning om skyddstullar.

Jag skall nu be att få säga några ord om det system regeringen valt för tullskyddets stärkande.

Grundtanken i propositionen är att införa en *temporär förhöjning av tullskyddet för vissa för vårt land viktiga industrigrenar, vilka för uppehållandet av deras produktion och avsättningmöjligheter äro i trängande behov av tullskydd*, och denna grundprincip står i god samklang med den mening, som framförts såväl i det ekonomiska rådet som av kommerskollegium. Uttryckligen har också betonats, att man därmed icke avser att taga någon ställning till principen protektionism eller frihandel. Man har endast tänkt sig ett tullskydd av provisorisk karaktär. Det må i detta sammanhang betonas, att kristiden redan brutit sönder det tullskyddssystem, som vi hade byggt upp åt oss. Det framgår mycket tydligt av de bilagor, som äro lagda till den kungl. propositionen, varav man finner, att i ett flertal fall tullskyddets effektivitet sjunkit till en tredjedel och därunder.

Det har varit mycket stora svårigheter att tillämpa dessa principer. Det är så, att även om man går in på själva principen och söker tillämpa den närmast på de varor, som man genom tullen vill skydda, så finner

man, att konsekvensen bjuder, att en hel del andra varor följa med. I själva verket har det blivit så, att tullskydd har måst tilldelas sammanhängande grupper, och inom dessa grupper blir det ganska svårt att göra uteslutningar.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Det är den ena huvudpunkten. Den andra huvudpunkten är, att regeringens förslag om tullförhöjningar är gjort med tillämpning av en generell koefficient, nämligen med fördubbling av viktullen och med en till 30 procent uppgående förhöjning, räknat å värdetullsatserna.

Mot regeringens förslag har gjorts en del invändningar, och jag ber att få upptaga några av dessa till granskning. Herr Wohlin inledde sina anmärkningar med erinran att regeringen behövt fyra och en halv månad för att komma fram med detta förslag, och enligt hans mening kom det för sent fram. Jag får erinra, att tulldelegationens utlåtande förelåg först i början av mars månad. Regeringen har således endast haft sju veckor på sig för att komma fram med detta förslag. Jag kan också tillfoga, att regeringen avsiktligt dröjt med tidpunkten för propositionens framläggande, i avvaktan på att en sänkning av lönerna, som var absolut nödvändig, skulle komma i gång. Men sedan det första steget i denna lönesänkning är taget, är det svårt att få arbetarna att taga nästa steg. De vilja gärna — och det förlåter man dem — dröja på detta trappsteg en stund, innan de gå ned till nästa. Det är tullskyddet, som är avsett att bereda dem denna möjlighet.

Det har även gjorts anmärkning, att utredningen är bristfällig, men detta är en anmärkning, som man alltid gör, då man vill avslå en sak. Jag vågar säga, att den utredning, som är framlagd, skall giva svar på de allra flesta frågor, som man över huvud taget vill hava besvarade. Den är gjord av de främsta experter, som stå att få. Jag vågar påstå, att utredningen är god, och jag har ansett riktigare att handla än att fortsätta med utredningar, till dess det kanske vore för sent att handla.

Det har också gjorts anmärkning på, att det skulle vara för många tullrubriker — den anmärkningen är gjord från frihandlarnas sida — men också att det är för få rubriker, och det är de som vilja hava ökat tullskydd, som framställt denna anmärkning. Jag tror, att dessa anmärkningar ungefär taga ut varandra, och att sålunda Kungl. Maj:ts förslag ligger någorlunda rätt på mitten.

Man har också anmärkt, att det är en allt för summarisk tullförhöjning som skett, och man menar, att man borde hava räknat efter i detalj, vad varje industri behöver såsom skydd för att vara sauverad. Det är möjligt, att denna princip är riktig, när det gäller normala förhållanden, fast åtskilligt är att invända mot den även då. Under nuvarande förhållanden är den fullkomligt oanvändbar, och man skulle icke få göra annat än sitta och räkna och räkna. Förhållandena äro icke ännu stabiliserade, de flyta och ändra sig dag för dag. Det är nödvändigt att taga ett praktiskt grepp på saken för att komma till något resultat, och det är det jag sökt göra. Då det icke gått på annat sätt, har jag måst fråga representanter för den industri det gällde: vad behöver

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

ni för skydd? och resultatet av de svar jag fått är det, att det skydd Kungl. Maj:t nu framlagt förslag om, visserligen är nätt, men att det skulle möjliggöra konkurrens beträffande huvuddelen av tillverknigen.

Man anmärker också på, att de föreslagna tullarna skulle motverka en sänkning av prisnivån. Jag har redan i det föregående framhållit, att i detta avseende har systemet en bestämd fördel framför importförbudsystemet. Det måste erkännas, att till en början, då man inför tullskyddet, har det sådan inverkan, att det ett litet grand förhålar prissänkningen, varje tull på sitt område. Det är en av utgångspunkterna, men vill jag icke göra så, hade jag bara att fortsätta med sänkningen nedåt. Men även om skyddets verkan är sådan på de speciella områdena, tror jag icke, att det blir någon generell sådan verkan. En stor del av den import, som det gäller att utestänga, består av maskiner och vad därtill hör, och inköp av dylika blir för produktionen en utgift, som icke behöver skrivas på konsumenternas konto, utan det är en kostnad, som amorteras med visst belopp för varje år och som sålunda fördelas på åtskilliga år. Det har gjorts försök att beräkna, vad en såvitt möjligt rationellt gjord fördelning av den generella prishöjningen på grund av de föreslagna tullarna skulle betyda på lönerna för de arbetare, som äro anställda inom den industri man ville skydda, och man har kommit till det resultat, att det i timlön uttryckt knappast är mätbart. Dessutom tillkommer, att en hel del faktorer inverkar i prissänkande riktning: det är järnvägsfrakterna, som jag hoppas skola bli sänkta, och det är även den starka konkurrensen, som under dessa tider är starkare än någonsin.

Vidare har man anmärkt, att exportindustrierna skulle komma att lida genom den allmänna prisnivåns höjning. Vad jag nyss anfört torde vara ägnat att lugna farhågorna i det avseendet. Huvudreservationen innehåller för övrigt åtskilligt tänkvärt i detta hänseende, angående en hel del fördelar, som skyddet skulle medföra för exportindustrierna, vilka vore väl ägnade att kompensera eventuella olägenheter. Först och främst bleve det billigare järnvägsfrakter. Såsom framhållits, är denna sänkning i propositionen direkt hopkopplad med tullarna. Exportindustrien har emellertid tydligen behov av att få sin marknad utvidgad. Dess exportmarknad har, såsom vi hört under debattens lopp, blivit ofantligt inskränkt och för den är det således en stor fördel att få taga åt sig en del av den inhemska marknaden och på detta sätt bli i tillfälle att breda ut sina allmänna kostnader, vilka spela en viss roll vid prissättningen. Vidare har exportindustrien att kämpa med alla de tullar, som äro pålagda i främmande länder.

Man anmärker också, att det föreslagna skyddet icke skulle hjälpa, då man menar, att det icke är någon nämnvärd import som kan övertagas. Och så har man härvidlag framkommit med en del siffror, som skulle visa detta. Jag skall be att få komma med några andra siffror, som bevisa motsatsen. De siffror jag har att nämna avse importkvantiteter för tiderna januari—mars månader 1913 och samma månader under år 1921. Jag skall göra ett utdrag därav, så kort som

möjligt, för att icke förlänga debatten. Importkvantiteten för tapeter och bårder var under respektive tider, år 1913 och år 1921, 38 ton och 186 ton; säckar: 126 ton och 871 ton, porslin: 143 ton och 521 ton; glasvaror: 43 ton och 316 ton; järnplåtar: 4567 ton och 7716 ton; kättingar och kedjor: 107 ton och 367 ton; järnvägs- och spårvägsmaterial: 334 ton och 501 ton; fackverk: 67 ton och 2390 ton; således i sist nämnda fall en ofantlig ökning, mer än 35 gånger så mycket under den senare perioden. Vidare ångpannor, förvärmare, kokare m. m. under de bägge perioderna: 622 ton och 1864 ton, till ett värde av resp. 300,000 kronor och 2,307,000 kronor; lantbruksmaskiner: 920 och 1149 ton till värde av resp. 495,000 kronor och 1,412,000 kronor; elektriska maskiner m. m.: 261 ton och 478 ton till ett värde av resp. 378,000 kronor och 2,392,000 kronor, samt järnvägs- och spårvägsagnar för 992,000 kronor och 9,993,000 kronor. Den verkställa utredningen visar också, att importvarorna till huvudsaklig del bestå av industrialster, och sålunda äro av betydande värde med hänsyn till arbetsmarknaden. Vidare har utrönt, att tulluppbörden under månaderna januari—april 1921 var 30,5 miljoner kronor, under det att densamma under motsvarande tid 1913 uppgick till cirka 22 miljoner kronor, således en avsevärd ökning för år 1921 i förhållande till år 1913. Jag tycker, att dessa värdesiffror styrka, att den av mig anförda uppfattningen är riktigare än vad här från andra hållet anförts. Det är nämligen att lägga märke till, att tullsatserna varit oförändrade. Jag kan således icke finna annat än att man skulle kunna avvinna importen en för Sveriges industri rätt så god marknad.

Höjning av tullsatserna för vissa industriprodukter.
(Forts.)

Men, säger man också, tullskyddet skulle icke hjälpa, ty det är otillräckligt. Jag vill då stryka under vad tidigare nämnts här i dag, att Kungl. Maj:t aldrig avsett, att detta tullskydd ensamt skulle hjälpa, utan det skulle i förening med en hel del andra åtgärder förhjälpa industrien till möjligheten att draga sig fram under de hårdaste tiderna. Jag hade också önskat att få belysa, huru det skulle ställa sig på vissa huvudområden; då det skulle taga alltför lång tid har jag måst avstå därifrån, men hoppas få komma tillbaka till detta under detaljdebatten. Jag skall endast angiva den uppfattning jag kommit till beträffande vissa viktiga industrier. För den grövre järnmanufakturen, en stor del av den finare järnmanufakturen och de bättre stålsorterna skulle tullsatserna omedelbart bliva till hjälp. Beträffande den övriga järnindustrien skulle de endast delvis hjälpa, men skyddet skulle dock bliva av stor betydelse för järnhanteringen sedd som helhet. För maskinindustrien skulle det, såsom jag hoppas få tillfälle att visa, bli till avsevärt stor hjälp vid tillverkningen av en hel del maskiner, av vilka vi ha behov här i landet. Så är även fallet beträffande textilindustrien. När jag talar om denna industri, kan jag icke underlåta att beröra några uppgifter, som lämnats här i kammaren, avseende vissa meddelanden, vilka en chef för en större industrifirma skulle ha lämnat i utskottet. Han skulle ha lämnat den uppgiften, att hans firma exporterade till Danmark

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

och England 30 à 40 procent av tillverkningen. Jag har här från samma firma ett brev till försvarsministern. Det gällde då för samma firma att få vara med om en leverans till staten. Det uppgavs då, att firman måste lägga hela sin fabrikation på lager. Vid en undersökning, huru härmed förhöll sig, visade sig, att firman exporterat till Danmark en kvantitet, som svarade ungefär mot 13 procent av den tillverkning, som är för densamma normal. Till England har det icke varit en enda kilos export från Malmö, men några mindre kvantiteter från Norrköping och likaså från Göteborg. Jag tror således, att man icke skall bygga ett allt för vitt gående omdöme på de uppgifter, som sålunda lämnats.

Utskottet har anmärkt, att tullarna icke skulle lända industrien till *varaktigt* gagn. Jag vill dock kraftigt betona, att vad regeringen åsyftat har varit ett provisoriskt tullskydd. Vilket tullskydd som kan bli lämpligt, när förhållandena en gång ha stabiliserat sig, det är en senare sak. Det är emellertid nog så, att häri ligger den djupast rotade invändningen från frihandlarnas sida. De tro icke, att denna tullförhöjning skulle bli provisorisk, utan att den skulle bli bestående, och jag förstår deras betänkligheter om dessa farhågor skulle besannas. Men det är så, att vi nu hava en tull- och traktatkommitté, som utarbetar det system, enligt vilket vi för framtiden skola behandla tullpolitiken, och om icke förr så måste man, när denna utredning framkommit, givetvis få möjlighet att göra en genomgående revidering av alla de åtgärder, som då påkalla förändring. Jag tror också, att i det förhållandet, att en hel del industrier icke nu skulle få skydd, ligger garanti för att de skola söka verka för en omjustering, när tiden därför är inne.

Så ha vi detta tal om de lager, som finnas hos textilhandlarna, som skulle vara så stora, att det icke skulle vara någon idé att införa tullskydd för textilindustrien. Det är sant, att dessa lager äro stora, men däremot icke sant, att köplusten under senare tid varit dålig. Tvärtom har av de uppgifter, som under senare tid ingått, visats, att under de två sista månaderna detaljisterna haft nästan lika god säsong, som de annars bruka hava. Nya behov komma således snart att framträda och frågan är då om de skola tillgodoses genom ny import eller genom tillverkning av varor inom landet? För min del kan jag icke finna mer än ett svar på den frågan. Det tyckes icke att man borde hesitera, därför att några ligga med lager, å vilka de skulle göra visserligen icke någon ökad vinst men väl få en minskad förlust, om tullar infördes; det tycks icke vara ett tillräckligt skäl för att nu avslå det föreslagna tullskyddet. Utskottsmajoriteten har emellertid gått på avslag och tröstar sig med att Tyskland, som är den värsta konkurrenten, på grund av de förpliktelser, som det numera iklätt sig, måste lägga mycket kraftiga exporttullar på utgående varor. Direktör Vennersten har tidigare i dag framhållit, att i närvarande stund man icke med säkerhet vet, huru den saken skall ordnas, och jag skulle vilja stryka under det. Man har i närvarande stund egentligen endast att hålla sig till ultimatum, och det kan icke vara till någon god hjälp för oss. Sedan har från Tysklands

sida framkommit en del motförslag, men i vad mån dessa komma att genomföras, är icke gott att säga.

I anslutning härtill skall jag be att få lämna några uppgifter om vad som tilldragit sig i utlandet på detta område, sedan den kungl. propositionen avlämnats. Man finner då, att i England de finansiella resolutioner, varom talas i propositionen, avseende dels skydd för de s. k. nyckelindustrierna, dels mot dumping och dels mot industrien inom länder med deprecierad valuta, antagits av parlamentet och snart kunna väntas komma att träda i verksamhet. I Schweiz har det intressanta fallet inträffat, att den lagstiftande församlingen överlämnat åt förbundsrådet, d. v. s. regeringen, att handhava tullskyddsåtgärder och genomföra en importreglering efter vissa regler, som dock äro nog så fria. Det har sålunda lagts i förbundsrådets hand att pålägga tullar och att göra en viss importreglering, och därutav har förbundsregeringen begagnat sig i rätt så stor utsträckning. Beslutet härom skedde i april månad. På grund härav ha en del råvaror, halvfabrikat av järnvaror, automobil, pianon och vissa möbler tullbelagts. I Holland har regeringen framlagt för kort tid sedan ett förslag till tullförhöjningar. I Förenta staterna hava en del nya tullagar tillkommit, som syfta till ett provisoriskt tullskydd, till skydd mot dumping, skydd åt jordbruket och skydd mot import från länder med deprecierad valuta. I Spanien har regeringen tagit mod till sig och beslutit att göra en hel del tullförhöjningar utav avsevärd höjd. Det är av ett visst intresse att se, vad som skrives i motiveringen till beslutet. Där hänvisas bl. a. till de tullförhöjningar, vilka vidtagits och allt fortfarande vidtagas i olika länder, tullhöjningar, "vilka angiva, att man nu går ett allmänt tullkrig till mötes".

Japan har också under den gångna tiden infört ett högst betydande tullskydd. Det synes sålunda gå så, att Sverige snart står tämligen ensamt utan tullskydd.

Utskottet har ställt sig helt avvisande till propositionen med en motivering, som åtminstone för mig synes bra litet övertygande. Där det icke beror på rent doktrinära skäl, synes det bottna i misstro mot tullskyddets hjälpande verkan eller också hos lantmännen på något motiv, som jag icke skall gå in på. Men det har bevisats att det *icke* hjälper saken, och jag tycker då, att det skulle ligga synnerligen nära till hands att göra ett försök på ett eller ett par områden. Då hade man åtminstone verkligen fått bevis på, om regeringen har haft rätt eller utskottet. Det vill synas, som om det är så det resonerats i herr K. A. Nilsons och herr Wijks reservationer, som tydligen hava letts av den uppfattningen, att ett försök bör göras. Även herr Wohlins med fleres reservation kan anknytas till tanken till ett sådant resonemang.

Med anledning av herr Wohlins uttalande rörande hans och hans meningsfränders invändningar mot Kungl. Maj:ts förslag särskilt på järnvaruområdet, skulle jag vilja säga några ord. Det bör först framhållas, att Kungl. Maj:t i propositionen angivit, att något tullskydd icke skulle lämnas vissa järnmanufakturvaror, beträffande vilka man befa-

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

rade, att vissa befintliga sammanslutningar skulle taga åt sig tullskyddets fördelar, och nyttan därav sålunda icke komma industrien till godo, med mindre garantier lämnades, för att den åsyftade nyttan komme industrien till godo. Likaså har Kungl. Maj:t i propositionen tydligt framhållit, att där det framgår, att ett tullskydd icke är behöfligt eller så småningom icke blir behöfligt, där skulle också Kungl. Maj:t taga bort tullskyddet. Vid sådant förhållande synes det mig även vara möjligt för herr Wohlin och hans medreservanter att gå med på ett försök i samma stil, som herrar Wijk och K. A. Nilson från något olika utgångspunkter föreslagit.

Jag skall också be att få säga några ord om den Stendahlska motionen. Den innehåller ju två för vår tullpolitik nya tankar. Den ena tanken innebär att det skulle påläggas differentialtullar, d. v. s. tullar, som voro bestämda i förhållande till växlingen i valutans depreciering. Det torde nog vara en teoretiskt riktig tanke. Jag har själv funderat rätt så mycket på den, men funnit den i praktiken icke framkomlig för Sveriges vidkommande, beroende huvudsakligen på en del traktatförhållanden, som jag nu icke skall gå in på. Det skulle måhända finnas en viss möjlighet därför, men jag skall icke uppehålla mig vid det nu, ty tiden är långt framskriden. Den andra principen skulle gå ut på, att riksdagen delegerade en del av sin maktbefogenhet åt regeringen i denna fråga. Regeringen har ju haft sina små funderingar tidigare i denna riktning, men den ansåg uteslutet, med den kännedom den hade om den ställning riksdagen förut intagit i tullfrågor, att ifrågasätta möjligheten därav.

I det föregående har jag visat, att det finnes två sätt att åstadkomma skydd för Sveriges industri, nämligen importförbud eller tullskydd, och jag har också angivit de skäl, varför jag anser regeringen böra acceptera tullskyddsvägen som den riktiga.

Det finnes också ett sätt till. Det är att lägga armarna i kors och ingenting göra, och det är ju så, som utskottets majoritet vill ha det. Vad blir då följden? Jo, då måste vi sänka produktionskostnaderna, huvudsakligen genom lönernas sänkning och på det sättet söka göra oss konkurrenskraftiga med utlandet. Kunna vi ej få denna produktionskostnadssänkning till stånd, och i varje fall, under den tid, som denna procedur tar, kommer den industriella stagnationen att fortsätta och antagligen ökas, arbetslösheten ökas och industriens ekonomiska bestånd hotas, allt medan varutillgången i landet i stor utsträckning strömmar utifrån och in. Regeringen har inte velat taga ansvaret för en sådan utveckling, utan framlagt denna proposition. Jag vill nu allvarligt vädja till kammaren att oberoende av partihänsyn och oberoende av doktriner ej ställa oss utan något användbart vapen uti dessa tider mot den övermäktiga utländska konkurrensen. Läget kan bliva förtvivlat, och då är det ett drygt ansvar, som faller på denna riksdag.

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Då det är så svårt att

klart bedöma själva innebörden i den kris, som vi råkat i, och att finna något botemedel mot de svårigheter, vari vi kommit, så beror det uppenbarligen på den komplicerade karaktär, som krisen har. Först och främst sammanhänger den med den allmänna, i Sverige liksom överallt annorstädes rådande depressionen. Vi hava där ett förhållande, som vi icke kunna annat än i ytterst ringa mån motverka, och ett förhållande, som flertalet av oss kanske äro eniga om, att man icke bör motverka. Det är en allmän internationell rörelse, som syftar att komma ifrån de uppdrivna värden, med vilka vi haft att dragas, och komma ned till en fast lägre prisnivå, varpå ett nytt arbete kan börjas. Vi måste mot vår vilja, hur mycket vi än lida av det, följa den rörelsen nedåt, därvidlag finns mycket litet att göra. Men uti det nödläge, vari industrien råkat genom denna depression, har den blivit utsatt för ett svårt angrepp i form av konkurrens från länder, som ha en mycket lägre prisnivå än vi, en prisnivå, vartill vi icke kunnat arbeta oss ned, och den konkurrens, som vi lida av från dessa håll, och som också gör sin stora insats i den rådande depressionen, den måste vi söka på ett eller annat sätt värja oss mot. Vi stå annars fullkomligt försvarslösa mot densamma. I ett sådant komplicerat läge är det alldeles klart, att alla de botemedel, som sökas mot det onda, måste lida av många brister och ofullkomligheter, och i det avseendet går Kungl. Maj:ts proposition lika litet som något annat förslag fri från kritik. Den har helt naturligt, efter min mening, mötts med mycket stor tveksamhet från riksdagens sida, och det av skäl, som äro så ofta och klart framlagda, att jag icke behöver ytterligare gå in på dem.

Jag skall i stället gå in på frågan om vad som kan göras för att få industrien i gång och minska den ytterligt svåra arbetslösheten. Vad den egentliga exportindustrien beträffar, så är där uppenbarligen intet att göra. Om jag tänker på hela den stora Norrlandsindustrien, som representerar en så ofantligt stor del av vår aktiva handelsbalans, måste den nu liksom förut, stå för sig själv och måste taga de onda dagarna efter de goda. Därifrån kommer kanske längre fram på året ett tillskott i arbetslösheten, som man tyvärr icke med statsmedel kan göra något för att hejda. Den industri, som arbetar både för export och för hemmamarknaden, kan i någon mån upphjälpas genom statens ingripande, ty det är tydligt, att i samma mån som hemmamarknaden genom tullförhöjningar skyddas och industriens avsättningsmöjligheter därmed ökas, minskas i viss mån dess produktionskostnader och ökas dess konkurrenskraft utåt. Emellertid är det egentligen på hemmaindustriens område, som man kan tänka sig vidtagna åtgärder, som ha någon effekt. Frågan är då, vad som kan göras och, jag vill tillägga, vad som bör göras. Ty det är alldeles klart, att man här har att våga det ena mot det andra, våga nackdelar mot fördelar. Det är också klart, att på detta område under kristiden uppvuxit en och annan industri, som icke är värd att skyddas, och det är också klart, att det finnes en och annan industri så pass svag, att det får betraktas såsom en sorglig men oundgänglig

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

nödvändighet, att den under ett sådant stormväder, som råder, får stryka med. Allt kan under sådana tider som dessa icke räddas. Den huvudsakliga invändningen eller betänkligheten mot skyddsåtgärder under nuvarande förhållanden är emellertid den allmänna synpunkt, på vilken jag nu icke skall gå in, att industrien för att framgent kunna behålla och förvärva konkurrenskraft, måste räkna med nedsatta produktionskostnader, och att man måste vara ytterligt försiktig att motverka en rörelse som innebär en sänkning av prisnivån.

Då bevillningsutskottet gått att behandla Kungl. Maj:ts proposition, har naturligtvis flertalet inom utskottet fäst största avseendet vid de stora grupper av industrier, där en mer omfattande arbetslöshet möjligen skulle kunna motverkas genom tullskydd.

Vad textilindustrien beträffar skall jag icke upptaga kammarens tid genom att åter anföra de betänkligheter mot ett tullskydd, som nu senast framförts av professor Wohlin och som förmått även mig att ställa mig tveksam mot att för närvarande vidtaga några tullskyddsåtgärder på det området.

Jag skall omedelbart övergå till järnindustrien. Läget inom denna är synnerligen allvarligt för närvarande. Den sista rapporten, från den 1 maj, som härstammar från 53 järnverk, visar, att vid 10 procent av dessa arbetas med över 50 procents normalkapacitet, vid 28 procent med mellan en kvarts och halv normalkapacitet och vid 62 procent arbetas med under en fjärdedels normalkapacitet. Och rapport efter rapport visar en fortgående försämring. Denna allvarliga försämring beror naturligtvis i hög grad på den allmänna depressionen, och den arbetslöshet, som beror därpå, få vi inom denna industrigren, liksom inom de andra, taga såsom ett faktum. Den kan icke botas med några åtgärder. Men denna industri är också, såsom jag antydde i början, i hög grad utsatt för en företrädesvis tysk konkurrens, som är av den art, att vi icke kunna värja oss mot den utan hjälpmedel. Redan detta förhållande gör, att man känner sig uppfordrad att söka hjälpa på detta område, men det finnes också andra orsaker till en sådan sympati. Det gäller här en näring, som är i eminent grad svensk. Den har särskilt starka rötter i svenskt näringsliv. Det är en näring, som alltigenom, fränsett det fossila bränsle, som användes, betjänar sig av svenska produkter, och det är en näring, som under en lång och hård kamp, som den fått föra under den sista tiden, dock lyckats hålla sig uppe i marknaden och lyckats ytterligare förbättra sin produktion. Den är på sätt och vis kan man säga vår moderindustri, och den är föremål för vår berättigade stolthet. Det är också ett annat skäl, som gör, att man här är benägen att ingripa, i det att det enda medel, som av Kungl. Maj:t utöver tullskyddet ställes i utsikt för att lätta industriens betryckta läge, nämligen en nedsättning av järnvägsfrakterna, här skulle verka starkare och bättre än kanske på något annat område. Ty för alla dessa tunga varor, under den långa proceduren från råvara till färdig vara, spela frakterna en mycket stor roll i produktionskostnaden. Slutligen tillkommer att i detta

fall föreligga ej några hinder i form av stora lager, sådana som på textilområdet verka avkylande. Vad järnet beträffar, är det väl endast tackjärn, som i någon mån finns i lager; beträffande förädlingsindustrin finnes nog inom vissa områden lager och kanske ganska betydande sådana, men i sin helhet tror jag att man kan säga, att järnförädlingsindustrin icke ligger inne med några särskilt stora lager.

Vad skulle då en tullförhöjning här kunna verka? Jag har redan sagt, att i den mån, krisen beror på en allmän depression, är en tullförhöjning verkningslös. Det är den utländska importen, som skulle kunna förhindras, och den inhemska marknaden som därigenom skulle kunna förbehållas den svenska industrien. Ser jag på den stora grupp, som utgör själva kärnan inom järnindustrin, den som är upptagen under rubriken valsat och smitt järn och stål, handelsfärdigt, och undantager jag där räls, som verkar förryckande på bedömandet, finner jag, att under första kvartalet innevarande år den svenska produktionen sjunkit ned till en tredjedel sedan samma kvartal år 1915. Samtidigt har den utländska importen under första kvartalet i år varit något större än den var under motsvarande kvartal år 1915, och denna utländska import utgör ungefär 75 procent av den nuvarande tillverkningen. Det är sålunda något för industrien och för motverkande av arbetslösheten nog så betydande, som skulle kunna vinnas, om genom Kungl. Maj:ts förslag ett skydd skulle kunna åstadkommas, och likadant är naturligtvis förhållandet inom den förädlade järnindustrin. Jag har där icke några siffror att anföra, men om herrarna studera den importstatistik, som kommerskollegium givit ut för de sista 10 åren, så finner man, att även här importen visar en alldeles abnorm ökning.

Frågan är då, i vad mån en sådan tullförhöjning, som här ifrågasatts, verkar och i vad mån den är berättigad. I det avseendet har redan under debatten åberopats vissa pessimistiska uttalanden, som framförts inom bevillningsutskottet av en mycket framstående fackman på området, som där var tillkallad såsom sakkunnig. Han hyste den åsikten, att produktionen av varmvalsat järn icke kunde i längden upprätthållas i Sverige utan måste omläggas, och han syftade icke längre än att få en mjuk övergångsperiod, för att denna industri skulle hinna läggas om på en annan bas. Jag vill med all aktning för den sakkunskap han representerade betyga, att hans åsikt i allmänhet icke delas av järnindustriens män, utan att han härvidlag torde stå tämligen ensam. Ifråga om det skydd, som genom tull kunde åstadkommas, var han också tämligen pessimistisk, men det försök jag gjort att själv bilda mig ett omdöme på detta område, har dock lett till ett något olika resultat. Förhållandena inom Tyskland hava på sista tiden något förändrats. För några månader sedan voro de tyska produktionskostnaderna så låga, att för den vara, som såldes till Sverige, fick den tyska producenten ett högre pris än det han betingade sig på sin egen hemmarknad. Således motsatsen till dumping, kan man säga. Sedan dess har förhållandet i det avseendet ändrats så, att de pris, som nu betingas vid import till

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Sverige, motsvara tillverkningspriset i Tyskland. Det finnes också grundad anledning att tro, att de tyska produktionskostnader, som nu äro oss till så stor olägenhet, komma att höjas. Det har framhållits i den svenska pressen, och jag har helt nyligen sett en redogörelse om samma sak från Förenta staternas handelsministers sida, i vilken stor utsträckning den tyska staten direkt eller indirekt subventionerar den tyska produktionen genom oräntabla järnvägsfrakter och genom prisregleringar på olika håll, som gå till synnerligen avsevärda belopp. Det blir naturligtvis nödvändigt även för Tyskland, att detta småningom avvecklas. Det kommer icke att gå hastigt, men utan tvivel kommer så att ske, och i och med detsamma kommer med avseende å den tyska exporten från Sverige att inträffa, att vår motståndskraft mot denna export höjes.

Det har framhållits här av ett par talare, att då Kungl. Maj:t helt naturligt som en konsekvens av den föreslagna tullen på råvaror lagt tull på manufaktur- och maskinindustrien, detta skett i en utsträckning, som varit något för långt driven. Här och där skulle vissa varurubriker kunna undantagas. Jag vill icke bestrida, att så kan vara möjligt. Det är i viss mån en smaksak, hur långt man vill gå, men jag har den uppfattningen, att omfånget av de rubriker som skulle kunnat undantagas, har av de föregående talarne överdrivits. Och då herr Wohlin så kraftigt framhållit omöjligheten att antaga Kungl. Maj:ts proposition, därför att metallindustrien och därav beroende industrier voro medtagna, så får jag säga, att jag icke tager kraften i det anfaller på fullt allvar. Det förefaller mig vara lindrigast sagt överdrivet.

På grund av de skäl, som jag anført, har jag för min del blivit övertygad, att det väl lönar sig att försöka att åt järnindustrigruppen bevilja det skydd, som Kungl. Maj:t i sin proposition har föreslagit, och jag kommer därför framdeles att yrka bifall till min reservation vid punkten F.

Ifråga om den nu föredragna punkten ber jag att få ansluta mig till utskottets hemställan.

Herr von Sydow: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall först till herrarnas tillfredsställelse meddela, att jag skall yttra mig mycket kort. Åtskilligt av vad jag önskat säga har blivit sagt av herr Vennersten — och det på ett mera elegant sätt, än jag kan — och jag är också i tillfälle att instämma i mycket av vad herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet anført. Men jag kan icke underlåta att giva uttryck åt den djupa beklämning, som vid genomläsandet av utskottsbetänkandet måste kännas hos var och en, som har insikt om, hurudana förhållandena verkligen äro på det industriella området, och har någon känsla för industrien. När man ser, att utskottet ställt sig på en rent negativ ståndpunkt och förordat de korslagda armarnas politik, så tror jag, att man kan säga, att detta är utomordentligt riskabelt. Det förefaller mig, som om utskottsmaioriteten i själva verket icke haft någon fullkomligt klar uppfattning, hurudan situationen i verk-

ligheten är, särskilt i fråga om arbetslösheten. När propositionen skrevs, tror jag, att det beräknades vara 60,000 arbetslösa i landet. För närvarande är det enligt sista rapporten 80,000, och antalet ökas för varje rapport. Nu får man tänka sig vad detta betyder. Den svenska industrien giver uppehälle åt cirka en och en halv million människor här i landet, den anses ha 400,000 arbetare i sysselsättning, och man räknar statistiskt på varje familj tre personer. Det blir 1,200,000 människor, och hela antalet, om man medräknar kontorsanställda, ingenjörer m. fl., inemot 1,5 million människor. Om nu alla dessa människor skulle bliva utan egen inkomst, vore situationen förtvivlad, ja om blott hälften bleve hänvisad till det allmänna arbetslöshetsunderstödet, vore situationen ohållbar; detta kan lätt ske. Vi hava två stora näringsgrenar här i landet, den ena jordbruket och den andra industrien. Jordbruket kan icke underhålla flera människor än det nu gör, och om industrien icke kan giva utkomst åt just mer än halva antalet av sina arbetare, skulle de övriga komma på det allmänna. Men staten kommer i själva verket icke att få tillräckligt med pengar för att underhålla dem. Sådan är situationen, detta är icke någon överdrift. Om här icke blir någon ändring, få herrarna mot slutet av året se att utvecklingen gått i den riktning jag sagt.

Nu har man åtskilliga skäl mot den kungl. propositionen. Man säger först och främst, att ett bifall till den hindrar prisfallet och kommer att förhindra indextalets sjunkande, sålunda levnadskostnadernas sjunkande. Emellertid är det så, att de varor, som det är fråga om att sätta tull på, ingå i ett så ringa antal vid indextalets beräkning, att de knappast inverka. Där räknar man med livsmedel, med bostadshyra, bränsle och ljus samt skatter. Dessa utgifter ingå med stora poster i kostnaderna för ett arbetarhushåll, men där ingå ganska litet järnvaror, porslin, glas och dylikt. Det enda, som skulle kunna influera på indextalet, är förhöjningen av textilvarupriset, men det ingår så litet därav i hushållskostnaderna, och det inverkar icke mycket på det hela. Vidare anmärker man, att orsaken till krisen ligger utom vårt land, och att vi kunna icke inverka på den. Ja, det är i stort sett riktigt, men vi begära heller icke något annat än för den industri, som har sin marknad här i landet. Jag för min del önskar, att å den marknad, som inom landet finnes för vår inhemska industri, denna lämnas möjlighet att konkurrera. För närvarande finnes ingen möjlighet för stora delar av vår industri att konkurrera på vår egen marknad. När priset på den tyska varan här hemma är 40—50—60 procent av priset på den svenska, är det ingen möjlighet för den svenska producenten att konkurrera. Därvid inverkar det föga, att som herr Örne anförde importen till Sverige varit ringa av t. ex. järnvaror, ty i allt fall ha prisen på den tyska varan tryckt ned prisen på de svenska produkterna till det yttersta, och dessutom, när det blir efterfrågan, så veta fabrikanterna, att ordena gå från dem till utlänningen.

Sedan säges det, att man icke skall lägga på tullar utan minska pro-

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

duktionskostnaden, och det är ju en mycket vacker tanke och har i viss mån skett. I avseende på räntan har en minskning skett två gånger i år, och det är möjligt, att vi snart åter få en räntenedsättning, det känner jag icke till. Sedan är det fraktkostnaderna, som äro en stor del av produktionskostnaden, och med avseende å dem ger den kungl. propositionen stor möjlighet till minskning. Men ett bifall till propositionen är villkoret för fraktlindringen. Vad vissa varor beträffar förhåller det sig så, att fraktkostnaderna ingå med 30 proc. i kostnaderna för produktionen, och sänkas de, få vi alltså produktionskostnaderna i samma mån sänkta. Den största delen av produktionskostnaderna är arbetslönerna, och skola vi bliva konkurrenskraftiga, måste vi hava en väsentlig sänkning av arbetslönerna motsvarande den stegring, som skett under tidigare år. Nu har det redan skett en ganska avsevärd sänkning av arbetslönerna. De ha i regel inom fabriksindustrien reducerats med 15 å 20 proc. Men mången säger, att detta icke är tillräckligt, och det vill jag också hålla med om, att det icke är, om man skall komma till samma lönenivå som i den utländska marknaden. Men det är mycket svårt att reducera lönerna ytterligare. När industrien ligger nere, när det exempelvis arbetas på en verkstad endast tre dagar i veckan, då är det mycket svårt att reducera lönerna mer än 20 proc., ty med denna reducering uppgår lönen för en arbetare icke till mer än 40 proc. av den arbetsförtjänst han hade då det arbetades fullt. Men nu säges det som så: "Gör icke detta utan avskeda halva antalet arbetare och låt de andra arbeta fullt!" Men detta ökar ju arbetslösheten, och staten får flera att underhålla. Och arbetsgivarna vilja icke följa rådet, ty de vilja icke mista sin samlade arbetarstam, och arbetarna göra allt för att de alla skola få stanna kvar. Som förhållandena nu äro, är det för mig klart, att det f. n. är omöjligt att reducera arbetskostnaderna i sådan grad att endast därigenom industrien blir verkligt konkurrensduglig med utlandet.

Sedermera har det talats om, att de föreslagna tullarna skulle skada exportindustrien. Detta tal är icke nytt; det framfördes i själva vecket med mycken skärpa på 1890-talet, då vårt tullsystem grundlades. Då sades det, att alla dessa tullar, som nu föreslås, kunna vara bra för vissa industrier, men komma att skada vår exportindustri. Men, mina herrar, det är att bemärka, att just under detta tullsystem vår exportindustri uppblomstrat på ett sätt, som aldrig någon tänkt sig, och det visade sig, att tullsystemet icke skadade vår exportindustri, och detta av två skäl: för det första att i allmänhet tullen på de förnödenheter exportindustrin behöver icke spelar så stor roll ekonomiskt, och för det andra att tullen uppväges av att, när det uppstår en inhemsk industri i landet, exportindustrien får marknad även hos denna industri.

Jag vill ogärna uppehålla herrarna längre, men jag kan icke låta bli att yttra några ord med anledning av vad herr Örne sade. Herr Örne yttrade, att när lantbrukets representanter sökte skaffa ökat tullskydd för jordbrukets produkter och därvid hade understöd av industriens

målsmän och dessa å sin sida begärde understöd av lantmännen åt nödlidande industrigrenar, var detta icke annat än plundring. Jag ber att få inlägga en bestämd protest mot detta yttrande, som i hög grad förvånade mig, när det kom från herr Örnes mun. Ty här är ej fråga om annat än en nödlidande näring, som ej kan bestå utan hjälp från andra och då lojalt söker den men därvid icke kan neka att själv hjälpa andra. Jag vill också säga, att en representant för arbetareklassen icke har lov att yttra sig på det viset, ty om det är någon klass, som får understöd mer än andra, så är det just i dessa tider arbetareklassen. Jag skulle kunna säga, om jag ville använda herr Örnes terminologi, att när arbetarna få arbetslöshetsunderstöd och när deras representanter söka skaffa dem detta, så är det en plundring av de andra samhällsklasserna. Jag vill icke använda detta uttryck, ty det är riktigt, att när en samhällsklass är nödlidande, de andra då skola hjälpa den. Men herr Örne borde icke yttra sig på det viset.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Jag vill också säga till herr Wohlin, att när det häromdagen var fråga om ökat skydd för jordbruket, yttrade jag mig för min del, att om man såge denna sak uteslutande ur industriens synpunkt, borde man rösta nej till förslaget om höjda jordbrukstullar, då det naturligtvis för industriidkare är en fördel, att levnadskostnaderna och därmed arbetskostnaderna bliva så låga som möjligt. Jag ansåg emellertid, att detta betraktelsesätt var felaktigt med hänsyn till sambandet mellan näringslivets olika grenar och förklarade mig komma att rösta för höjda jordbrukstullar, vilket jag också gjorde, men uttryckte samtidigt den förhoppningen, att när det bleve fråga om hjälp åt den nödlidande industrien, den också skulle kunna påräkna, att herr Wohlin och de som stodo honom nära, skulle tänka på dem. Herr Wohlin gav också sin anslutning till denna tanke. När vi nu hava bevillningsutskottets betänkande här och herr Wohlin yttrar sig i kammaren, inhämta vi att herr Wohlin är besjälad av mycken välvilja för industrien, en välvilja, vilken jag vet är uppriktig, men vi få tyvärr icke se den dokumentera sig i handling på något sätt. Av flera skäl har herr Wohlin icke kunnat giva sin anslutning till skydd för industrien i något hänseende, och jag ber att få säga, att detta beklagar jag djupt. Herr Wohlin har yttrat, att man borde vidmakthålla jämvikten mellan skyddet för jordbruket och skyddet för industrien. Jag ber att få giva min fulla anslutning till denna tanke, i detta fall finnes icke någon skillnad mellan mig och herr Wohlin, men herr Wohlin tillämpar satsen på det viset, att han vill att det skall beredas ökat skydd för jordbruket, men vill icke något skydd för industrien. Detta tycker jag är ett ensidigt sätt att söka uppehålla den önskvärda jämvikten och taga hänsyn till dessa näringars berättigade krav. Jag är till slut herr Wohlin mycket tacksam för de välvilliga ord han yttrat om skydd för den svenska industrien, men jag blir ännu mera tacksam, då jag ser dem omsatta i handling.

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

Herr greve och talman, jag ber att få yrka bifall till friherre Flemings m. fl. reservation.

Friherre Fleming: Herr greve och talman, mina herrar! Det har av någon här i dag yttrats, att det dock funnes någon ljusning i dessa frågor, men jag får för min del bekänna, att jag tycker, att läget är tröstlöst, i synnerhet då man ser det intresse för förhandlingarna, som visas såväl här som i andra kammaren. Men att jag ser det tröstlöst, beror kanske på att min syn på frågan om tullarnas inverkan till industriens fromma ligger så främmande för den åskådning, som utskottsmajoriteten har. Kanske detta i någon mån beror på att jag under min verksamhet varit industriman och satt mig in i vad industrien betyder samt delvis även sysslat med jordbruk och sålunda gjort mig förtrogen med två av landets viktigaste näringar och sålunda nu icke är hänvisad att som en del människor bara sitta och stirra på siffror utan att ha någon reda på och inblick i vad frågan egentligen gäller. Det var en person, som i dag på förmiddagen sade mig, att av alla anföranden han hört, hade han icke hört något nytt motiv och även de gamla voro utslitna. Ja, mina herrar, det kan hända att man kan säga så, men i den situation, som nu är för handen, finnes det rätt många nya motiv. Ty här är det fråga om ett nödläge, som landet befinner sig i, och icke fråga om att föra något allmänt resonemang om tullskydd eller icke; det är icke fråga om frihandelsteorier och tullskyddsteorier. För mig är frågan snarare den, om ingenting kan göras för att försöka hålla uppe vår industri, utan riksdagen med berätt mod skall säga, att vi bry oss ej om att göra något för vår industri och en stor del av den följaktligen blir dömd att gå under. Det är icke fråga om huruvida den kan leva över, utan det är fråga om att den dör helt enkelt. Vem skall då betala de skatter, som komma att utkrävas under de nästföljande åren? Jag kan icke tro, att statstjänarne vilja nedsätta sina pretentioner. Jag är övertygad om att det kommer att utgå betydande skatter för sociala ändamål, men om industrien är borta, tro då verkligen herrar lantmän, att de ensamma kunna bära den tunga, som kommer på dem. Statstjänarna, till vilka staten har svårt att betala lönerna, kan man väl icke taga ifrån vad de få och följderna blir, att jordbruket blir det enda kvarstående skatteobjektet. Men tro herrar jordbrukare, att ni ensamma kunna bära den tunga ni då få. Jag undrar, om ni betänkt, vart det kommer att bära hän?

Professor Wohlin talade visserligen om jämvikt, men därvid menade han nog, att det gäller att uppehålla jordbrukets produktionsförmåga, men jag tror icke, att jordbrukarna vilja ensamma stå för skatterna.

Detta i största allmänhet.

Eftersom jag nu fått ordet, skall jag också be att något få fästa mig vid utskottsmajoritetens motivering. Den grundar sig liksom i ett föregående betänkande från bevillningsutskottet på ett uttalande av det

ekonomiska rådet, där det säges, att man icke bör tillgripa någon allmän tullförhöjning utan endast för vissa av landets viktigaste industrigrenar. Detta översattes av majoriteten inom utskottet så, att det med vissa grenar menas fyra till fem tullrubriker, och oupphörligt framgår det av utskottets betänkande, att motståndet är beroende på, att det är för många tullrubriker. Frågan lär väl dock gälla vissa näringsgrenar och icke mängden av tullrubriker. Men om herrarna titta i betänkandet, skola ni få se, att redan i början på sid. 4 heter det: "Det förslag till provisoriska tullförhöjningar, som genom propositionen framlagts, upptager sammanlagt 508 tulltaxerubriker" o. s. v. Där börjar det alltså. Gå vi sedan vidare, komma vi på sid. 6 till "ett halvt tusental av tulltaxans vikt- eller stycketullrubriker". Vidare förekommer det liknande uttryck på ett par andra ställen; jag hittar dem inte nu, men det gör det samma. Det går i varje fall igenom hela betänkandet, att det är för många tulltaxerubriker. Det är icke tal om för många huvudnäringar utan för många tulltaxerubriker. Jag kan inte underlåta att påpeka, att det är en kolossal svaghet i detta utskottets resonemang.

Vidare talar utskottet om att man skall söka hejda priset, och så säger utskottet, att de föreslagna tullhöjningarna icke hjälpa industrien. Det är icke fråga om att detta skall hjälpa enbart, utan det är avsett att vara ett led i de åtgärder, som skola hjälpa industrien.

Så säger utskottet även, att tullförhöjningen är en fråga, som industriens målsmän icke varit överens om. Då skall jag be att få påpeka för herrarna ett litet förhållande med avseende på själva den här utredningen. Det har åtminstone varit så inom utskottet, att om en representant sagt, att tullhöjningen icke gör någon nytta, men tjugusagt, att den är nyttig, då har den ensamme varit den som sagt det sanna ordet. Jag skall taga ett typiskt fall från textilindustrien. Inom denna industri har man mycket allmänt förklarat, att om vi få ett tullskydd, så kunna vi hålla produktionen i gång. Det hjälper inte, ty en representant har sagt, att visserligen behöva vi tullskydd — det är jag ense om med de andra — men om detta höga tullskydd hjälper, därom vill jag inte yttra mig. Och likadant i fråga om järnindustrien. När den var föremål för behandling i handelsdepartementet, kom det olyckligtvis ett avstyrkande telegram från chefen för ett av våra större verk, som blivit förskräckt vid tanke på att det kunde bli repressalier från Tyskland. Han ångrade det sedermera mycket. Ett möte på järnkontoret gjorde sedermera ett enhälligt uttalande, att det för järnhanteringen vore oundgängligt att en tullförhöjning komme till stånd. Detta enhälliga uttalande, vari även den person deltagit, som skrivit det nämnda telegrammet, gällde blankt ingenting inom utskottet. Det är tillräckligt, att en person endast skriver ett obetänksamt telegram, det blir normerande för det hela och drages oupphörligen fram såsom det enda rätta. Det är på det viset det hänger ihop med talet om att industrien icke varit enig. En persons ord tages till intäkt och alla de andra, om de än äro aldrig så många ha intet att säga.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

Sedan heter det också, att tullförhöjningen skulle vara skadlig för exportindustrien. I utskottet frågades en dag: "Kan någon av herrarna förklara, vad ryttva exportindustrien kan ha av tullar?" Jag sökte förklara det så gott jag kunde. Jag sade, att så mycket böra väl herrarna förstå, att vi icke kunna exportera något, när verken icke äro i gång, och att när arbetet till stor del ligger nere, det ju är omöjligt för oss att konkurrera. Tullarnas ändamål är ju att återskaffa hemmamarknaden åt den industri, som nu håller på att dö till följd av importen. Kan den icke återfå hemmamarknaden, finns det ingen möjlighet för den att tänka på någon export. Till svar fick jag: "Det där bryr jag mig inte om" eller: "Ni bevisar sålunda, att vi inte skola ha några tullar".

Ja, ett ytterligare skäl är att utredningen är bristfällig, men det behöver jag icke ingå på vidare. Jag vill i detta sammanhang tillägga allenast, att den enda ljusningen jag sett är, att herr Örne sagt, att teorien ibland måste vika för det praktiska behovet. Men han drog inte slutsatsen.

Av de reservationer, som här äro avgivna, måste jag bekänna, att jag finner fullt riktiga synpunkter i de av herrar Wijk och K. A. Nilson avgivna reservationerna. Herr Nilson säger, att han icke vill fritaga sig från "ansvaret att nu söka göra åtminstone något för att 'lindra krisen', på det att icke 'kon måtte dö, medan gräset gror' ". Och herr Wijk säger: "Den allvarliga fara, som hotar denna industri, synes dock motivera, att ett försök i detta avseende göres". Ja, mina herrar, det är ju bara detta som begäres, att man icke skall ställa sig på en rent negativ ståndpunkt.

Jag kan icke heller underlåta att här säga något med anledning av de anföranden, som hållits av herrar Örne och Wohlin. Herr Örne redogjorde mycket riktigt för sin ståndpunkt inom utskottet, och den var, att han i början sade, att han skulle vara med om vissa tullförhöjningar, och att teorien får vika för de praktiska behoven, men med det betänkliga villkoret, som han tillade, att icke tullförhöjning på en vara får draga med sig flera rubriker. Det är återigen detta: för många rubriker. Under sådana förhållanden kan man ju icke komma till rätta med någonting, om det säges, att man gärna skall vara med, men gör villkor, som äro omöjliga att uppfylla.

Vidare sade herr Örne, att verkningarna skulle bli ytterst skiftande. Ja, visst bli de det, men det måtte väl vara till nytta om det hjälper någonstades. Om jag inte kan hjälpa överallt, men på något håll, bör jag då inte göra det, där jag kan? Jag har förut sagt, att det är en olycka för det hela om likformigheten skall behärska allt.

Sedan talade herr Örne en hel del om importen. Jag skall icke draga upp några siffror på detta område, men jag vill säga, att importens absoluta tal ha ingen betydelse för bedömandet av frågan. Frågan gäller i stället den inhemska köpkraften och det inhemska behovet. Täcket det inhemska behovet av importen, blir det ingenting över för hemmamarknaden. Nu är det ett faktum, att den inhemska marknaden täc-

kes av importen, och så snart det är fallet, ha vi för stor import. Siffrorna i och för sig ha absolut ingen betydelse.

Vidare var herr Örne inne på frågan om exporten och sade, att det är exporten, vi skola arbeta på. Men för att få i gång exporten måste vi hålla uppe industrien. Det är däri kärnpunkten ligger. Om man bara sitter och stirrar på några siffror och icke har känsla för vad industrien kräver, kommer man vilse.

De vaga uttalanden, som utskottet anfört om Tyskland, skall jag i detta sammanhang icke ingå på.

Jag ber härefter att få säga några ord åt herr Wohlin. Han var inne på fönsterglasbruken. Ja, där är också en sak, som jag skall be herrarna att få lägga på hjärtat. Det är nämligen så, att det är en hel bygd i västra Värmland, som för närvarande är i nödläge, och det har ställts i utsikt att få arbetet i gång. Påståendet härvidlag, att vi ej kunna göra något, för att det är en bank, som ligger bakom, tycker jag är en smula besynnerligt. Inte tycka väl herrarna ändå, att vi behöva draga in bankerna i detta sammanhang. Saken är för närvarande den, att all tillverkning är nere, men det har ställts i utsikt att få upp den, såvida icke det låga tullskyddet och den dåliga valutan göra det omöjligt att få tillverkningen i gång. Skall man då säga nej därför, att en bank ställt sig välvilligt stödjande? Det är för mig alldeles ofattligt.

Vidare talade herr Wohlin rätt mycket om att det gjorts ett försök att utgallra en del av järnindustrien. Det var i övrigt en fullständig riktig redogörelse, som framlades från utskottsarbetet, men den brast i ett stycke på slutet, nämligen då det talades om, att när utgallringen gjordes, det befanns, att den var till största delen i jordbrukets intresse, och att på grund av den kungliga svenska avundsjukan detta togs till intäkt för att icke järnindustrien skulle få något skydd. Detta meddelade icke herr Wohlin. Sådan var situationen. Jag tycker i regel icke om att meddela utskottsinteriorer, men jag har härvidlag icke kunnat underlåta att göra det.

Jag tror, att det vore klokt och lyckligt, om herrarna inte fäste sig så mycket vid importsiffrorna, utan mera toge hänsyn till de siffror, som herr Wijk meddelade. Jag skall nu be att få nämna huru orderbeståndet tog sig ut den 1 maj i år. Av 21 verk, som producerade järnvaror till avsalu, saknade 20 stycken order helt och hållet. Det tjuguförsta hade order för 5 dagar. Medelorderbeståndet för till denna kategori hörande verk var lika med noll. Av tillverkarna av grövre järnverksprodukter ända från göten och smältstycken till varmvalsat järn och stål, grövre smiden etc., till antalet 31, sakna 10 stycken order helt och hållet. Medelorderbeståndet var för denna kategori cirka 10 dagar. Av 21 manufakturverk saknade 8 order helt och hållet och medelorderbeståndet utgjorde 10½ pr dag. Dessa siffror tror jag tala långt tydligare språk än några importsiffror, som ingen betydelse ha i detta sammanhang.

Här har även talats om importförbud och den saken har många

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

gångerna varit uppe. Men det vill jag säga herrarna bestämt, att inte kommer ett sådant att sänka prisen, och dessutom har jag varit med själv om så pass många utredningar under de gångna åren, så att jag vet, att det finns absolut ingen möjlighet att i fråga om järnindustrien bestämma några maximipris; en åtgärd som väl borde åtfölja importförbudet. Och ett importförbud utan maximipris kommer givetvis bara att fördyra varan. Men att göra maximipris för järnindustriens produkter är som sagt absolut omöjligt. Det går icke därför att de äro för mångskiftande. Herrarna skola icke tro, att varmvalsat järn, som det talas om, är en ensartad produkt. Det finns oändligt många typer därav med olika kolhalt och olika sammansättning på järnet, vilka var och en betingade olika priser. Herrarna skola icke tro, att när det säges, att tyskt järn offereras till det och det priset eller svenskt järn till det och det priset, att detta gäller för alla sorter av ett järn. Det är endast ett grundpris, som sedan varierar med kvalitet och fason och allt möjligt i oändlighet. Så att det är endast grundpriset, som talas om, och man kan icke sätta maximipris på dessa varor, det är en absolut omöjlighet.

I herr Wohllins m. fl. reservation står det i slutet: "Med hänsyn till vad sålunda anförts se vi oss härmed, i förhoppning om att Kungl. Maj:t skall finna lämpligare förslag till skyddsåtgärder för det svenska näringslivet än det i den föreliggande propositionen nr 356 intagna, nödsakade hemställa" etc. Jag skulle vilja fråga herrarna: Vad menas med detta? Herr Wohlin har svarat, att han menar, att man skulle kunna delegera åt Kungl. Maj:t en makt att sätta tullar mot länder med deprecierad valuta, fast det icke skulle formuleras på det sättet. Men om vi frånsä detta, föreföll det mig av herr Wohllins anförande, som om det låg något annat under. Det föreföll som om han ville säga — han nästan sade ut det — att vilja herrarna komma tillbaka med en annan proposition, där en del saker äro utplockade, skola vi nog kunna vara med därom. Det kanske således är meningen, att om detta icke medhinnas till denna riksdag, vilket väl icke är troligt, då tiden är så långt framskriden, skulle vi få en annan riksdag detta år, som skulle sysselsätta sig med detta. Jag vet inte, om det är meningen, men nog tycker jag, att det vore en ytterst betänklig väg, om verkligen så är meningen.

Ja, för mig står det alldeles klart, att vi befinna oss i ett nödläge, som betingar omedelbara åtgärder, åtgärder som måste betecknas som nödfallsåtgärder. Jag tror, att talet om levnads- och produktionskostnadernas nedbringande genom import av utländsk vara är ett absolut falskt tal. Nedbringas löner och levnadskostnader brådstörtat, kommer därmed också att följa nedsatt köpkraft och krisen förvärras därigenom. Kan jag icke köpa några varor, så kan jag icke heller i längden sälja några, ty i stort sett utmynnär dock till sist all handel ochandel i varuutbyte. Hämmas produktionen och tar man död på den, får man ingenting att sälja och då kunna vi icke heller köpa något. Jag vill till sist uttala vad vi sluta vår reservation med, nämligen att "vi icke

kunna påtaga oss ansvaret för den olycka, som enligt vår uppfattning kommer att drabba vårt land, dess arbetare och dess industri, därest lindring ej beredes i det nuvarande nödtillståndet." Det är såsom sådant det nuvarande tillståndet skall betraktas och behandlas, och därför väddar jag varmt till kammaren att i dessa saker göra åtminstone något. Jag yrkar bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Herr S a n d l e r: Herr talman! Då jag deltagit i ett avtal om frivillig ransonering av den återstående tiden, så kan det för mitt vidkommande icke vara tal om annat än att söka ange några huvudtankar, som varit bestämmande för mitt ställningstagande till detta ärende.

Det har framhållits av handelsministern såväl i propositionen som i statsrådets anförande här i kammaren, att vid propositionens framläggande det icke varit hans avsikt att med densamma taga någon ställning till frågan, huruvida vår handelspolitik skulle utveckla sig i protektionistisk eller, som det står, i frihandelsvänlig riktning. Jag skulle vilja fråga, huruvida icke det sista är ganska överflödigt, ty jag har åtminstone icke träffat någon, som hyst den farhågan, att en proposition, där man föreslår fördubbling av 500 satser i svenska tulltaxan, skulle draga med sig någon utveckling i frihandelsvänlig riktning. Så att det hade varit alldeles tillräckligt att betona det första.

Naturligtvis har det icke för bevillningsutskottet gällt att sätta sig och diskutera om protektionism eller frihandel, utan det har gällt att överväga, huruvida det nuvarande läget i landet skulle övervägande gagnas av ett bifall till regeringens nu framlagda proposition. Det är ju klart, att om man skulle kunna konstruera en tull, som vore av den som jag medger mycket egendomliga beskaffenheten, att den ingenting kostade, men kunde sätta industrien på fötter och häva arbetslösheten, skulle inga frihandelsdoktriner i världen naturligtvis kunna förmå en att avstå från att acceptera en sådan gudagåva. Nu vet jag icke, om det är någon, som tror på ett sådant slags tullar, i varje fall kan det icke vara förhållandet i fråga om den kungl. propositionen, ty det framhölls nyligen här av handelsministern, när han utvecklade skillnaden mellan att gå på tullskyddsvägen och importförbudslinjen, att med den förstnämnda skulle följa, att man visserligen följde med prisfluktuationerna ute på världsmarknaden, men att, som hans ord föllo, priset här hemma höll sig på ett visst avstånd från världsmarknadspriset lika med tullen, vilket ju med andra ord vill säga, att tullen naturligtvis kostar något, som några i det svenska samhället få lov att betala. Givetvis måste man ju säga sig, att man kan reflektera på saken ändå, trots att det kostar något, ifall det skulle vara på det sättet, att man för denna kostnad kunde köpa ett hävande i någon väsentlig utsträckning av den arbetslöshet, som för närvarande råder här i landet. Det har naturligen varit ett huvudintresse speciellt för arbetarrepresentanterna i utskottet att söka få en bestämd uppfattning i det stycket.

Man ställde därför direkta frågor till de inkallade industrirepres-

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

sentanterna. Herr Örne har redan tidigare tillkännagivit sin uppfattning av de avgivna svaromålen och jag delar fullkomligt hans uppfattning. Jag skall endast säga med anledning av det nyss hållna anförandet, att det samnerligen icke är någon korrekt teckning av situationen inom bevillningsutskottet att karaktärisera den så, att om en industridkare säger, att han icke kan sätta i gång, och tjugu andra säga, att de kunna sätta i gång, ställer sig utskottsmajoriteten på den sidan, att då är det konstaterat, att det inte går att sätta i gång. Jag vill fråga friherre Fleming: Vad finns det för en grund för en sådan teckning av läget inom utskottet? Det är klart, att ifall industrimän som vittnen skola inställa sig inför vare sig en delegation eller bevillningsutskottet i riksdagen, kan det icke få gå till på det sättet, att de först komma tillsammans och bli överens om vad de skola svara, utan det måste gå till så, att var och en yttrar sig för sig, och sedan blir det utskottets sak att av summan av de avgivna svaromålen bilda sig en uppfattning. Och den uppfattning, jag då kommit till, ifall jag bara tar de tre viktigaste grupperna, är följande:

Beträffande textilindustrin är huvudfrågan den, att lagerbeståndet måste tömmas, innan någon ny avsättning kan vara att påräkna, och att följaktligen på det området en förhöjning av tullskyddet icke bara icke är till någon nytta utan måste anses vara av en positivt skadlig verkan, därigenom att tullförhöjningen, som omedelbart får till följd en förhöjning av prisen på lagren, kommer att försena lagrens realiserande och därmed också försena den tidpunkt, vid vilken denna industri kan påräkna att komma i mera normal drift än för närvarande. Beträffande konfektionsindustrin konstaterades det — det tror jag friherre Fleming skall bestyrka — att ifall man skulle besluta de tullar, som den industrien skulle behöva, skulle det betyda att man fick betala icke bara belopp motsvarande arbetslöshetsunderstödet utan även arbetslönerna flera gånger om i fråga om en hel rad av denna industris alster. Vad slutligen angår den viktigaste av tullarna, nämligen järntullarna, fick jag ett bestämt intryck av de upplysningar, som inom utskottet lämnades därutinnan, att en förhöjning av tullen på järnvaror skulle icke medföra, att järnverken därför kunde sättas i gång av det enkla och naturliga skälet, att de kunna icke sättas i gång, så länge de icke ha avsättning för sina varor. Överallt träffar man på det naturliga fenomenet, att innan man passerat bottenläget i krisen, har man icke de naturliga ekonomiska förutsättningarna för ett återställande av det gamla, mera normala tillståndet. Vad speciellt angår tullförhöjningar inom järnhanteringen, som ju varit föremål för det grundligaste övervägande, har jag fått den uppfattningen, att vad det här är fråga om ingalunda är att genomföra en provisorisk tullförhöjning, som skulle mildra krisens svårigheter. Under krisen har man icke anledning att räkna med, att järnverken skola upptaga sin drift på grund av den höjda tullen, utan tullens funktion skulle vara att under en lång följd av år — det har talats om ett par årtionden — möjliggöra för den svenska järnhanteringen

att verkställa en omläggning av vår järnproduktion, och jag vill hemställa till kammarens ledamöter, om det är en tullförhöjning av den karaktär, som denna proposition säger, att tullen skulle vara av.

I anledning av herr Wohllins yttrande i fråga om hans speciella, i utskottet avslagna yrkande, vill jag bara erinra därom att verkningarna av en tull torde vara desamma, antingen den beslutas av riksdagen eller den sedermera beslutas av Kungl. Maj:t på grundval av en av riksdagen given fullmakt.

Problemställningen i propositionen är den, att det här skulle gälla att mildra krisen genom att moderera varuimporten. Men är det då så, att importen är orsak till krisens svårigheter? Runt om i världen råder ju samma förhållande, överallt har med priset följt en väldig hopkrampning av produktionen och av handelsomsättningen. Både import och export ha sjunkit ner till omkring hälften i många länder av vad de voro tidigare. Det är under sådana förhållanden att vända allt upp och ner att här tala om, att det skulle vara importen, som är anledningen till krisens svårigheter. Tvärtom är det ju så, att ett av kännetecknen på denna kris är att importen över hela världen har gått ner liksom exporten. Den nästa frågan är: Menar man från detta förslags anhängare verkligen, att man genom dessa tullförhöjningar skulle kunna åstadkomma en avstängning eller någon väsentlig minskning av importen? Jag tillåter mig då erinra därom, att propositionens egen förutsättning är en ungefär normal import, ty man räknar ju med att statskassan skall få 20 millioner, som sedan skola användas på annat sätt, för fraktnedsättningar.

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet har i propositionen framhållit två huvudsvårigheter för den svenska industrien. Den ena är valutasvårigheten, den andra är skillnaden i produktionskostnader. Beträffande den förra har han öppet sagt, att mot den svårigheten känner han icke något botemedel. Det finner jag för min del vara tilltalande, att om man kommit till den uppfattningen, att man icke känner ett botemedel och kan anvisa något, man också säger det rent ut. Jag tager för givet, att detsamma då också måste gälla, ifall man på ett annat område kommer till den uppfattningen, att ett anvisat botemedel icke kan vara till nytta, så att man bara säger det rent ut, även om det skulle framkalla, som man har sagt, "desillusioner". Beträffande produktionskostnaderna har det av handelsministern framhållits, att det är nödvändigt att de sänkas. Men, säges det vidare, eftersom det tager tid, måste man moderera varuimporten genom höjda tullar, det vill säga, att eftersom det tager tid att få ned produktionskostnaderna, så väljer man ett medel, som verkar i motsatt riktning, ett medel, som i den mån det verkar, ju måste verka prisförhöjande. Alltså, med den motiveringen, att det tager tid att få ner produktionskostnaderna, föreslår man en åtgärd, varigenom denna process skulle taga ännu längre tid.

Jag skulle vilja säga beträffande hela denna fråga, att ifall man

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

från industriens sida från begynnelsen inriktat sina krafter på att pressa ner levnadskostnaderna, skulle man för den svenska industrien ha skapat gynnsammare förutsättningar att snabbt kunna återkomma till normala driftförhållanden än genom att försöka av statsmakterna utverka tullförhöjningar. Här har funnits en företagaresolidaritet av det mest missriktade slag, mellan fabrikanter å ena sidan och köpmän å andra sidan, mellan exportindustriens män och hemmamarknadsproduktionens representeranter, och det har därtill försökts att åstadkomma en slags allians mellan tullskyddsintressena inom industrien och inom jordbruket. Hade man icke inlåtit sig på de vägarna utan från början verkligen försökt sätta in all kraft på att bringa levnadskostnaderna nedåt, skulle vi i denna stund stå i ett bättre läge än vi för närvarande göra. Jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle göra gällande, att det från industriens sida begåtts ett verkligt ödesdigert misstag, då man på den kanten medverkat till åtgärder, ägnade att fördyra levnadskostnaderna här i landet, såsom skett genom den medverkan som lämnades till de höjda spannmåls- och mjöltullarna.

Ja, nu säges det — det sades av herr Vennersten i början — att man måste ha något annat att sätta i stället, ifall man icke vill sluta upp kring det kungl. förslaget. Jag tror att herr Vennersten är villig medge, att det kan ges en ekonomisk situation, som är av den beskaffenhet, att det i den är riktigt att säga ut, att det icke ges något politiskt maktmedel, av vilket man med någon säkerhet kan vänta en sådan gagnande verkan. Och vidare, såsom läget är just nu, gäller det väl också att undersöka, huruvida icke själva denna ekonomiska process är av den natur, att den i sig själv bär sina läkemedel. Jag tillåter mig erinra därom, att varje kris når ett bottenläge och att det alltid kommer ett konjunkturuomslag, och då vi nu stå i den situationen, att vi skola bedöma, huruvida tidpunkten är lämplig och om det är gagneligt för det svenska samhället att besluta tullförhöjningar, borde man göra klart för sig litet grand, vilka utsikterna äro för framtiden. Det skrevs för några dagar sedan i en huvudstadstidning, att om en person förlorar hälften av sin vikt, kan det antingen leda till undergång för honom eller också har det gått så långt, att det måste taga en vändning till det bättre, och detta tillämpades sedan på den stora depressionen sålunda, att beträffande folkhushållningen finns verkligen ingen anledning att tänka sig, att produktionsinskränkningarna skola fortsätta, tills det blir slut med det ekonomiska livet. Friherre Fleming hade ett yttrande, som nästan kunde tolkas så, då han vände sig till kammarens jordbrukare och frågade: Hur skulle ni bära er åt, om industrien vore borta? Men vad är detta för slags överdrifter i en diskussion, då man skall hålla sig till sådant, som det finns någon sannolikhet för? Tror friherre Fleming verkligen, att krisen skall medföra, att näringslivet sopas bort från hela denna arma planets yta, ty krisen är internationell?

Det är nog så, att konjunkturen kommer ner till ett bottenläge och sedan svänger den. Jag ber att få erinra därom, att tecknen hopa sig i

den riktningen, att vi nu äro nära ett konjunkturomslag. Här i vårt eget land har prisfallet avsakat under de senaste månaderna, i England har det stannat av och i Förenta staterna har det redan slagit om. Jag har siffror här, som jag tyvärr icke vågar trötta kammaren med, som visa att partiprissiffran pr den 15 maj visar nu för första gången den uppåtgående rörelse, som man haft anledning att vänta sig skulle inträda. Från vårt grannland Norge har i dag kommit meddelande om, att prissiffran för maj visar en närapå avstannad rörelse och med stort intresse avvaktar man, vad majsiffran för Sverige kommer att innebära. Jag kan erinra om, att för första gången på länge har för ett par veckor sedan tackjärnspriset i England stigit. Då man ser dessa tecken runt omkring i världen, måste man fråga sig: Är det verkligen rimligt, att den svenska riksdagen nu fattar beslut om tullförhöjningar? Det verkliga läget, såvitt jag kan se, är följande: Dessa tullförhöjningar ha icke till effekt att under krisen mildra i någon väsentlig mån den befintliga arbetslösheten, men de komma *efter* krisen, sedan man passerat bottenläget, naturligtvis att innebära en fördel för den svenska industrien. Med eller utan tullar har man nog att motse ännu någon tid framåt ett mycket svårt läge, men efter min tro är omslaget icke så långt borta. Vi kunna icke närma oss den tidpunkten, så vitt jag förstår, genom tullhöjningar, men få vi dem, åstadkomma vi måhända, i stället för en bromsning av prisfallet, att den uppåtgående rörelsen i priskurvan kommer att gå i hastigare takt än som vore önskvärt.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Jag förbiser ingalunda, att denna kris är komplicerad genom de förhållanden, som råda i det söndertrasade Centraleuropa, och att särskilt det tyska problemet är av mycket stor betydelse för vårt ekonomiska läge. Jag tillåter mig emellertid också att erinra därom, att de tendenser till en stabilisering av de politiska förhållandena, som man lyckligtvis har kunnat förmärka under den sista tiden, och de förslag, som nu äro å bane i Tyskland, måste, efter allt vad man kan se, medföra för oss en förändring i gynnsam riktning. Jag tillåter mig anförda ur tidskriften Affärsvärlden följande omdöme om den tyska finansreformen. Det står: "Den tyska finansreformen, som avser att bringa inhemska värden å jord, fastigheter, hyror, livsmedel och offentliga taxor i nivå med världsmarknadspriset och använda en stor del av denna ökning till avbetalning å skadeståndet, kommer att betydligt minska den tyska dumpingskonkurrensen och kommer att verksamt bidra till att återställa den rubbade köpkraftspariteten mellan den tyska och främmande valutor. Därför bör reformen hälsas med tillfredsställelse. Det är det första steget till en naturlig läkningsprocess." Ja, mina herrar, det är en naturlig läkningsprocess, som världen väntar på, och den vinner man inte genom att resa nya tullmurar mellan de olika nationerna. Den naturliga läkningsprocessen vinner man genom att fullfölja de principer, som Brysselkonferensen uppdrog på sin tid men från vilka man i olika länder nu en tid har förvillat sig bort för att, som jag vågar hoppas, åter ganska snart nödgas söka sig dit därför att det

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

är den enda möjliga linjen för ett ekonomiskt återuppbyggande av Europa. För min del vågar jag tro, att ifall den svenska industriens män litade mera på sin egen kraft och skicklighet, på svensk teknisk och kommersiell duglighet, än på tullförhöjningar, låge däri en bättre borgen för den svenska industriens uppresning än ett bifall till den föreliggande propositionen.

Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cla son: När jag, mina herrar, hör de nationalekonomiska doktriner, som såväl utom kammaren som av åtskilliga ledamöter här yttrats under dessa senaste dagar för att söka bevisa, att ett antagande av den kungl. propositionen skulle vara skadligt för det svenska näringslivet, då har jag oupphörligt kommit att tänka på den framstående nationalekonom, som för ett antal år sedan på ungefär liknande sätt sökte leda i bevis, att det var onaturligt att driva betodling här i Sverige och att det var så onaturligt, att det vore bättre, om betodlarna övergäve arbetet med den näringen för att i stället sparka fotboll. Lika litet som jag blev övertygad av den argumentationen, lika litet har jag blivit övertygad av de doktriner, som jag nu hört frambäras. Jag är fullkomligt förvissad om, att tiden ganska snart kommer att rida förbi dessa doktriner om att man i ett nödläge som det närvarande skall stå med händerna i kors, tills man kommer till bottenläget. Man kommer inom en icke avlägsen tid att förundra sig över, att sådana satser kunna drivas här.

Vad saken angår, anser jag det bättre för vem som helst och även för ett land att just i ett nödläge, just i tider som denna, söka leva så mycket som möjligt av egna tillgångar än att leva på främmandes produkter. Jag anser det vidare bättre att söka i största möjliga utsträckning bereda arbete och bröd åt svenska arbetare — det är bättre än att ge det åt utländska; och jag anser det slutligen bättre att ge arbete och bröd åt svenska arbetare än att ge dem arbetslöshetsunderstöd. Men det är även så, att om näringslivet går under eller går i hög grad tillbaka, då kommer ingenting att finnas att ta utav, och i följd därav ingenting heller att ge i vare sig den ena formen eller den andra. Jag är ju för min del icke producent, ty jag är ju tjänsteman och alltså i främsta rummet konsument i den betydelse, vari man i dessa debatter plägar taga detta ord. Jag kan säga, att detta understundom ur vissa synpunkter kännes ganska ledsamt, ty det skulle vara tillfredsställande för en svensk att kunna direkt medverka till landets produktion och till upparbetande av landets tillgångar. Men jag vill betona, att jag aldrig har kunnat se dessa frågor, med vilka vi nu sysselsätta oss, såsom frågor om en intresse motsats mellan olika samhällslager eller olika privatintressen. Jag bestrider alldeles bestämt herr Örnes påstående, som han fällde under debatten i förmiddags, att om den ena näringen understöddes, detta skulle betyda en "utplundring" av de andra. Det är icke så. Det är tvärtom så, att den enas framgång medverkar även

till de andras. Och vad särskilt beträffar den kategori medborgare jag själv tillhör — jag tänker då på tjänstemän och löntagare — är det en allmän erfarenhet att om näringslivet står högt, då kan det finnas möjlighet att också ge löntagare och tjänstemän en något så när dräglig ställning. Men går näringslivet under eller försvagas det i ytterlig grad, såsom här är att befara, ja, då är det en gammal, gammal historisk erfarenhet, icke minst i Sverige, en erfarenhet, som också — det är jag övertygad om — kommer att upprepa sig, att då kommer man minst av allt att skona tjänstemännen och löntagarna. Man kommer då snarare att gå hårdare fram utöver dem än kanske utöver många andra samhällsklasser. Jag vill för min del icke vara med om en utveckling, som enligt min tanke kommer att närma Sverige, mitt fosterland, till att bli ett fattighus, och därför yrkar jag bifall till den av friherre Fleming m. fl. avgivna reservationen.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Herr Rosén: Friherre Fleming talade om den "nödlidande" industrien. Jag vill erinra om att det inte är så länge sedan vi hörde andra toner i denna kammare. Det var under högkonjunkturen. Då undanbad sig industrien och dess målsmän varje ingripande från statens sida: industrien kunde reda sig på egen hand och ville ha sin fulla frihet. Man gav höga löner, tog folket från jordbruket, från statstjänsten, och dessa höga löner framtvingo höjda löner för statstjänarna i synnerhet. Det är industrien, som i mycket hög grad medverkat till den lönenivå, varpå vi nu befinna oss.

Man har sagt, att det gäller att avhjälpa arbetslösheten. Jag har under den tid vi behandlat detta ärende i utskottet icke kunnat få den uppfattningen, att ett bifall till förslaget skulle verka i den riktningen. De upplysningar, som ha lämnats inom utskottet av en mängd representanter för olika industrier, ha icke övertygat mig, och troligtvis inte någon annan heller, om att det kommer att skapas några arbetstillfällen, om förslaget bifalles. Det är nog flera än jag, som under ärendets behandling ha blivit övertygade därom, att i detta avseende ingenting står att vinna. Jag ansluter mig därtill utav det förhållandet, att det inte bara är den omröstning, som herr Wohlin nämnde om, som gav till resultat ett avslag med 10 röster mot 9. Det var flera sådana omröstningar, som gävo siffrorna 10 mot 9. Men reservanterna äro inte fullt så många, herr Wohlin, vad det nu kan bero på.

Man har frågat industriens män vad de, när de icke kunna utlova, att arbetet sättes i gång, åsyftat med att begära tullförhöjningar. Jo, tullförhöjningarna skulle verka stimulerande. På vad då? Ja, det vet man inte. Köplusten kan i varje fall inte stimuleras, om varupriserna gå i höjden. En tullförhöjning blir givetvis främst till gagn för dem, som ligga inne med lager. Handelsministern nämnde ju också, att man icke bör missunna dessa att, som han uttryckte sig, minska sina förluster. Herr Nilson i Kristinehamn har i sin reservation förklarat, att tullskyddet skulle komma industrien till godo och ej komma att utnyttjas av mel-

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

lanhänderna till "oskäligt fördyrande". Ja, det beror på vad man menar med oskäligt. Men enligt min uppfattning kommer det dock att verka i den riktningen. Mellanhändernas föreningar komma nog att sörja därför, ty de äro inga fromma stiftelser.

Friherre Fleming berörde fönsterglasbruken. Jag skall inte ingå på orsaken till att fönsterglasbruken nu äro nödlidande. Den saken är allmänt bekant. Men jag vill erinra honom om vad som framgått inom utskottet, nämligen att fönsterglas *kan* tillverkas vid Glava, det modernaste fönsterglasbruket inom landet, utan tullförhöjning, men kan icke tillverkas med fördel vid övriga glasbruk, även om tullen höjes.

Handelsministern berättade, att så gott som alla länder vidtagit tullförhöjningar. Han nämnde också Holland. Ja, det är sant, att Holland har höjt tullarna från 5 till 7 %, men icke därför, att man skulle skydda industrien, utan därför, att man ville bereda staten ökade inkomster.

Herr Sandler har redan påpekat, att regeringen räknar med samma import efter en fördubbling av tullen som under normala tider. Regeringen själv tror således icke på att importen skall minskas. Följaktligen borde väl regeringen ha insett, att då importen beräknas fortgå oförminskad, nya arbetstillfällen icke skapas genom tullförhöjningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Jag har redan på förhand anhållit om ursäkt, om jag en gång till skulle taga herrarnas uppmärksamhet och tid i anspråk. Det är ju mer än sorgligt, att denna viktiga fråga, som vi här ha före, skall avgöras vid en så sen tidpunkt under riksdagen och en så sen timma på dygnet, som nu har blivit fallet. Men jag vågar tro, att den korta stund, som vi ytterligare befatta oss med detta ämne, ändå icke skall vara bortkastad, ty den kommer att ge någon klarhet om hur landet ligger, och den kommer dessutom att bereda tillfälle att framföra ytterligare några synpunkter, som icke böra ha blivit förbisedda, när kammaren går att fatta beslut i de här föreliggande huvudpunkterna.

Jag skulle ju inte behöva med ett enda ord bemöta de invändningar, som från olika håll gjorts mot det, som jag har tillåtit mig anföra, då ett sådant bemötande på ett synnerligen effektivt och grundligt sätt skett förut, och jag skall inte heller tillåta mig att återkomma till det ämnet. Men herr Sändlers anförande var av den art, att det låg ett gott stycke längre upp, om jag så får säga, än åtskilligt av vad som är sagt förut, och jag tror inte, att kammaren misstycker, om jag söker att i någon mån belysa det spörsmål, som herr Sandler bragte på tal, på det att icke hans uppfattning må stå alldeles oemotsagd.

Det är ju klart — och herr Sandler förutsåg tydligen, att man skulle haka sig fast på den omständigheten, som jag nu framhåller — att under normala förhållanden gälla de satser, som herr Sandler här har anförut, i mycket hög grad. Men när hela världen är snedvriden, då gälla

de inte längre på samma sätt. Då kan den tid, som förgår, innan rättelse vinnes på den väg, som herr Sandler vill vinna den på, komma att bli så lång, att obotlig olycka och skada har skett, innan tiden för bättring har kommit.

Herr Sandler anförde ett uttalande ur någon framstående facktidskrift. Jag hörde inte vem som var författaren. Men i ett av de senaste dagarnas nummer av en tidning, också det en facktidning, har jag läst några ord, som komma en att begrunda, huruvida det överhuvud taget är möjligt att vänta så länge på bättring på en mera naturlig väg, att man nu skulle kunna avstå från varje åtgärd av den art, som här är föreslagen. Där säger en framstående tysk nationalekonom — jag tror, att herr Sandler också citerade någon tysk nationalekonom: "Tyskland intager ej mera en sådan position, att man från tysk sida ens för en kortare tid skulle kunna i större omfattning hämma dess export för att därigenom sträva att uppnå välmotiverade ekonomiska avsikter. Det måste exporteras, ty om man ej uppbringar inbetalningarna allt efter det de förfalla, hotar besättning av Ruhrområdet och ännu kraftigare tvångsåtgärder. Betalningsförpliktelsen måste också tvinga den tyska regeringen, om exporten icke räcker till, att köpa utländska guldvalutor mot mark, därigenom vidare försämra den tyska valutan och på detta sätt, såsom utvecklingen kommer att gå, möjliggöra ytterligare underbud för den tyska exporten." Vem, mina herrar, lämnar oss någon garanti för att det inte kommer att gå just så som denne fackman fruktar? Ha vi icke sett tillräckligt många exempel, som tyda på, att de makter, som för närvarande med största kraft göra sina intressen gällande här i världen och som genom sina ingrepp bidragit att korsa mängas beräkningar, då det gällt att ställa horoskop för framtiden, komma att följa samma politik i fortsättningen och sålunda för en lång övergångstid komma att omöjliggöra en bättring på den väg, som herr Sandler vill gå? Man har på andra håll noggrant beaktat just samma förhållanden, som herr Sandler här berört. Jag skulle med tacksamhet ha instämt med herr Sandler och sagt: "låt oss vänta på bättringen på denna naturliga väg", om jag icke vore fast övertygad om att den vägen icke står oss öppen, och vi ha sannerligen icke tid att i närvarande stund ytterligare tillbringa åtskilliga månader, kanske tiden till årets slut, med att avvakta, om möjligen herr Sandler får rätt.

I Schweiz låg denna fråga före för kort tid sedan. Man anförde där samma argument för och emot som här, men man kom till det positiva resultat, som herrarna alla väl känna till. Där säges i den ifrågasvarande regeringspropositionen följande: "Anhängarna av den principiella handelsfriheten, som gärna åberopa finanskonferensens i Bryssel resolutioner, anse, att ett statens konstlade ingripande i det internationella varuutbytet, såsom genom införselinskränkningar, är förfelat och overksam. Enligt deras mening kan det genom kriget rubbade näringslivet blott på den fria handels grund återvinna hälsa. Men därvid glömmar man, att denna fria konkurrens blott under någorlunda lika villkor

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)

kan verka hälsosamt. Dessa förutsättningar äro emellertid på grund av de störda valutaförhållandena för produktionskostnaderna icke för handen, och vår produktions existensvillkor äro så försvårade, att en fri konkurrens icke kan verka annorlunda än ruinerande." Är icke detta precis detsamma, som vi ha sagt hela tiden? Vi önska, att man skulle kunna gå den väg, som under normala förhållanden kan bringa bättring, men så, som landet nu ligger, och med de konstlade ingrepp, som gjorts från många håll av starka krafter, som vi icke kunna motväga, har det visat sig nödvändigt att även i vårt land tillgripa tillfälliga skyddsåtgärder, och jag är alldeles viss om att herr Sandler skall ge mig rätt i detta, att det *kan* finnas förhållanden, då man icke kan slå sig till ro med att det hela hjälper sig självt. Herr Sändlers tvekan bottnar naturligtvis däri, att han säger sig, att de medel vi föreslå icke hjälpa, och varken tiden eller förmågan räcker till för mig att övertyga herr Sandler om motsatsen. Men så mycket är säkert, att den situation, som herr Sandler tänker sig, den utveckling, som skisserades, för närvarande är synnerligen osannolik, och där står, om man skall döma efter fackmäns åsikter och uttalanden, den ena auktoriteten emot den andra, och det gäller för oss själva att döma så gott vi kunna.

För min del känner jag det fortfarande som en oavvislig plikt att vid detta tillfälle skänka min röst åt det förslag, som avser att bringa någon lättnad i det nuvarande betrycket, och att någon lättnad kan vinnas, därom borde dock icke någon kunna hysa något tvivel, även om man icke kan tro, att hel och fullständig bättring kan nås på detta sätt.

Jag har emellertid, herr talman, begärt ordet för att vid detta enda tillfälle, då det bjudes möjlighet ännu, få säga ett par ord till försvar för särskilt en grupp av varor, för vilken man här begär skydd, nämligen textilvarorna. Det är ju rätt egendomligt, för att icke säga tragiskt, att man efter ett liv, tillbragt inom textilindustrien, och sedan man skilts ifrån dessa intressen, skall stå upp här för att nu föra denna saks talan, efter det att man på så sätt omedvetet under sitt liv har berett sig på detta ögonblick och så behöva konstatera, att man icke förmår öva något inflytande på frågans lösning. Jag tror emellertid, att kammaren skall ursäktas mig, om jag, med hänsyn till vad som förut är sagt, anser mig ha rätt att fordra några ögonblicks ytterligare uppmärksamhet för att skingra en del misstag och oriktiga föreställningar om vad textilindustrien kan ha för gagn av de åtgärder, som här äro i fråga.

Den svenska textilindustrien har mycket gamla anor här i landet. Redan på Gustaf Vasas tid vidtogos åtgärder till stöd för den så kallade vävnadsindustrien, om den också då hade ett annat namn, och sedan dess har denna industri funnits i vårt land och har blomstrat och utvecklats sig därhän, att den i närvarande stund eller, rättare sagt, vid tiden för krigets utbrott tillgodosåg 85 à 90 % av hela landets behov av ifrågasvarande varor. Nu måste man ju medge, att det inte är möjligt för oss att utan vidare låta en sådan industri försvinna, därför att den behöver tullskydd, ty den har målmedvetet av statsmakterna främjats just ge-

nom tullskydd, och när detta tullskydd — märk väl, mina herrar, så är förhållandet just nu — blivit reducerat till snart sagt ingenting på grund av penningvärdets fall, är det ingen orimlig begäran, att statsmakterna skola se till att under en kritisk övergångstid denna industri såväl som åtskilliga andra får, ur denna synpunkt redan, tullskyddet reviderat, så att detta tullskydd får samma effektivitet som det hade före kriget. Att under den allra mest kritiska tid, som denna industri liksom andra genomlever, förklara: "Nu får ni reda er utan", kan inte vara statsmakterna värdigt, och det är inte heller klokt ur landets synpunkt.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

Den svenska textilindustrien har många grenar, och jag skall inte här gå in på att söka klarlägga vars och ens behov och berättigande, ty därtill räcker varken tid eller uppmärksamhet. Jag skall endast anföra några få fakta, som kanske kunna göra att herrarna ändå tänka, att det vore bättre att skiljas från arbetet vid denna riksdag efter att ha röstat ja för ett par av huvudindustriernas krav härvidlag än att resa hem med en känsla av besvikelse över att ingenting ha kunnat uträtta.

Det tullskydd, som här begäres, kommer att verka gott och kommer att vara en nyttig och nödvändig kompensation för åtskilliga av de merkostnader, som uppstått på grund av de särskilda förhållanden, som råda just nu. Jag skall ta ett enda exempel. I Tyskland säljer man de färgämnen, som vi behöva och som särskilt inom textilindustrien äro mycket använda. Ett utav dem — namnet kan ju göra detsamma, men är det någon, som vill veta det, så kan jag nämna, att det heter naftylamin svart — som i stor utsträckning användes till yllefärgning, kostar i Tyskland för närvarande 60 mark per kilogram, vilket gör 4 kronor 20 öre med nuvarande markkurs. När denna vara säljes till Sverige ställer den sig i 9 kronor 95 öre, alltså nära 2,4 gånger så högt pris för den svenska konsumenten som för den tyska. Vad betyder detta? Jo, det betyder för den svenske producenten en merkostnad av 49 öre vid färgning av 1 kilogram yllevävnad. När man därtill vet, att arbetslönerna i Tyskland icke uppgå till en fjärdedel av de svenska, kan man då förundra sig över att det för närvarande är svårt för den svenska textilindustrien att bestå i konkurrensen, när det forna tullskyddets verkan är upphävd och något därutöver på minussidan kommit till. Och är det för mycket begärt, att riksdagen redan av den orsaken ser till, att under övergångstiden det gamla tullskyddets effektivitet återställes? Under sådana förhållanden måste man ju säga, att grunden bortfallit för allt det tal, som förts här förut i dag, om olämpligheten och faran av att höja tullarna, ty då måste man väl ändå medge, att det icke är orimligt begärt, att textilindustrien eller vilken annan industri som helst, som vi över huvud taget vilja behålla här i landet, får kämpa denna sista svåra tid under sådana förhållanden, att de icke äro allt för mycket sämre än de, som rådde under normala tider. Just under den svåraste tiden borde väl denna hjälp vara dessa industrier beskärd.

Jag vet, att dessa mina uttalanden icke komma att ge det resultat jag önskar, men kanske kunna röstsiffrorna ändå i någon mån åt dem,

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

som nu vänta med ängslan på riksdagens avgörande, ge förhoppningar om en ljusning inom sådan tid, att det ännu icke är för sent. Antydningar om möjligheter i sådan riktning ha gjorts här i dag. Jag skall inte inlåta mig på dem. Det blir andras sak att se till, om det över huvud taget blir möjligt att åstadkomma något, i fall riksdagen nu säger nej.

Jag vill säga herrarna, eftersom textilindustrien har satts något åt sidan vid jämförelse med särskilt vår urgamla järn- och stålindustri, att textilindustrien är en industri, som har en utomordentlig betydelse för vårt land. Det ligger mycket nära till hands, att man förser sitt land med kläder av egen tillverkning. Det ha vi gjort i alla tider hittills, och jag hoppas, att vi skola kunna göra det även framgent. Det är en sak, som man inte kastar över bord utan vidare, och för att bara med ett litet lokalt exempel visa herrarna vad textilindustrien kan betyda, skall jag be att få nämna, att i den trakt, där jag är född, ligger ett textil-distrikt på några mils utsträckning i Viskadalen. I södra delen av Älvsborgs län, i de så kallade sju häradena, bor en befolkning på ungefär 135,000 personer. Av dessa är en tredjedel bosatt på det lilla område, som jag antydde, alla direkt eller indirekt levande på textilindustrien. Och det märkliga är, att denna industri, som där finnes, har haft förmåga att höja jordbruket inom samma trakter på ett sådant sätt, att det finnes få bygder i Sverige, där jordbruket under så svåra naturliga betingelser, som där förekomma i fråga om jordmån och annat, har nått en så stark utveckling som just där. Det är ett belysande exempel på vad jordbruk och industri i intimt samarbete kunna betyda för en bygd och för hela landet. Näväl, hela denna bygds välfärd beror på, om textilindustrien i fortsättningen skall kunna bestå. Jag hyser den uppfattningen, att om inte statsmakterna nu inom kort tid vidtaga åtgärder för att bevara möjligheten att fortsätta driften, så är verkligen stor fara å färde, ty den sista arbetslösheten, som uppträder, är den allra farligaste, den nämligen, som skingrar den gamla arbetarstammen vid de olika företagen, ty när detta sista stadium har nåtts, då går det inte utan ett oerhört arbete, om det över huvud går, att åter bringa industrien på fötter.

Det är blott en enda omständighet, som jag nu har att närmare beröra, då det gäller textilindustrien, och det är talet om de stora lagren. Jag har förut här i dag sökt möta detta tal, som jag visste skulle komma och som utskottet med sådan kraft gjort gällande, och jag vill nu säga herrarna, om mitt ord får våga någonting i detta ämne, att min övertygelse är, att de herrar ha rätt, som påstå, att de stora lagrens befintlighet icke bör få ha den allra ringaste inverkan på denna frågas avgörande här i riksdagen, ty det förhåller sig verkligen så, att i fråga om textilvaror föråldras lagren så snabbt, att det, som varit säljbart för ett halvt eller ett år sedan, icke är det längre i dag. Undantag ges naturligtvis, men i stor utsträckning och i så stor utsträckning, att jag vågar understryka det påstående jag nyss fällde, gäller det, att herrarna kunna tro mig på mitt ord, när jag säger: eliminera talet om de stora lagren

och var övertygade om, att den tullförhöjning, som skulle bifallas här, skulle komma nyproduktionen till godo!

Jag har här uttalanden från skilda fabrikanthåll, däri man lämnar sådana uppgifter, som styrka vad jag här sagt, men det skulle bara fattas, att jag nu började för herrarna läsa upp dessa, det ena efter det andra. Här blott ett par ord från en av de största bomullsfabrikanterna i Sverige, som på tillfrågan av en ledamot i andra kammaren från det socialdemokratiska partiet, huruvida icke importförbud vore den rätta vägen, svarade avvisande i detta stycke, enär han icke ville yttra sig om konsekvenserna av ett importförbud. Men han tillade, "att ett ökat tullskydd helt säkert skulle medföra, att driften kunde utvidgas och giva lyftning. Jag angav även som min uppfattning, att lagren av våra tillverkningar hos detaljörerna voro små."

Jag skall av egen erfarenhet be att få meddela herrarna, såsom herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet redan sagt här i kväll, att köplusten börjar verkligen återvända, köpkraften visar sig vara oväntat stark, och om vi nu blott ge här i dag vad som begäres, så skall köplusten och köpkraften komma våra egna industrier och dess arbetare till godo och hjälpa dem över den svåra tid, som nu råder.

Mycket vore att tillägga, men jag fruktar, att herrarna icke ta intryck av vad som här är sagt, när man icke förut är övertygad om att den väg, som vi ha föreslagit, är den rätta, och med hänsyn därtill vågar jag inte längre ta tiden i anspråk. Jag vill nu tillkännage, att jag för min del, med kännedom om vad som tilldragit sig i medkammaren, icke ämnar begära votering vid annan punkt än den, som rör textilindustrien, och jag hoppas, att någon annan drar försorg om att begära votering, när det gäller järnindustrien. Men om jag nu avstår från att begära votering, ifall herrarna icke vilja enhälligt taga den första gruppen, så beror detta icke därpå, att jag icke anser kraven i detta stycke väl befogade och väl förtjänta av understöd, utan det sker endast med hänsyn till den föreliggande, enligt mitt förmenande tröstlösa situationen.

Herr Wohlin: Med uppmärksamhet har jag åhört den siste ärade talarens varmhjärtade anförande nu såväl som tidigare på dagen. Det står dock trots alla invändningar fast, att lagren inom textilindustrien enligt den kungl. propositionens uppgifter efter värde räknat uppgå till nio gånger det normala och efter kvantitet räknat till tre gånger det normala. Den ärade talaren anförde, att köplusten börjar återvända, och detta är möjligen riktigt. Men jag tror, att svenska folket i dessa ekonomiskt svåra tider mindre fäster sig vid olika mönster och kvalitéer, när det gäller att köpa klädesartiklar, utan det köper vad som är billigast. Av den framställning, som den ifrågavarande talaren ånyo gav om textilindustriens betydelse för landet, vilken betydelse av alla erkännes, har jag sålunda alltjämt icke blivit övertygad om att en nu vidtagen tullförhöjning i väsentligare mån skulle komma denna industri till godo, utan jag har fortfarande uppfattningen, att det i första rum-

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

met skulle bliva innehavarna av de ännu i landet befintliga enorma lagren av importerade textilvaror, som skulle draga den största nyttan av tullförhöjningen. — Emellertid var det icke för att upprepa detta, som jag tagit mig friheten att under några minuter upptaga kammarens tid. Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet framställde till mitt övervägande, om det icke skulle vara möjligt från mina utgångspunkter att rösta för den av herr Wijk avgivna reservationen, då det på sidorna 71 och 75 i propositionen finnas några uttalanden, vilka enligt herr statsrådets mening borde kunna tolkas så, att Kungl. Maj:t kommer att nedsätta de av riksdagen eventuellt i kväll beslutade tullsatserna för ett antal tullpositioner, där sådana tullförhöjningar icke äro av behovet påkallade. Vid ett annat tillfälle under sitt anförande sade emellertid herr statsrådet, att Kungl. Maj:t icke reflekterar på den tanke, som jag har framkastat, nämligen att riksdagen skulle åt Kungl. Maj:t delegera befogenhet av den art, om vilken här förut varit tal, ”med hänsyn till den ställning riksdagen förut intagit” till sådana frågor. Det synes mig i viss mån bestå en motsägelse mellan dessa båda uttalanden. Om Kungl. Maj:t för övrigt icke reflekterar på den princip, jag tillåtit mig förorda, så finnes det ju icke någon möjlighet att vinna något positivt resultat i den av mig tänkta riktningen. — Herr von Sydow anförde, att han visserligen erkände den sympati, som icke endast jag utan naturligtvis alla i detta land hysa för vårt näringsliv och vår industri, men han ansåg att det negativa resultat, till vilket jag kommit, visade att denna sympati icke tagit sig uttryck i handling. Jag trodde mig dock i mitt första anförande hava i detalj klarlagt detta ärendes behandling inom utskottet, hava visat de olika alternativ, som vi hade att välja på, och hava ådagalagt att jag verkligen begick en ”handling”, när jag inom utskottet yrkade på en lösning av frågan enligt vissa linjer, vilken lösning emellertid till min stora ledsnad icke blev av utskottets majoritet godtagen. Att framställa ett sådant yrkande är väl en handling — ty på vilket annat sätt handlar man här i riksdagen än genom att framställa yrkanden? — och detta så mycket mer som jag härefter inför kammaren omtalat, att jag gjort ett yrkande av angivet slag och alltjämt skulle vara beredd att biträda en lösning av frågan i angiven riktning, om möjligheter skulle yppas därför. Att jag icke reflekterar på den av Kungl. Maj:t föreslagna lösningen beror på alla de skäl som jag förut angivit och vilkas berättigande nu även medgivits från statsrådsbanken. — Slutligen vill jag endast konstatera, att den här under debatten ofta berörda frågan om vikten av att upprätthålla jämvikt mellan jordbrukets och industriens tullskydd tyckts röna sympati från många håll, och jag tager med tacksamhet fasta på herr von Sydows instämmande i den principen. Men jag vill erinra om, att, då jordbruksproduktionen dels består av spannmålsproduktion och dels i mycket väsentlig mån av produktion av animaliska produkter och denna sista näringsgren för hundra tusentals producenter i vårt land är av den ekonomiskt sett största betydelsen, dessa jordbrukare

från sina synpunkter sett måste anse jämvikten rubbad, om icke deras viktigaste saluartiklar skyddas mot en övermäktig utländsk konkurrens, men väl de produktionsmedel, som för dem äro nödiga, bli belagda med tullförhöjningar, som i många fall icke ens av vederbörande fabrikanter önskas. Mellanhandssystemet inom järnbranschen har därtill tagit den fasta karaktär, att garantier icke lämnats och icke kunnat lämnas för att dessa tullförhöjningar skola komma denna industri och icke mel-landhandsanslutningarna till godo, vilket naturligtvis hos mången utö-öware av jordbruksnäringen ytterligare måste öka den tvekan, han känner inför det beslut, som han nu för sin del går att fatta. För min del vill jag återupprepa, vad jag sagt förut, att jag, om frågan förelegat i det skick, varom jag på förmiddagen talat, alltjämt skulle hava angett mig böra rösta för en positiv lösning, men tyvärr kan jag icke biträda ett förslag som det här föreliggande, och herr Wijks reservation giver icke heller den lösning, som jag för min del anser vara den för närvarande ändå möjliga.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Herr statsrådet M a l m: Jag ber endast att i korthet få påpeka, att professor Wohlin tydligen missförstått vad jag sagt. Jag sade, att re-geringen under funderingarna på, huru skyddstullsfrågan skulle lösas, även var inne på tanken att försöka få en del av riksdagens befogenheter i tullfrågor lagd i regeringens hand. Men jag sade också, att regeringen för närvarande ansåg det med hänsyn till riksdagens hittills intagna stånd-punkt vara utsiktslöst att gå fram på den vägen. Själv har jag ingen-ting emot, om riksdagen ville delegera en del av sin makt och myndig-het i detta fall till regeringen, utan tvärtom, om det verkligen bleve fråga därom, skulle jag med nöje taga emot ett sådant mandat. Men därom är ju icke nu fråga. Jag vill också säga, att de utfästelser, som gjorts på sidorna 71—75 i den kungl. propositionen fortfarande stå fast, och det synes mig därför icke föreligga något hinder för professor Wohlin att rösta för herr Wijks reservation.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad ut-skottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C.

Denna punkt innefattade ett avstyrkande av ifrågavarande kungl. proposition i vad den avsåg vissa under *Avd. VIII. Spånadsämnen ur djur- och växtriket samt därur framställda varor* i tulltaxan upptagna rubriker.

Höjning av tullsatserna för vissa industriprodukter.
(Forts.) Herr Vennersten: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Örne: Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wohlin: I överensstämmelse med min uppfattning om lämpligheten av att höja tullarna å lyxvaror, ber jag att få yrka återremiss till bevillningsutskottet av följande under denna avdelning fallande positioner, nämligen 410, vissa spetsar, 467, vissa spetsar, 595, kläder av spetsar, 601 och 602, kläder med broderier eller spetsar, 617—620, vissa slag av hattar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:0) att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas; 2:0), av herr^o Wohlin, att kammaren skulle, med bifall i övrigt till utskottets hemställan, visa punkten åter till utskottet, i vad den avsåge de under Avd. VIII i tulltaxan upptagna rubrikerna nr 410, 467, 595, 601, 602 och 617—620; samt 3:0) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till Kungl. Maj:ts framställning, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 43 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 29.

Punkten D.

Denna punkt rörde Kungl. Maj:ts proposition, i vad den avsåg vissa under Avd. X. Lervaror i tulltaxan upptagna rubriker.

Friherre Fleming: Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Herr Örne: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten E.

I denna punkt behandlades den kungl. propositionen, i vad densamma avsåg vissa under *Avd. XI. Glas och glasvaror* i tulltaxan upptagna rubriker.

Friherre Fleming: Även här är det fråga om en rätt stor industri, och jag ber att i enlighet med den reservation jag avgivit få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag vore verkligen frestad att begära votering, men med hänsyn till den siffra den förra voteringen gav skall jag icke göra det.

Herr Örne: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten F.

I denna punkt var den kungl. propositionen avstyrkt, i vad densamma avsåg åtskilliga under *Avd. XII. Metaller* i tulltaxan upptagna rubriker.

Friherre Fleming: Herr greve och talman! Jag är skyldig den representant från järnindustrien, som var uppe i utskottet, att inlägga en gensaga mot herr Sändlers relation av vad han sade. Enligt den relation herr Sandler gav — jag vet icke, om herr Sandler direkt sade så, men det framgick dock av hans ord — skulle han ha sagt, att det icke vore fråga om ett tillfälligt skydd utan om ett bestående skydd under flera tiotal år. Jag vill förklara, att han aldrig sagt någonting sådant — inom parentes vill jag anmärka, att han är en man, som ser något pessimistiskt på järnindustrien i Sverige i motsats till den åsikt många andra av dess män hysa. Han sade: "Enligt min uppfattning kommer i alla händelser vår gamla industri av mjukt järn icke i längden att

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

kunna bibehålla den utländska marknaden, utan för den utländska marknaden få vi allt mer övergå till högre kvaliteter av järn och härdat stål. Men ett tillfälligt skydd anser jag vara ovillkorligen behöfligt nu för att icke en stor del av denna näring skall läggas ned och totalt gå under." Således fordras det ett skydd för att kunna leva över krisen och möjliggöra en omläggning av produktionen. Huru länge detta skydd skulle komma att bestå, har han icke yttrat sig om. Jag har ansett det vara min skyldighet att rätta detta misstag, så att han icke blir beskylld för att ha sagt någonting annat än han i verkligheten gjort. Med anslutning till vad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr S a n d l e r: Med anledning av den siste ärade talarens anförande ber jag att få säga, att jag, såsom ock det stenografiska referatet kommer att utvisa, i mitt förra anförande sade, att jag av den redogörelse, som den framstående representanten för järnindustrin lämnade inom utskottet, bibragtes den bestämda uppfattningen, att det här icke var fråga om en provisorisk tullförhöjning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 43 punkten F, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 37.

Punkterna G—L.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten M.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att motionen II: 357 av

herr *Thore* om förhöjd tull å fönsterglas, rubrikerna 682—688, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Herr *Nilson*, *Karl August*: Herr greve och talman, mina herrar! Då jag reserverat mig i denna punkt till förmån för herr *Thores* motion, ber jag att med ett par ord få angiva anledningen därtill.

Jag är övertygad om, att här föreligger ett helt annat fall än något av de andra, ett fall där garantier finnas för att arbetslösheten skulle upphöra genom den föreslagna tullförhöjningen. Det har ifrågasatts garantier under andra punkter och här föreligger en sådan garanti.

Herr *Wohlin* gjorde invändning mot denna punkt i sitt tidigare anförande med framhållande av att det egentligen vore att driva en viss banks intresse för att säkerställa en dess fordran. Jag har sökt att sätta mig in i denna sak och undersöka den, och för mig står saken absolut på ett helt annat sätt. Det är icke fråga om att säkerställa någon bankens fordran, utan det är fråga om att kunna återupprätta en industri genom att bilda ett nytt bolag på basis av de gamla fabriker, glasbruket, som nu äro i konkurs. Men givetvis hava dessa ett visst värde, och detta värde har undersökts genom värdering av ojäviga män på basis av 1914 års priser, alltså priserna före kristiden. Då tillgångarna utbjödos att övertagas för sådant pris, erbjödo sig vissa personer och däribland en bank, som förut hade haft intresse i dessa företag, att tillsläppa friskt kapital på 1 miljon kronor för att bilda ett nytt sådant företag. Men då det kapital, som behövdes, icke var 1 miljon utan 6 miljoner kronor, blevo återstående 5 miljoner kronor beroende på lån mot inteckning i banker, visserligen icke hela beloppet 5 miljoner kronor men i alla fall en del därav. Det som skulle inestå i bankerna mot inteckning var 3,880,000 kronor. 1,120,000 kronor skulle utgå i stamaktier utan någon säker räntegaranti.

Här är verkligen ett tillfälle för riksdagen att visa, att den vill ta ett tag och göra något för att bereda arbete åt 1,300 arbetslösa glasblåsare, som ej ha utsikt att få något annat arbete; de ha sina hem på detta ställe, sina egna hem, och äro alltså beroende av att kunna få vara på den plats, där de hittills arbetat. Såväl arbetarna som arbetsgivarna hava hos riksdagens ledamöter alldeles särskilt bönfallit om hjälp i detta avseende. Det föreligger, som sagt, skriftligt lämnad garanti för att denna industri skall komma att återupptagas, därest denna tullförhöjning beviljas. Varom icke synes det för närvarande ej vara någon möjlighet att kunna återupprätta ifrågavarande industri.

Med anledning härav får jag yrka bifall till herr *Thores* motion.

Herr *Carlsson*, *Johan*: Herr greve och talman, mina herrar! Då nu herr *Nilson* i *Kristinehamn* redogjort för tillståndet inom föreliggande industri, kan det ju synas överflödigt, att jag ytterligare upptager tiden. Men då *Glava* glasbruk ligger i den trakt, där jag är hemma, må det kanske tillåtas mig att lämna några upplysningar i ämnet. Detta glas-

*Höjning av
tullsätserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.*
(Forts.)

bruk var, i avsikt att säkerställa bränsletillgången, lagt i skogen och började med mycket små anspråk, men det har under årens lopp utvidgat sig, så att det nu är det största glasbruket i Sverige och sysselsätter — jag vet ej hur många arbetare, men det torde vara 800—900 personer, som där ha sin försörjning. Skulle nu, såsom herr Nilson också nämnde, tullen avslås, oaktat Göteborgsbanken lämnat garanti för, att driften vid fönsterglasindustrien genast upptages, så kan jag icke finna annat, än att detta bruk med sina fabriker och arbetarbostäder förutom 40 vackra egna hem måste alldeles ödeläggas. Genom att bruket ligger i skogen kunna icke människorna där uppehålla sig på annat sätt än med att hugga timmer ett par månader under vintern. I övrigt är det icke möjligt för dem att få utträta någonting. Herr Wohlin antydde, att man här skulle hjälpa storbankerna med att hålla denna industri i gång. Men här gäller det icke att se på vem som släpper till penningarna. Här är frågan den, om dessa arbetare, som lärt sig ett yrke, fortfarande skola få hålla på med detta eller vad de annars skola taga sig till. De ha aldrig gjort något annat; son har efterträtt sin far och arbetat i samma yrke. Och vad skulle de, som ej kunna något annat arbete, taga sig till, om de ej finge hålla på med vad de lärt sig.

Jag skall ej upptaga tiden längre, utan endast be att få säga, att det kan bliva så, att man nödgas nedskrota hyttor och inventarier. Har verkligen Sverige råd till dylika experiment vid vår industri. Det torde vara nödvändigt att tänka på den saken.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Att den svenska fönsterglasindustrien råkat i så svårt nödläge — att det största företaget och dessutom ett par andra nu nödgats gå i konkurs — är uteslutande att tillskriva den — jag vågar använda ordet — vettlösa överkapitalisering, som man genomfört i denna industri. Hela årstillverkningsvärdet uppgick före kriget, då man på grund av en tull av närmare 60 procent på varan just icke hade någon import, till ungefär 1,500,000 kronor eller något sådant. När man sedan slog ihop de viktigaste fönsterglasbruket, fick man upp de sammanlagda kapitaltillgångarna, såvida icke företagens direktör mindes fel, till 17 miljoner kronor. Sjutton miljoner kronors kapital skulle förräntas med en årstillverkning av 1,500,000 kronor efter förkrigspris! När man går till väga på det viset med Sveriges industri, är det sannerligen icke underligt, om den går under. Den förnämsta anledningen till att det gått som det gjort är givetvis, att man hade en sådan tull som den nuvarande, som frestade folk att sträcka benen längre, än täcket räckte. Nu har jag tittat åtskilligt på de kalkyler, som föreliggande, och det synes mig, att den enda hjälpen är att ytterligare sätta ned försäljningspriset på föreliggande fabriksanläggning. Det nya företag, som skulle konstrueras, skulle enligt uppgjord plan röra sig med obligationslån, inteckningslån, preferensaktier och stamaktier på sammanlagt 6 miljoner kronor. Det har uppgivits att ett belgiskt glasbruk, som till-

verkar hela Sveriges årsbehov, endast kostar 1,750,000 kronor. Nu kanske det behöver kosta åtskilligt mer här, men om man reducerar priset på anläggningarna till 3 miljoner kronor, är det min bestämda uppfattning, att man med nu gällande pris på belgiskt glas kan få igång industrien.

*Höjning av
tullsatserna
för vissa in-
dustripro-
dukter.
(Forts.)*

Jag vill bara ytterligare upplysa, att sedan arbetarne gått in på 30 procent lönereducering — vilket betyder, att deras löner komma ned till 2,750 kronor, en summa som jag betvivlar blir hållbar, såvida icke prisnivån hastigt sjunker, är arbetslönen för tillverkning av en låda glas 7:36 kr. och nu begäres en tull av 8:40 kronor, således en krona fyra öre mer än hela arbetslönen. Tillverkningspriset kan i genomsnitt för *samtliga* bruk, sålunda med inräknande av ett så modernt som Glavabruket, beräknas till 27:08 kronor, under det belgiskt glas fritt banvagn i Göteborg med nuvarande tull kostar 31 kronor.

Under förutsättning att kapitalvärdet nedsättes på det vis, jag här talat om, synes det mig, att sedan det svenska tillverkningspriset, särskilt vid Glava, som är ett fullt modernt bruk, nu fallit, verksamheten kan bli fullt lönande. Under sådana förhållanden kan jag ej annat än yrka bifall till utskottets hemställan. Jag medger, att det naturligtvis kommer att medföra förlust för de bankinstitut, som finansierat affären, men jag kan för min del icke tillmäta denna omständighet särskilt värde. Genom att rösta för bifall till tullskydd åt textilindustrien skulle jag kunnat medverka till att bereda minskad förlust för åtskilliga av de företag, som stå mig nära och som äro belägna i Norrland, där man lagt sig till med mycket stora manufakturager. Men den omständigheten har ej kunnat på något sätt förmå mig att avvika från vad jag anser ekonomiskt riktigt i denna fråga. Och om jag ifråga om företag, som stå mig nära, röstat på det viset, kan jag icke heller rösta för att ett bankinstitut i detta fall skall skyddas mot förlust.

Herr Nilson, Karl August: Jag är villig att erkänna, att herr Örnes beskrivning av överkapitaliseringen i det gamla bolaget är fullständigt riktig, och jag har aldrig tagit densamma i försvar. Det är en sorglig kristidsföreteelse, vi bevittnat, och om det närmast vore detta företag, det gällde, hade jag icke haft någon barmhärtighet med dem och alldeles icke talat för dess gamla aktieägare, även om de stå mig nära. Men i detta fall är det fråga om att kunna upprätta ett nytt företag på basis av en värdering av fastigheterna. Herr Örne synes tro, att de äro värda endast 3 miljoner kronor, men om de äro värderade till 6 miljoner, är det givet, att de icke kunna köpas för 3 miljoner. Även jag tror i likhet med herr Örne, att det i allmänhet ställer sig billigare, om man investerar mindre kapital i dylika företag och har mindre kapital att förränta, och gällde det endast den saken, skulle jag också rösta mot förslaget. Men nu är jag livligt övertygad, att det ej är möjligt att gå fram på den vägen, utan här är det nödvändigt att inlösa ifrågasvarande tillgångar på det sätt, som planlagts, ty annars komma dessa tillgångar att skingras ochegendomarna att säljas till annat ändamål. Man

Höjning av tullsatserna för vissa industriprodukter. (Forts.) vet, att så kommer att bli förhållandet. Jag har velat lämna dessa upplysningar, kammaren må sedan handla som den finner lämpligt. För min del tror jag, att industrien på detta sätt kan räddas och arbetarna få arbete. Det är för mig det enda skälet.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt där- under framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upp- repades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna N—S.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten T.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att motionen I: 229 av herr *Stendahl* om bemyndigande för Kungl. Maj:t att åsätta tilläggsstullar å vissa varor, tillverkade inom länder med starkt deprecierad valuta, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Stendahl*: I överensstämmelse med vad jag tidigare under debatten anfört tillåter jag mig yrka bifall till min motion.

Herr *Örne*: Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hem- ställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt där- under framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väck- ta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten U.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten V.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 55, i anledning av väckt motion om åvägabringande av en lag angående skyldighet för de svenska storbankerna att offentligt framlägga uppgifter rörande av dem behärskade näringsföretag.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande av lufttrafik;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels ock i proposition nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar om anslag för hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven; samt

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels ock i propositionen nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda framställningar om anslag för diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckt motion angående ändring i tryckfrihetsförordningens stadganden om hemlighållande av protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål samt statsrådsprotokoll m. m.

Om revision av tryckfrihetsförordningens sekretessbestämmelser.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 172, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville för sin del besluta eller hos regeringen anhålla om förslag till sådan ändring i 2 § 4 mom. i andra och tredje styckena i tryckfrihetsförordningen, att vad däri stadgades om, att statsrådsprotokollen samt protokoll i ministeriella ärenden och kommandomål m. m. skulle hållas hemliga under femtio år, måtte åtminstone väsentligen upphävas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen med anledning av motionen I:172, av herr *Lindhagen*, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville i enlighet med i utlåtandet angivna riktlinjer föranstalta om en snar revision av tryckfrihetsförordningens sekretessbestämmelser.

Herr *Westman*: Herr talman, mina herrar! Det är de uttalanden, som utskottet gjort på sid. 4 och följande, som föranlett mig att begära ordet. Där har nämligen utskottet sagt:

”I detta sammanhang vill utskottet slutligen framhålla önskvärdheten att till prövning upptages spörsmålet vilka bestämmelser böra träffas i syfte, dels att hemligstämpel icke obehörigen användes, dels att man från hemligstämpel må kunna befria handlingar, vilka tidigare blivit sådan stämpel åsatta.” Som ett skäl att utskottet berör detta ämne framhåller utskottet, att under krigstiden i mycket stor utsträckning förekommit hemligstämpel av handlingar och, säger utskottet, ”därvid torde även grupper av handlingar medtagits, exempelvis angående lan-

Om revision dets ekonomiska förbindelser med främmande länder och dess ekonomiska resurser över huvud taget, vilkas hemlighållande under pågående kris visserligen kunde vara erforderligt, men vilkas fortsatta hemlighållande numera torde vare sig vara obehövt eller åtminstone kunna väsentligen inskränkas.”

(Forts.)

Jag ber att få erinra kammaren därom, att frågan om hemligstämpels avlägsnande från handlingar var före vid förra årets riksdag. Detta ärende kom då upp i samband med frågan om vidtagandet av åtgärder för att underlätta revisionen av kristidskommissionernas förvaltning. Det var ju så, att kammarens andra tillfälliga utskott hade hemställt, att riksdagen måtte besluta att till Kungl. Maj:t avlåta en skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga alla ändamålsenliga åtgärder för att underlätta överrevisorernas arbete i syfte att göra deras granskning effektiv; och en bland de åtgärder, som därvid av utskottet framhöllos, var avlägsnandet av hemligstämpeln på en del handlingar, på vilka det ej längre fanns någon anledning att behålla den och till vilka handlingar överrevisorerna märkvärdigt nog ej hade fri och ohindrad tillgång. Det var emellertid — jag vill framhålla det — icke bara utskottets majoritet, som framhöll önskvärdheten av hemligstämpels avlägsnande i den utsträckning detta kunde ske, utan reservanterna inom utskottet voro också ense i denna sak. Reservanterna hade i sitt förslag till utlåtande en passus, alldeles lika med den utskottsmajoritetens föreslagit. Alltså rådde enighet på denna punkt, och till yttermera visso uppträdde den socialdemokratiska utrikesministern i debatten och riktade närmast till mig en förklaring, att jag kunde vara övertygad om, att från Kungl. Maj:ts sida icke förelåge någon som helst motvilja mot att hemligstämpeln avlägsnades.

Det är ju synnerligen uppseendeväckande, att trots dessa enhäliga uttalanden i den riktning jag angivit, uttalanden som för övrigt motsvarades av de uttalanden, som gjordes av andra kammarens tillfälliga utskott och av andra kammaren själv i dess beslut, har konstitutionsutskottet nu i år funnit sig föranlåtet att framföra samma önskemål. Under det år, som förgått, har alltså — jag drager den slutsatsen av konstitutionsutskottets uppträdande i denna fråga — trots de önskemål, som så allmänt inom riksdagen uttalades och vilkas befogethet erkändes av justitieministern i ett anförande, som ju innehöll en direkt förpliktelse å regeringens vägnar, likväl ingenting i denna sak åtgjorts.

Jag skall ej försöka att här framställa några gissningar om anledningen till att Kungl. Maj:t intagit denna negativa hållning i detta ärende. Jag vill endast säga, att den mildaste förklaring, man härvid kan anföra, tydligen är den, att det till följd av de täta växlingar av ministärer, som på sista tiden ägt rum i vårt land, blivit så, att regeringens handlingskraft blivit försvagad. Emellertid hade jag redan i fjol tillfälle att påpeka, att det rådde *en ovanligt stor brist på intresse* från regeringens sida för att få till stånd en effektiv granskning av kristidskommissionernas förvaltning, och jag utvecklade i den bevisning, som

jag då framlade och som jag fortfarande anser fullkomligt bindande, de omständigheter, som föranleda ett dylikt omdöme.

Jag har velat understryka önskvärdheten av att den åtgärd konstitutionsutskottet nu förordat komme till stånd, låt vara beklagligt fördröjd och försenad, ty den sak, som jag nu berört, kommer att spela en sådan roll i vår historia, att jag i den velat göra vad på mig ankommer både vid den föregående och den nuvarande riksdagen.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls utskottets i nu ifrågavarande utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av sådan förklaring, som avses i art. 36 andra stycket av stadgan för Nationernas förbunds fasta domstol.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade konstitutionsutskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte samtycka till, att Kungl. Maj:t för Sveriges del avgåve sådan förklaring, som avsåges i art. 36, 2:dra stycket, av stadgan för Nationernas förbunds fasta domstol, med iakttagande därav, att giltigheten av sagda förklaring begränsades till en tid av fem år, ävensom att förklaringen uttryckligen uppställde fordran på ömsesidighet.

Reservationer hade anmälts

dels av herr *K. J. Ekman* utan antydd mening,

dels ock av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen utvisade, och sluta med en hemställan, att riksdagen, med förklaring att den av Kungl. Maj:t i propositionen nr 146 väckta principfrågan syntes tarva ytterligare utredning, för närvarande icke måtte bifalla vad Kungl. Maj:t i samma proposition föreslagit.

Herr *Reuterskiöld*: Herr talman! Om avgivandet av den förklaring, som Kungl. Maj:t har begärt riksdagens samtycke till, vore en nödvändig förutsättning för realiserandet vad på Sverige ankommer av den fasta domstolen, så skulle jag naturligtvis icke tveka att här förorda ett bifall till den kungl. propositionen. Men så är icke förhållandet, utan allt vad på Sverige ankommer är redan gjort genom Sveriges ratificering av *protokollet* rörande den fasta domstolens upprättande. Genom att avgiva den *tilläggsförklaring*, som här är i fråga, allenast binder Sverige sin egen handlingsfrihet.

Enligt art. 12 i förbundsakten har en stat rätt att välja mellan ett

Om avgivande av viss förklaring rörande Nationernas förbunds fasta domstol. (Forts.)

skiljedomsförfarande och ett förfarande inför folkförbundets råd. Enligt art. 13 uttala sig de makter, som ha undertecknat eller samtyckt till denna folkförbundsakt, i en viss principiell riktning, om vars innebörd föreliggå olika meningar i den kungl. propositionen och i den reservation, som jag har till utskottsbetänkandet avgivit. Så mycket torde dock i varje fall vara säkert, att om Sverige avgiver den förklaring, som här är i fråga, och om det i denna förklaring även medtager den punkt b), som avser "internationellt rättsliga spörsmål", som det mindre lyckligt lyder i den svenska översättningen, så blir följden den, att det sedan icke beror av Sveriges fria val, om det vill använda sig av den ena eller den andra utvägen, därest en motpart använder sig av denna förklaring och genom stämning yrkar, att den fasta domstolen skall upptaga saken till prövning. Då gäller enligt 36 art. i stadgan för den fasta domstolen, att domstolen, i händelse av olika meningar om dess behörighet, själf får avgöra om den är kompetent eller icke. Då, som jag i min reservation visat, de uttryck, som begagnas i 36 art. i stadgan och 13 art. i folkförbundsakten, äro till den grad svävande och obestämda, så vet man i själva verket icke vad man blir bunden till, om Sverige nu avger den av Kungl. Maj:t förordade förklaringen. Med den erfarenhet för ögonen, som vi ha med hänsyn särskilt till Ålandsfrågans behandling, så torde det vara med klok försiktighet bättre överensstämmande att icke binda sig till något sådant — som i detta fall dessutom är alldeles obehöfligt — innan man sett, hur en sådan fast domstol, därest den över huvud taget kan komma till stånd, sedan nödiga ratifikationer utväx-lats, kommer att gestalta sig, hur den kommer att verka. Det är bättre att fortsätta på den väg, som vi hittills gått, skiljedomstraktaternas och kompromisskonventionernas. Det är därför som jag anser, att riksdagen icke bör ge sitt bifall till den kungl. propositionen.

Vad i övrigt kan vara att anmärka mot propositionens innehåll och framställning, som i vissa punkter synes mig och, jag tror, även åtskil-liga andra ledamöter av utskottet vilseledande, skall jag inte här ingå på, utan inskränker mig till att yrka bifall till min reservation.

Herr H e l l b e r g: Jag skall inte i denna sena timme upptaga nå-
gon ingående diskussion med den föregående ärade talaren i denna fråga. Jag tror, att utskottet i alla fall har träffat det riktiga, när det säger, att "avgivandet av den förklaring, som regeringen nu har begärt, utgör ett steg i samma riktning, vari vårt land genom anslutningen till Natio-nernas förbund inslagit". Det är ju känt, att Sverige har med stort intresse och nit arbetat för att just en sådan fast domstol, som den frågan här gäller, skulle komma till stånd, och det blir därför, synes det mig, en hederssak för Sverige att vad på det ankommer göra allt för att denna domstol skall kunna träda i funktion.

De betänkligheter, som av den föregående ärade talaren har fram-hållits, förefalla mig liksom jag tror flertalet inom utskottet vara något för subtila. Jag tror inte, att det i ett sådant fall som detta går an att

låta så fina distinktioner, som han gör, vara det avgörande. Den domstol, som kommer till stånd, lär väl visserligen komma att i viss mån skapa normen för sin egen verksamhet, och det synes mig ett önskemål för alla kultiverade stater i dessa tider, att såvitt möjligt fasta normer för slitandet på rättslig väg av internationella tvister må kunna skapas. Det är ur denna synpunkt, som det förefallit utskottet välbetänkt att tillstyrka den förklaring, som regeringen har begärt av riksdagen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om avgivande av viss förklaring rörande Nationernas förbunds fasta domstol.
(Forts.)

Herr Trygger: Herr talman! Jag skall be att få säga, att enligt min mening, såsom jag tolkar pakten, hade en mycket längre gående bestämmelse om bundenhet i fråga om denna domstol kunnat åstadkommas blott och bart genom en ändring av pakten. Då man emellertid icke gick den vägen, utan begränsade sig till att anordna saken på sätt nu är föreslaget, gick man dock icke så långt, som Sverige redan har gjort i det förslag, som blivit framställt till ändring i § 13. Således, i likhet med herr Hellberg, anser jag, att det är en given konsekvens av den ståndpunkt, vi redan intagit, att vi ratificera den överenskommelse, som nu är framlagd för riksdagen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Reuterskiöld vid utlåtandet anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Utskottets hemställan bifölls.

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1 i ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål.

Vad utskottet hemställt bifölls.

nr 48, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 53 § i förordningen om landsting m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Föredrogs ånyo andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1 (7), i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913, ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 18 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 284, vilken efter överenskommelse mellan stats- och andra lagutskotten blivit hänvisad till förberedande behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till dels lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913.

I sammanhang med ifrågavarande proposition hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av samma proposition väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 193, av greve *Lagerbjelke* med hemställan att förevarande proposition, nr 284, ej måtte av riksdagen bifallas,

nr 198, av herr *Johan Johansson* i Kälkebo m. fl., med hemställan att riksdagen måtte, med uttalande dels att förhöjning av folkpensioneringsavgifterna icke borde äga rum utan samtidig ändring i grunderna för deras beräkning därhän, att äkta makar skulle erlägga lika avgift, dels att ingen förändring borde tills vidare vidtagas i fråga om pensionstilläggen, avslå den kungl. propositionen, och

nr 210, av herrar *Wavrinsky* och *Björkman*, däri yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning, huru ökningen av avgiftspensionerna måtte komma även gifta och f. d. gifta kvinnor till godo, samt

inom andra kammaren

nr 296, av herr *Johansson* i Bro m. fl., lika lydande med den inom första kammaren väckta motionen nr 198, och

nr 309, av herr *Pettersson* i Södertälje m. fl., lika lydande med den inom första kammaren väckta motionen nr 210.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1:o) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 284 framställda förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat

skick antagas och med avslag å motionerna i första kammaren nr 193 av greve Lagerbjelke och nr 198 av herr Johansson i Kälkebo m. fl. samt i andra kammaren nr 296 av herr Johansson i Bro m. fl., de två sistnämnda motionerna, i den mån de icke under 2:0) bleve besvarade, måtte för sin del antaga lagar uti ifrågavarande ämnen, så lydande som utlåtandet visade;

2:0) att riksdagen i anledning av förberörda motionerna nr 198 i första kammaren och nr 296 i andra kammaren samt med bifall till herrar Wavrinskys och Björkmans motion nr 210 i första kammaren och herr Petterssons i Södertälje m. fl. motion nr 309 i andra kammaren ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke en förbättring i gifta och förut gifta kvinnors avgiftspensionering kunde åstadkommas, samt att Kungl. Maj:t därefter måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Andersson* i Knäppinge av angivna orsaker yrkat, att såväl Kungl. Maj:ts proposition nr 284 som utskottets förslag måtte av riksdagen avslås.

Beträffande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr *E k m a n*, *C a r l G u s t a f*: Jag anhåller att i avseende på föredragningen av förevarande utlåtande det måtte beslutas,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredragas var för sig de av utskottet tillstyrkta lagförslagen, där så erfordras paragrafvis, med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist;

att, sedan lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställanden föredragas var för sig;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Det av utskottet tillstyrkta förslaget till lag om ändrad lydelse av 4, 6, 7, 13, 30 och 33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

4 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av envar avgiftspliktig erläggas, utgör för varje år tre kronor. Därutöver erlägges av den, som under nästföregående år åtnjutit inkomst av minst 600 kronor:

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Lagförslag
rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

- a) om inkomsten ej uppgår till 800 kronor, två kronor;
b) om inkomsten uppgår till 800 kronor men ej till 1,200 kronor, fem kronor;
c) om inkomsten uppgår till 1,200 men ej till 2,000 kronor, tio kronor;
d) om inkomsten uppgår till 2,000 kronor eller mera, en halv procent, dock högst femtio kronor, av inkomstbeloppet, avrundat, där det ej slutar å helt hundratal kronor, till närmast lägre sådant hundratal.

(i utskottets förslag:)

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av envar avgiftspliktig erläggas, utgör för varje år tre kronor. Därutöver erlägges av den, som under nästföregående år åtnjutit inkomst av minst 600 kronor:

- a) om inkomsten ej uppgår till 800 kronor, två kronor;
b) om inkomsten uppgår till 800 men ej till 1,200 kronor, fem kronor;
c) om inkomsten uppgår till 1,200 men ej till 3,000 kronor, tio kronor;
d) om inkomsten uppgår till 3,000 men ej till 5,000 kronor, femton kronor;
e) om inkomsten uppgår till 5,000 men ej till 7,000 kronor, tjugukronor;
f) om inkomsten uppgår till 7,000 men ej till 10,000 kronor, tjugufem kronor; samt
g) om inkomsten uppgår till 10,000 kronor eller mera, trettio kronor.

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Inkomst, som i denna paragraf avses, utgör det enligt gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt beräknade taxerade beloppet.

I avgiven reservation hade herr von Koch yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av ifrågakvarande paragraf.

Herr statsrådet Elmquist: Herr förste vice talman, mina herrar! Det torde icke kunna bestridas, att vår nuvarande lag om allmän pensionsförsäkring är behäftad med vissa ofullkomligheter och brister. Som exempel på dessa ber jag få nämna några, nämligen den oförmånliga ställning, som gift eller förut gift kvinna i jämförelse med andra kvinnor intager till avgiftspensionen, vidare det tunga och kostsamma arbetet med uppborren, debiteringen och redovisningen av pensionsavgifterna, och slutligen olägenheten av att pensionerna i stort sett icke kunna lämpas efter levnadskostnadernas växling på olika orter. Detta och annat är emellertid frågor, som icke gärna nu kunnat upptagas till behandling, när man därigenom skulle kunna, på grund av den utredning av so-

cialförsäkringens omläggning, som är igångsatt, tänkas mer eller mindre föregripa eller försvåra denna utredning.

Ett sådant föregripande behöver däremot icke följa med det förslag till förbättringar i pensionsförsäkringslagen, som ifrån Kungl. Maj:ts sida nu underställts riksdagens prövning, förbättringar som ju icke gärna tåla ett uppskov, då de torde vara alldeles nödvändiga för att man icke skall riskera att pensionsförsäkringen kommer så att säga i misskredit, och att uppfattningen om densamma blir sådan, att det kan bli till men för dess fortsatta bestånd och utveckling.

Vad som särskilt för den stora allmänheten måste framstå som en särskild brist i försäkringen är ju, som vi alla veta, att de förmåner, som den medför, äro alldeles för små. Så var förhållandet redan vid pensionsförsäkringens tillkomst år 1913, och med penningvärdets fall ha ju dessa olägenheter blivit alltmera framträdande. Visserligen har, som vi veta, numera en förbättring i penningvärdet inträtt, men ingen vågar väl räkna med att detta ens tillnärmelsevis skall komma i samma läge som det var före världskriget.

Att pensionsförmånerna äro otillräckliga torde därför inte närmare behöva utvecklas. Det är ju så, att pensionerna i år i medeltal beräknas till omkring 130 kronor. Det högsta belopp som i år utgår utgör omkring 180 kronor — jag tar då icke hänsyn till barntillägg — och av dessa 180 kronor utgör 150 kronor själva tillägget, under det att återstoden är avgiftspensionen, pension på grund av erlagda avgifter. Denna sistnämnda utgör sålunda endast en ren obetydlighet i jämförelse med det tillskott, som lämnas av allmänna medel.

Efter av pensionsstyrelsen framlagt förslag har nu Kungl. Maj:t uti den föreliggande propositionen föreslagit riksdagen vissa förbättringar i pensionsförsäkringen.

De huvudsakliga förbättringar, som förslaget innebär, utgöra, som herrarna funnit, dels en avsevärd höjning av själva pensionstillägget och understödet, dels en utvidgning av rätten till barntillägg och dels en höjning av pensionsavgifterna för de högre inkomstklasserna i samband med ett något modifierat sätt för avgiftspensionernas beräkande.

Vad då först beträffar pensionstillägget och understödet, så utgör det för närvarande 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna med avdrag av 6/10 av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst överstiger 50 kronor. Kungl. Maj:t har här föreslagit en fördubbling av maximibeloppen, d. v. s. till 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna med avdrag av halva årsinkomsten. Utskottet har nu av ekonomiska skäl stannat vid 50 % förhöjning, d. v. s. att de högsta beloppen skola bli 225 kronor för man och 210 för kvinna och har därvid hållit på den nuvarande bestämmelsen om avdrag av 6/10 av det belopp, varmed pensionstagarens årsinkomst överstiger 50 kronor.

I och för sig måste jag naturligtvis finna beklagligt, att utskottet icke helt kunnat följa Kungl. Maj:ts förslag, men jag måste ju på samma gång helt och fullt inse de mycket tungt vägande skäl, som förmått ut-

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring. (Forts.)

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

skottet att under de allvarliga tider, som nu råda, icke betunga det allmänna med en så avsevärd kostnadsökning, som ett bifall till den kungl. propositionen skulle innebära. Det måste ju också i och för sig vara att beklaga, att utskottet även funnit sig nödsakad göra en nedprutning på barn tillägget ifrån det av Kungl. Maj:t föreslagna, 125 kronor, till 102 kronor, men även denna nedsättning har ju skett endast av ekonomiska skäl.

Vad slutligen angår pensionsavgifterna, så har utskottet även där ansett sig böra göra en nedprutning. Kungl. Maj:t har för de högre inkomsttagarna föreslagit en tilläggsavgift av en halv procent dock högst 50 kronor av årsinkomsten. Utskottets förslag åter innebär, att tilläggsavgifterna inom vissa grupper skola utgå med fixa belopp, och dessa belopp motsvara i vissa fall icke mer än $1/4$ % av inkomsten; högsta tilläggsavgiften skall enligt utskottets förslag bli 30 kronor och träffar inkomster av 10,000 kronor och därutöver. Inte annat än jag kan förstå, har utskottet i denna del varit väl försiktigt. Utskottet har ju självt erkänt, att en förhöjning av pensionsavgifterna borde ske, samt att dessa avgifters inbetalande sker helt och hållet i de försäkrades eget intresse. Jag får ju visserligen gärna medge, att man även här måste i nuvarande tider gå fram med mycket stor varsamhet. Men därför och endast därför har också Kungl. Maj:t föreslagit, att man skulle stanna vid den halva procenten av årsinkomsten i avgift och Kungl. Maj:t har således icke ansett sig för närvarande böra följa pensionsstyrelsens förslag om 1 % av årsinkomsten. Helst skulle jag naturligtvis därför med denna min uppfattning se, att riksdagen ville följa reservanten herr von Koch i hans yrkande, vilket ju innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag uti denna del. Jag har nämligen trott att jämsides med en ökad folkupplysning också försäkringsidén slagit igenom, och att insikten om gagnet för att inte säga nödvändigheten av att livförsäkra sig och de sina, och att försäkra sina ägodelar mot brand och annan skada vunnit allt allmänare insteg. Jag hade ju också föreställt mig, att den pensionsförmån, som efter slutat arbete tillkommer alla, som varit anställda i offentlig tjänst, och av dem skattas utomordentligt högt, även av enskilda löntagare och andra uppfattades såsom en verklig förmån, som borde vara att eftersträva; och vi veta ju, att de som äro lyckliga nog att inneha en dylik fast offentlig ställning få för denna pensionsförmån betala 2 à 3 % av sin årsinkomst. Skulle det då, vill jag fråga, verkligen förhålla sig så, att de högre enskilda inkomsttagare, som det här är fråga om, icke gärna vilja betala en halv procent av sin årsinkomst för att få en verklig förbättring i sin ålderdomspension?

Jag förstår ju som sagt, att man måste gå försiktigt fram, att man måste gå fram steg för steg då det gäller att bygga ut pensionsförsäkringen. Jag förstår ju också, att en inbetalning av avgifterna i små portioner under många terminer måste vara en nödvändig förutsättning för att kunna avsevärt öka pensionsavgifterna. Men som sagt, jag hade trott, att man i betraktande av den ytterliga försiktighet, som

Kungl. Maj:ts förslag i det fallet innebär gent emot pensionsstyrelsens förslag, skulle ha kunnat ta åtminstone det steget redan nu. Jag finner ju emellertid utav utskottets utlåtande, att därom kan råda olika meningar, och jag skall därför icke vidare försöka anföra ytterligare skäl för det resultat, till vilket jag i denna speciella del skulle helst ha sett, att man hade kommit.

Vilken utgången nu än blir i denna sistnämnda fråga, så ber jag emellertid att till utskottet få uttala ett värdsamt och varmt tack för det intresse och den välvilja, som från utskottets sida har visats för denna ytterligt viktiga fråga. Även om nu icke ett bifall till utskottets förslag ger de försäkrade samma förmåner som Kungl. Maj:ts förslag, så måste ju villigt erkännas, att även därmed en avsevärd förbättring av pensionsförsäkringen sker och att betydande förmåner tillerkännas de försäkrade.

Jag ber ock att till sist få uttala en förhoppning, att kammaren åtminstone skall följa utskottets förslag; ävensom min livliga förhoppning, att det icke skall dröja allt för lång tid, innan tidsförhållandena skola medge, att vi kunna vidtaga ytterligare förbättringar i vår pensionsförsäkring.

Herr von Sydow: Herr talman, mina herrar! Då jag först i utskottet deltog i behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition, så fick jag mycket stora betänkligheter mot ett bifall till propositionen, och detta, ehuru jag vågar säga att jag hyser ett mycket varmt intresse för socialförsäkringen, för vars förbättring och komplettering jag i min ringa mån arbetat i flera år. Det var icke så, att jag ansåg, att de av Kungl. Maj:t föreslagna förbättringarna i pensionsförsäkringen icke voro i och för sig mycket behjärtansvärda, utan det var uteslutande av statsfinansiella skäl som jag hade mina betänkligheter. Kungl. Maj:ts förslag skulle ju medföra en ökad kostnad för staten för år 1922 av omkr. 2,000,000 kr. — och för följande år ett par millioner mer om året till cirka 30,000,000 kronor. Det gäller sålunda här stora belopp. Jag yrkade ur sådan synpunkt avslag å förslaget, men detta avslagsyrkande möttes å andra sidan av mycket energiska bifallsyrkanden, och situationen var sådan att det var omöjligt att kunna avgöra, vilketdera yrkandet, som hade största utsikten att gå igenom i utskottet och i riksdagen.

Då uppkom helt naturligt inom utskottet den frågan, om man icke i denna sak, som förut när den har varit före inför riksdagen icke behandlats som en partisak, skulle oavsett partiståndpunkt i övrigt söka komma till en kompromiss, som skulle kunna omfattas av alla eller så gott som alla utskottets ledamöter. Det föreslogs i sådant syfte, att man skulle taga i huvudsak hälften av vad Kungl. Maj:t begärt, hälften alltså av ökningen i pensionstilläggen och understöden och hälften av barnstilläggen. Vad beträffar avgifterna, så skulle man minska dem något mot vad Kungl. Maj:t föreslagit, så att maximum icke skulle bli 53 kronor utan 33 kronor om året.

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Lagförslag
rörande än-
dringar i la-
gen om all-
män pen-
sionsför-
säkring.
(Forts.)

Jag ansåg för min del, att klokheten bjöd att gå med på denna kompromiss, men det var ej endast ur denna synpunkt, som jag gjorde det, utan även därför, att jag efter närmare studium fann, att oavsett den finansiella ställningen det var vissa delar i Kungl. Maj:ts proposition, som man ej gärna kunde avslå, därför att de voro i sak så viktiga, att man ej kunde stå till svars med ett avslag. Det var sålunda fråga om utvidgning av barntillägget. Förut var det stadgat, att barntillägget för äkta makar ej skulle utgå, såvida ej båda voro invalider. Det var tydligen fullkomligt oriktigt, för det fall att mannen var invalid och hustrun arbetsför men hade åtskilliga barn att försörja; då var det en hårdhet som ej kunde låta sig försvaras, att hon skulle gå miste om understöd och riksdagen hade redan begärt en ändring härutinnan. Denna utvidgning medförde emellertid i och för sig en betydlig kostnad, cirka 600,000 kronor om året. Sedan var en förändrad grund för beräkningen av avgiftspensionen föreslagen, vars riktighet man ej kunde bestrida. Därtill kom att det var oförnekligt att en höjning av pensionsförsäkringens förmåner till följd av penningvärdets fall var behöfvig. När man sålunda måste gå med på förslaget delvis, så låg det nära till hands att halvera det, som föreslagits, och förslag därom vann också så gott som enhälligt anslutning inom utskottet.

Sedan var det fråga om avgifterna. Där påyrkades, att man skulle följa Kungl. Maj:ts förslag, och det finnes en reservation i den delen. Jag tror emellertid, att så som det ekonomiska läget är här i landet och så tung som skattebördan är så gör man klokast i att ej gå längre än vad utskottet föreslagit. Även för personer, som kanske ha några tusen kronors inkomst om året, är det kännbart att på sin debetsedel få avgifternas belopp ökat med t. ex. 20 kronor. Det är ju visserligen ingen skatt, men avgiften uppfattas i alla fall så, därför att den debiteras som skatt, och beloppet blir nog ofta kännbart. Men därtill kommer i detta fall också ett annat motiv. I den svenska socialförsäkringen ha vi ett mycket mer trängande behov än att höja avgiftspensionerna och det är att införa sjukförsäkring, en försäkringsgren, som i själva verket skall utgöra grundvalen för all social försäkring. Men när den skall genomföras, så måste man lägga mycket tunga avgifter på dem, som skola vara delaktiga därav, vilket man hoppas, att hela folket skall bli, och man bör akta sig för att i förväg för mycket betunga dem med avgifter till de övriga delarne av socialförsäkringen. Även ur en sådan synpunkt anser jag det vara klokast att stanna vid det medlingsförslag, som är framställt inom utskottet.

Ja, mina herrar, jag ber att få säga, att fastän det helt säkert ej finnes någon i denna kammare, som mer än jag behjärtar nödvändigheten av, att man i dessa tider av statsfinansiella skäl går tillväga med så stor sparsamhet som möjligt, så tror jag, att den utväg, man valt inom utskottet, såsom saken nu ligger är den klokaste, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Då jag motionerat om avslag på föreliggande kungl. proposition, så må det tillåtas mig att yttra några ord.

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Jag får uttala min tillfredsställelse även jag över utskottets förslag, ehuru från en något annan synpunkt än departementschefen. Jag får uttrycka min tillfredsställelse över, att de förhållanden, som föranlett mig att yrka avslag, påtagligen föranlett utskottet att vidtaga avsevärda inskränkningar i de äskanden, som framlagts av Kungl. Maj:t. Utskottet borde dock, enligt min uppfattning, hava gått längre. Jag vill erinra om, att både pensionsstyrelsen och departementschefen såsom synnerligen vägdare motiv för den kungl. propositionen framhållit penningvärdets fall; men vad kan man egentligen för närvarande veta om, huru penningvärdet kommer att i framtiden ställa sig? Departementschefen har visserligen nyss uttalat sin förvissning, att det gamla prisläget icke kan tillnärmelsevis återkomma, men jag vågar framställa den frågan: huru kan statsrådet egentligen göra ett så pass bestämt uttalande? Det synes mig även, att de statsfinansiella framtidsutsikterna icke möjliggöra så avsevärda anslag, som krävas av ett bifall till utskottets förslag. Jag vill i det avseendet inskränka mig till att framhålla, att enligt utskottets förslag skulle så snart som 1931, d. v. s. om 10 år, krävas ett statsanslag av icke mindre än över 42 miljoner kronor, en ökning av närmare 11 miljoner kronor utöver det nuvarande. Och år 1951 skulle krävas statsbidrag enligt utskottets förslag av över 63 miljoner kronor. Härtill komma bidrag från landsting och kommuner med en tredjedel av dessa belopp. Det är också medel, som skola utgå från skattedragarna. Dessa belopp förefalla mig vara så avsevärda, att när man tänker på de svårigheter, som för närvarande föreligga att anskaffa miljonerna för budgeten, det synes mig vara att draga synnerligen stora växlar på framtiden, på våra efterkommande att av dem kräva utgifter, som man icke vet, om de kunna bära. Nu framhåller visserligen departementschefen i motiveringen till den kungl. propositionen på sid. 31, att den mera betydande kostnadsökningen kommer att inträda först om några år, då den statsfinansiella ställningen torde kunna förväntas vara mera tillfredsställande än för närvarande. Men nog synes mig detta uttalande vara en väl löslig grund för att kunna utgöra en tillräcklig premis för de oerhörda miljonutgifter, vid vilka riksdagen skulle binda sig genom ett bifall även till utskottets hemställan. Det är nog så — och det har varit så i flere år — att när det gäller utgifter för sociala ändamål, då bifallas de utan att man tar tillräcklig hänsyn till de ekonomiska förutsättningarna, som väl ändå måste utgöra grunden för de sociala reformerna, huru goda dessa än i och för sig kunna vara till sina verknin- gar. Så ovissa som förhållandena för närvarande äro och då väl ett uppskov på ett eller annat år icke kan medföra synnerligen stora svårigheter, så kan jag, herr talman, icke annat än yrka avslag på utskottets hemställan och den kungl. propositionen.

Lagförslag
rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

Herr von Koch: Herr talman, mina herrar! Jag har för min del varit mycket angelägen om att riksdagen i den här frågan skulle komma till ett positivt resultat, och jag biträder det slut, vartill utskottet kommit med undantag vad beträffar avgifterna till avgiftspensionen. Jag är glad över, att i det stora hela enighet har vunnits, och jag vill tillskriva den förnämsta orsaken därtill den omständigheten att herr von Sydow, ehuru han, som han nyss antydde, till en början ställde sig mycket obenägen mot detta förslag, sedan på grund av sina kända sociala intressen ansåg sig böra gå med på ett beslut vid detta tillfälle.

Det faller mig ej in att vid denna sena timme, särskilt efter herr statsrådets anförande, närmare ingå på denna stora fråga, såsom jag eljest kanske skulle ha gjort. Jag har endast vid detta tillfälle velat säga ett par ord som stöd för min reservation. Jag har sett saken vid detta tillfälle så, att det ej gäller att åstadkomma en fullständig revision av pensionsförsäkringslagen, utan att det egentligen endast är fråga om att öka pensionerna, så att pensioneringen må kunna nalkas sitt verkliga mål, nämligen att giva åldringar och invalider en självständig tillvaro, så att de icke längre behöva begära hjälp vare sig från det allmänna eller från annat håll. Jag har ju i den befattning, som jag innehar, rikliga tillfällen att iakttaga, hur ofantligt många pensionärer, som för närvarande måste gå till fattigvården eller på annat sätt söka skaffa sig hjälp. Och det har alltid varit min önskan att folkpensioneringen skulle bli sådan, att de ej behövde gå till någon annan institution, utan kunde reda sig själva. Från början var jag därför mycket tillfredsställd över det förslag, som Kungl. Maj:t här framlagt och som avsåg att det både genom pensionstilläggens ökande och genom avgiftspensionens ökning skulle kunna beredas väsentligen högre pensioner. Det har emellertid förut betonats, att av statsfinansiella skäl pensionstilläggen måste minskas, och då var det min förhoppning, att man *icke* skulle nedsätta avgiftspensionerna utan fortfarande hålla på Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt. Herr statsrådet har förut visat, hur man gradvis har låtit dessa avgifter bli allt mindre och mindre; från pensionsstyrelsens och herr Brantings förslag, vilket senare ju velat ha 100 kronors avgift vid 10,000 kronors inkomst, har man gradvis gått ned till 1/4 procent, så att en person, som har 10,000 kronors inkomst, icke skulle erlägga mer än 30 kronor i tilläggsavgift. Jag vill fråga eder, mina herrar, om ej dessa avgifter i alla fall äro löjligt små. För en person med 10,000 kr. inkomst gör det 2,50 kr. i månaden, och för en person med 5,000 kronors inkomst gör det ungefär 1,60 kronor i månaden. Även för folk med mindre inkomster måste man väl säga, att den där utgiften är en ren obetydlighet. Men här är det ju ej småsaker det gäller, utan det gäller den viktiga frågan att säkerställa framtiden och skapa åt sig en betryggad ålderdom! Jag har verkligen, i likhet med herr statsrådet, trott, att det skulle vara möjligt för svenska folket att komma ut med något högre avgifter för att nå detta mål att bli självständiga på gamla dagar, och jag har tillåtit mig i den reservation, som jag bifogat betän-

kandet, erinra om, att man exempelvis inom socialförsäkringskommittén förliden höst hemställt om så höga avgifter så att de skulle uppgå till mellan 2 och 3 % av inkomsten för sjukförsäkringen. Det är visserligen sant, att vi nu leva i en depressionstid, men jag vill fråga: måste vi ej även under dessa tider tänka på vår ålderdom, är det ej nödvändigt att även i dessa tider spara för ålderns dagar?

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring (Forts.)

Varför jag för min del har fäst ett så stort avseende vid denna fråga är förnämligast därför, att jag har den uppfattningen, att skall man i framtiden kunna nå något verkligt resultat av folkpensioneringen, så måste man se till att väsentligt öka avgifterna, ty genom statens bidrag, genom pensionstilläggen, kan man aldrig komma därhän, att pensionerna bli tillfredsställande. Det är mycket sant, som en talare förut har antytt, att det är en svårighet med dessa avgifters inbetalande, och det är den, att inbetalningen försiggår i samband med kronouppbörden. Dessa avgifter borde naturligtvis inbetalas i flere terminer, kanske varje månad. De skulle då mera få karaktären av en försäkringsavgift och ej längre betraktas i det allmänna medvetandet såsom en skatt, något som jag anser hava i hög grad bidragit till att öka pensioneringens impopularitet inom vissa kretsar. Jag tror därför, att när man går att i den närmaste framtiden försöka höja dessa pensioner och öka avgifterna, så bör man i samband därmed taga upp frågan om ett lämpligt uppbördssätt för dessa avgifter.

Nu är det visserligen sant, herr talman, att man ej kan fullt nå det syfte med folkpensioneringen, som jag nu har framställt, genom att biträda Kungl. Maj:ts förslag, men det är dock ett stycke på väg mot det mål, som jag har antytt, och jag har även i reservationen angivit, att det dock är en rätt stor skillnad i fråga om avgiftspensionen mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Kungl. Maj:ts förslag giver som högsta avgiftspension 906 kronor, medan utskottets allenast ger 564 kronor. Det är sålunda 38 % högre pension, som erhålles enligt Kungl. Maj:ts förslag; dessutom kan jag ej underlåta att säga, att det är något egendomligt att låta de lägre inkomsttagarne betala, såsom de nu få göra, ungefär 1 procent av sina inkomster i avgifter, medan man låter de högre inkomsttagarne, som verkligen skulle kunna betala högre avgifter, hålla sig allenast vid 1/4 procent. Därför att jag anser, att Kungl. Maj:ts förslag har en större social innebörd, har jag yrkat bifall till detsamma; och fastän det av utskottets utlåtande kan se ut, som om jag stode ensam i denna fråga, ber jag att få säga, att tanken på att bibehålla Kungl. Maj:ts avgifter hade länge mycket stora sympatier i utskottet, och jag tror, att alla de, som tänkt sig in i den här frågan, skola giva mig rätt i, att ett livsvillkor för pensioneringen i framtiden är att få dessa avgifter höjda. Det är därför härutinnan, som jag skulle vilja rikta mig emot herr von Sydow, när han säger, att på grund av sjukförsäkringens eventuella införande i Sverige få vi icke nu fastställa för höga avgifter. Jag tror, att när vi ha en sådan försäkring som denna pensionsförsäkring, så måste vi

Lagförslag
rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.
(Forts.)

se till, att den blir tillfredsställande, och detta kan, som sagt, icke ske på annat sätt än genom att man väsentligt höjer avgifterna, så att avgiftspensionen eller försäkringen blir det väsentliga och försörjningsmomentet blir ett komplement allenast till densamma.

Jag har velat i korthet uttala dessa synpunkter, och jag ber, herr talman, att i detta sammanhang, ehuru jag kanske ej för ögonblicket kan vinna någon framgång för mitt yrkande, ur framtidsynpunkt få yrka bifall till § 4 i den lydelse, som Kungl. Maj:t givit densamma.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Då ett bifall vare sig till Kungl. Maj:ts eller till utskottets förslag efter min uppfattning endast skulle så avsevärt öka det förut ganska allmänna missnöjet med denna lagstiftning, att en vidare utveckling och utformning av socialförsäkringen kan allvarligt äventyras, och då vårt folks såväl stats- som privatekonomiska förhållanden i denna stund klart och tydligt peka på avslag, vill jag med återopande av vad som är anfört i herr Johanssons i Kälkebo m. fl. motion yrka bifall till herr Anderssons i Knäppinge reservation, som går ut på avslag å såväl propositionen som utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Redan den förda diskussionen torde giva vid handen, att man, därest det skall vara möjligt att komma fram på den väg, som man nu är inne på, bör gå varsamt fram och så, att man kan mycket starkt motivera de förslag, som man på de respektive punkterna gör. Det gällde ju för utskottet å ena sidan att beakta det faktum, att de hittills utgående pensionerna numera blivit så små, att de ofta ej fylla det ändamål, som med hela folkpensioneringens inrättande ju var huvudsyftet; och å andra sidan gällde det att på sätt, som nu har understrukits, beakta de finansiella svårigheter, varmed man hade att räkna, och att sålunda i det avseendet ej åstadkomma större utgifter än som vore nödvändiga för att åtminstone i någon mån kunna realisera det, som är syftet med Kungl. Maj:ts framställning. Jag tror, att det förslag, som utskottet kommit till, är det under förhandenvärande förhållanden lämpligaste och bästa. Det är väl ändå ingen, greve Lagerbjelke, som vill göra gällande, att de pensionsbelopp, som man nu skulle komma upp till enligt utskottets förslag, äro så betydliga, att man riskerar att under ett något förändrat penningvärde få betrakta eller beteckna dem som i någon mån för höga.

Beträffande avgifterna däremot, så fanns det nog, som herr von Koch uttryckte sig, mycket starka sympatier inom utskottet för att gå längre; men å andra sidan blev det snart uppenbart, att ett införande av större avgifter än de, som utskottet nu förordar, skulle ha förorsakat hela förslagens fall. Det är tyvärr ännu så, att man i vida kretsar betraktar denna avgift icke som en klar och given försäkringsavgift, utan man anser den alltfjämt i dessa kretsar vara en skatt, en påлага, och den uppfattningen kan givetvis arbetas bort endast i den mån, som pensions-

försäkringens verkningar komma att göra sig gällande. Det är ur denna synpunkt som utskottet förmenat, att man också i denna punkt och då särskilt med hänsyn till de nuvarande svåra förhållandena borde gå varliga fram och stanna vid de lägre avgifter, som utskottet nu förordar.

Vad beträffar det allra sista yttrandet, som herr professor Reuterskiöld avgav, så vill jag gent emot det bara erinra om — då han åberopade en särskilt avgiven motion — att om det förslag, som nu föreligger från utskottets sida, förenade sig jämväl representanterna för den grupp inom riksdagen, som herr Reuterskiöld närmast tillhör. Man ansåg, att en så varsam förbättring, som den nu av utskottet ifrågasatta, vore så starkt befogad, att man ej ville motsätta sig vad utskottet i detta avseende föreslagit. Under förhoppning om, att detta skall bli riksdagsmajoritetens mening, och att man sålunda skall på ett varsamt sätt avsevärt förbättra folkpensioneringen, är det som jag, herr vice talman, hemställer om godkännande jämväl av den nu föredragna punkten av utskottets hemställan.

Lagförslag rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring. (Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, dels på godkännande av utskottets förslag i den nu föredragna delen, dels på avslag å förslaget härutinnan, dels ock på ifrågavarande paragrafs antagande i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning; och förklarade herr talmannen sig finna den första propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner det av andra sammansatta stats- och andra lagutskottet i utlåtande nr 1 tillstyrkta förslaget till ändrad lydelse av 4 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås förslaget i denna del.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 38.

Övriga delar av det under behandling varande lagförslaget. Godkändes.

Det andra av de utav utskottet tillstyrkta lagförslagen.
Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.
Bifölls i vad den ej kunde anses besvarad genom kammarens föregående beslut.

Utskottets hemställan i punkten 2.
Bifölls.

Föredrogos ånyo andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring m. m.;

nr 3, i anledning av väckt motion om dyrtidstillägg å pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring samt ökning därav; samt

nr 4, i anledning av väckt motion om fördubbling av vissa på grund av olycksfall i arbete utgående ersättningsbelopp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Författnings-
förslag
rörande än-
dringar i för-
ordningen om
stämpelavgif-
ten m. m.* Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 25 februari 1921 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 232, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag *dels* till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, *dels* till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, *dels ock* till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 22 juni 1911 angående rätt att hos statskontoret erhålla upplysning i fråga om skyldighet att utgöra stämpelavgift.

I samband med behandlingen av förevarande proposition hade ut-

skottet förehåft dels två i anledning av densamma inom första kamma-^{Författnings-}ren väckta motioner, nr 205, av herr *Rogberg*, och nr 206, av friherre *Fleming*, dels ock en under motionstiden vid riksdagens början, likaledes ^{förslag} rörande ändringar i för-^{ordningen om} inom första kammaren väckt motion, nr 122, av herr *Asplund*, vilken mo-^{stämpelavgif-}tion även avsåg viss ändring i gällande stämpelförordning. ^{ten m. m.}

Friherre *Fleming* hade i sin motion hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framställda förslag, såvitt det avsåge införande av stämpelplikt vid förvärv av fast egendom eller av fartyg genom skifte vid upplösning av bolag eller förening och på grund av tillskott vid bildande av bolag eller förening eller på grund av tillskott efter bolagets eller föreningens bildande.

Utskottet hade i det föreliggande betänkandet, i anslutning till vad däri anförts, hemställt, att riksdagen måtte,

A) med förklarande att det med förevarande proposition, nr 232, framlagda förslaget till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, samt med anledning av friherre *Flemings* motion I: 206, i vad densamma avsåge stämpelfrihet vid bolags eller föreningens förvärv av fast egendom på grund av tillskott, och med avslag å sistnämnda motion i övrigt ävensom i anledning av herr *Rogbergs* motion I: 205, antaga Kungl. Maj:ts omförmälda förslag med följande ändringar, nämligen att

1) i stället för den i 8 § av Kungl. Maj:ts förslag intagna bestämmelsen om *Förvärv av fast egendom på grund av tillskott* infördes följande bestämmelser:

Förvärv av fast egendom på grund av tillskott vid bildande av bolag eller på grund av tillskott efter bolagets bildande: avhandling därom skall, då den för lagfart företes, förses med stämpel, som, utom i de fall, varom nedan stadgas, skall utgöra 1 krona för varje fulla 100 kronor av egendomens värde.

Har den tillskjutna fasta egendomen i avhandlingen åsatts högre värde än det, som svarar mot det belopp, för vilket den, som tillskjuter egendomen, själv förvärvat densamma, eller, därest detta belopp icke kan utrönas, än egendomens taxeringsvärde eller, därest sådant icke finns, än det värde, vartill egendomen skattas enligt intyg av trovärdiga män eller efter domarens prövning, skall avhandlingen beläggas med stämpel av 2 kronor för varje fulla 100 kronor av egendomens värde.

Avhandling, på grund varav lagfart sökes å järnväg, är fri från stämpel.

Förvärv av fast egendom på grund av tillskott vid bildande av förening eller på grund av tillskott efter föreningens bildande: då avhandling därom för lagfart företes, skall i det fall, att den tillskjutna fasta egendomen i avhandlingen åsatts högre värde än det, som svarar mot det belopp, för vilket den, som tillskjuter egendomen, själv förvärvat densamma, eller därest detta belopp icke kan utrönas, än egendomens

Författningsförslag rörande ändringar i förordningen om stämpelavgiften m. m. taxeringsvärde eller, därest sådant icke finns, än det värde, vartill egendomen skattas enligt intyg av trovärdiga män eller efter domarens prövning, avhandlingen beläggas med stämpel av 1 krona för varje fulla 100 kronor av egendomens värde;

2) de i 34 § 1 mom. 3 stycket och 39 § av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna icke av riksdagen godkändes;

(Forts.)

B) antaga Kungl. Maj:ts med propositionen nr 232 framlagda förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

C) antaga Kungl. Maj:ts likaledes med förevarande proposition framlagda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 22 juni 1911 angående rätt att hos statskontoret erhålla upplysning i fråga om skyldighet att utgöra stämpelavgift; samt

D) besluta, att herr Asplunds motion, I: 122, om höjning av stämpelavgiften för mutsedlar och viloståndsresolutioner, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av friherre *Fleming* och herr *Antonsson*, vilka yrkat bifall till friherre *Flemings* motion I: 206.

I fråga om sättet för betänkandets föredragning yttrade

Friherre *Fleming*: I avseende på föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 44 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att varje av de med bokstäverna A, B, C och D betecknade avdelningarna av utskottets hemställan behandlas för sig;

att i avdelningen A först föredragas var för sig punkterna 1 och 2 samt därefter inledningen;

att vid behandlingen av den del av betänkandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Vad friherre *Fleming* sålunda hemställt bifölls.

Avdelningen A.

Punkten 1.

Friherre *Fleming*: Herr greve och talman, mina herrar! Det är synd att taga herrarnas tid i anspråk så här sent, det medger jag, men jag får lov att säga några ord i alla fall.

I denna proposition har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit, att vid förvärf av fast egendom eller fartyg genom skifte vid upplösning av bolag

samt även vid dylikt förvärv genom tillskott vid bildande av bolag skulle inträda stämpelpikt, d. v. s. lagfartsstämpel skulle åsättas, något som nu enligt gällande lagstiftning icke är fallet. Det är nämligen genom högsta domstolens utslag vid ett par tillfällen fastställt, att enligt gällande lagstiftning sådan lagfartsstämpel icke skall åsättas.

Det har emellertid påståtts, att man därigenom skulle kunna kringgå förordningen. Det påstås t. ex. av utskottet, att "det har i åtskilliga fall förekommit, att bolag bildats i syfte att genom inköp av aktierna i ett annat bolag, som varit i besittning av fast egendom, förvärva nämnda egendom, samt att sedan aktieköpet kommit till stånd, bolaget upplösts och dess egendom skiftats." Ja, det är just vad som förekommit, men det förekommer i synnerhet i sådana fall, då vid en rekonstruktion av ett bolag, ett nytt bolag bildas för att övertaga det gamla bolaget. Särskilt i dessa depressionstider, då rekonstruktioner oupphörligt förekomma, vore det tämligen obilligt, att det nybildade bolaget, som övertar det gamlas tillgångar skall belastas med en hög stämpelavgift, i synnerhet som lagfartsstämpeln, som herrarna veta, träffar bolag med dubbelt belopp mot enskilda personer.

Denna förändring är i de delar, där myndigheter blivit hörda — vilket icke skett i alla fall — avstyrkt såväl av kammarrätten som av statskontoret, vilka i sitt avstyrkande stött sig därpå, att principen vid denna lagfartsstämpling är, att då en fastighet verkligen övergår i ny ägo, densamma bör beläggas med stämpel, men att man icke kan säga, att den övergår i ny ägo, då det är i stort sett samma personer, som fortfarande äro ägare till densamma.

Jag tror, att det är en för långt driven nitiskhet om statens inkomster att kullkasta principerna på det viset, endast därför att förordningen möjligtvis skulle kunna kringgå någon gång och någon kan komma ifrån stämpeln. Det finns naturligtvis i varje lagstiftning gränssfall, som man aldrig kan komma till rätta med, och detta är ju ett sådant gränssfall, där det naturligtvis — det vill jag icke förneka — i något enstaka fall kan ha skett ett kringgående av bestämmelserna, men jag vill påstå, att i de allra flesta fall så icke varit förhållandet.

Nu har utskottet delvis givit mig rätt i vad jag påstått, ty det fortsätter vidare, att "annat är förhållandet, då fråga är om förvärv av fastighet genom tillskott vare sig vid eller efter bolags eller förenings bildande". Utskottet säger, att i det fallet kan det vara befogat, att icke stämpel utgår för bolagen med två procent. Utskottet säger, att då kan det vara nog, om den utgår med en procent, ty den som överlåter fastigheten till bolaget får först betala den ena procenten, och därefter kommer den andra till, så att det alltså blir två procent även där. Nu är kanske också detta utskottets resonemang litet egendomligt, ty det säges, att vid bifall till vad Kungl. Maj:t i denna del föreslagit, skulle, då det gäller bolag, tredubbel och, då det är fråga om förening, dubbel stämpelavgift komma att påläggas. Detta torde väl egentligen icke komma att inträffa, ty om, som utskottet säger, en person köper en egendom

*Författnings-
förslag
rörande an-
dringar i för-
ordningen om
stämpelavgif-
ten m. m.
(Forts.)*

Författningsför att sedan överlåta den, utgår enligt gällande förordning i alla fall **förslag** icke lagfartsstämpel på det första köpet, om överlåtelsen sker inom viss **rörande ändringar i för-** tid. Det torde då kunna arrangeras ändå, att det icke blir tredubbel **ordningen omstämpel.**

Det vore frestande att ingå närmare på detta förhållande, men jag vill icke trötta kammaren därmed, utan ber att i denna punkt få yrka bifall till min motion, som innebär, att stämpelavgift icke skall utgå vid de nämnda fallen av förvärv av fast egendom eller fartyg.

ten m. m.
(Forts.)

Herr R u n e: Herr greve och talman, mina herrar! Vid denna sena timme skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare på bifall till samma hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den av friherre Fleming i ämnet väckta motionen i dess helhet; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2.

Herr Å k e r m a n: Herr talman! Som herrarna finna, är Kungl. Maj:ts hemställan i denna punkt avstyrkt. Däremot har jag ingen invändning att göra, utan finner det varå gott och väl. Men i samma punkt är väckt en motion av herr Rogberg. Fastän han liksom jag är lantdomare, kan jag icke dela hans mening utan vill härmed förklara, att jag har en helt annan lösning av denna fråga att föreslå. Jag skall icke tillåta mig upptaga tiden med att nu redogöra härför, utan jag vill endast hava till protokollet antecknad min förhoppning, att Kungl. Maj:t, då Kungl. Maj:t en gång ägnar denna sak vidare uppmärksamhet, icke måtte försumma att infordra yttrande i detta hänseende från sammanslutningarna av lantdomare och stadsdomare. Då få ju härads-hövdingarna tillfälle att föreslå den lösning, som enligt deras tanke kan vara lämplig i detta fall.

Det var endast detta jag nu velat tillkännagiva. Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Inledningen i utskottets hemställan under avdelningen A.

Bifölls i vad den ej kunde anses besvarad genom kammarens föregående beslut.

Avdelningarna B—D.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 45, i anledning av väckt motion om fortsatt tillämpning av förordningen rörande en särskild stämpelavgift vid köp m. m. av vissa lyxvaror.

Om fortsatt tillämpning av förordningen rör. stämpelavgift vid köp m. m. av vissa lyxvaror.

Med föranledande av en inom första kammaren av herr *Rosén* väckt motion, nr 53, hade utskottet i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta, att förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror skulle äga fortsatt tillämpning till utgången av år 1922, dock att 19 § skulle erhålla följande ändrade avfattning:

Stämplor för det i denna förordning avsedda ändamål (lyxstämplor) skola vara att tillgå i valörer, som av generalpoststyrelsen bestämmas. När — — — begagnas.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Wijk*, vilken dock ej angivit sin åsikt.

Herr *Wijk*: Herr talman! Då denna fråga tidigare har varit före, har jag alltid motsatt mig förslag i denna riktning. Orsaken har varit, att stämpeln givit ett mycket litet belopp, men trots detta dragit dryga kostnader för kontrollen, och att dess beskaffenhet gör att den varit mycket lätt att kringgå. I detta senare avseendet har det tyvärr icke varit mig möjligt att få reda på, i vad mån stämpeln verkligen, såsom meningen är, erlägges vid införsel till landet av dessa varor. Jag har anledning att tro, att detta mycket sällan sker och att sålunda en relativt utbredd smuggling äger rum.

Såsom det finansiella läget nu är, då man med ljus och lykta söker efter inkomster, även de minsta, har jag emellertid nu icke velat motsätta mig ett bifall till motionen. Jag vill bara i detta sammanhang uttrycka den förhoppningen, att om Kungl. Maj:t nästa år kommer in med en proposition till riksdagen i ämnet, eftersom denna stämpelförordning endast är avsedd att gälla ett år, Kungl. Maj:t då måtte meddela riksdagen de upplysningar i nu angivna avseenden, ävensom i fråga om kontrollkostnaderna, vilka kunna vara tjänliga för att belysa frågan.

Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det föreliggande betänkandet hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets memorial:

nr 46, med föranledande av kamrarnas återremiss i viss del av bevillningsutskottets betänkande nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts för-

slag till förordning om allmän fastighetstaxering år 1922 ävensom en i ämnet väckt motion m. m.; samt

nr 47, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bevillningsutskottets betänkande nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1922 ävensom i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, dels ock lag om ändrad lydelse av 29 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker jämte i ämnet väckta motioner.

Utskottet hade i detta utlåtande avfattat sin hemställan i två särskilda punkter, av vilka den första innehöll två lagförslag.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Gustafsson: I avseende å föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 52 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredragas vart för sig de av utskottet tillstyrkta lagförslagen, det första, där så erfordras, paragrafvis, med promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist;

att sedan lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställanden föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Vid sedermera i enlighet härmed skedd föredragning godkändes de av utskottet tillstyrkta lagförslagen och förklarades utskottets hemställanden besvarade genom kammarens sålunda fattade beslut.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden: nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1921 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till dyrtidstillägg å understöd åt äldre behövande flickskollärarynnor;

nr 61, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk; samt

nr 62, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 22, i anledning av väckta motioner rörande organisationen av statens affärsverksamhet.

Ang. organisationen av statens affärsverksamhet.

I detta utlåtande hade utskottet till en början anfört:

"I en inom första kammaren väckt och till första kammarens första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 34, har herr *Gunnar Andersson* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av nya bestämmelser för tillsättande av generaldirektörer vid de affärsdrivande verken, varvid till ledning måtte tjäna i motionen anförda förslag och synpunkter.

I en inom andra kammaren väckt och till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 252, har herr *Lübeck* yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande dels organisationen av de affärsdrivande verkens styrelser, dels möjligheten att bedriva statens nuvarande affärsverksamhet under friare former än hittills i syfte att därigenom vinna ökad trygghet för ekonomisk drift utan eftersättande av andra ur allmän synpunkt berättigade krav.

Beträffande motiveringen till berörda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Andra kammarens utskott hemställde i avgivet utlåtande, nr 12, med anledning av herr *Lübeck*s motion, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i syfte att sådan kollegial sammansättning, som nu förefinnes hos vattenfallsstyrelsen, måtte införas även hos de övriga affärsdrivande verken för att därigenom vinna ökad trygghet för eko-

Ang. organisationen av statens affärsverksamhet. (Forts.) nomisk drift utan eftersättande av andra ur allmän synpunkt berättigade krav.

I avseende å andra kammarens utskotts utlåtande i övrigt hänvisas till detsamma.

Vid föredragning av andra kammarens utskotts utlåtande beslöt nämnda kammare bifalla den hemställan, som innefattas i herr Lübecks ovanberörda motion.

Båda de ifrågavarande motionerna avse omorganisation av statens affärsdrivande verk i syfte att åstadkomma en i ekonomiskt avseende rationellare drift, och anser sig utskottet fördenskull böra upptaga detsamma till behandling i ett sammanhang.”

På anförda skäl hade utskottet hemställt:

1) att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut,

2) att nämnda av herr Gunnar Andersson i första kammaren väckta motion, nr 34, icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *Lundberg* och *Carlsson*, vilka anført:

”Utan att förbise betydelsen av en utredning rörande såväl omorganisation av de affärsdrivande verkens styrelser, som möjligheten av att vinna ökad trygghet för ekonomisk drift inom dessa verk, anse vi oss dock då vi äro övertygade om, att ifrågavarande utredningsarbete faller inom ramen av de uppgifter den av Kungl. Maj:t tillsatta socialiseringsnämnden fått sig förelagda, böra yrka,

1) att första kammaren ej måtte biträda andra kammarens beslut i fråga om herr Lübecks förevarande motion,

2) att första kammaren måtte avslå den av herr Gunnar Andersson väckta motionen.”

Herr *Lundberg*: Inom utskottet hava alla varit ense om att en utredning i den riktning dessa beaktansvärda motioner angiva måtte komma till stånd, ävensom att denna utredning borde vara allsidig och förutsättningslös. Emellertid har jag och medreservanten kommit till den slutsatsen, att den ifrågasatta utredningen endast är en del av det vida större utredningsarbete, som redan pågår inom socialiseringsnämnden, varför jag ber att just från denna synpunkt få yrka bifall till reservationen.

Herr *Andersson*, *Gunnar*: Den motion, som jag här har väckt angående en ny anordning för tillsättandet av cheferna vid de affärsdrivande verken, har ju egentligen mycket litet sammanhang med den motion, som herr Lübeck väckt och som behandlas i samma utskottsutlåtande, vilken ju däremot rör frågan, huru själva organisationen av den beslutande myndigheten där skall ordnas.

Vad som föranlett mig att taga upp denna fråga är, som av motionen framgår, den stora svårighet, som i det alltmer komplicerade samhällslivet möter att leta reda på de män, som äro de lämpligaste och som eventuellt och sannolikt finnas i icke alltför ringa mängd i samhället. Med den rörlighet i ministärernas natur, som har följt med de senare tidernas demokratiska utveckling, är det icke alls säkert, t. o. m. knappast sannolikt, att ett statsråd, som får ett sådant ärende till behandling, har möjlighet att få reda på den lämplige mannen inom sin bekantskapsfår — icke blott sin personliga, utan även över huvud taget bland de personer, som han känner till på sådana verksamhetsområden, inom vilka man måste välja vid tillsättningen av dessa synnerligen viktiga chefsposter.

Jag har därför med min motion syftat till att bereda möjlighet för industriens och det praktiska livets män att giva ett råd i detta avseende. Den anmärkning, som eventuellt har framställts, kan jag på intet sätt finna vara riktig, nämligen att man skulle taga ifrån vederbörande statsråd något av hans beslutanderätt. Han blir även under av mig föreslagna former den beslutande och ensamt ansvarige i dessa frågor.

Visserligen har nu utskottet lovat, att i samband med den utredning, som kommer att äga rum med anledning av herr Lübecks motion, också dessa synpunkter skola tagas i betraktande, men jag kan lika litet av det skälet som av det skäl, herr Lundberg framfört, att socialiseringsnämnden skall utreda detta, finna någon anledning att avstå från ett yrkande om bifall till min motion. Socialiseringsnämnden får sannerligen alldeles tillräckligt att göra ändå utan att den skall lägga sig i detta också i annan mån än det tillhör den allmänna organisationen. Skall man vänta, tills socialiseringsnämnden kommer så långt, så anser jag, att det blir för lång väntan; och, herr talman, jag vågar med detta korta anförande och utan att ingå på någon längre motivering — vilket jag skulle göra, om det varit klockan halv tre på middagen i stället för klockan halv tre på nattkröken — yrka bifall till min motion.

Herr Borell: Herr greve och talman, mina herrar! Som den föregående ärade talaren nämnde, har andra kammaren i anledning av herr Lübecks motion beslutat skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning rörande administrationen av de affärsdrivande verken. Herr Gunnar Andersson har i sin motion gjort vissa framställningar om utredning rörande sättet att få lämpliga chefer för samma verk och rörande bestämmandet av avlöning åt dessa chefer. Enligt utskottets mening böra dessa önskemål kunna innefattas i och falla inom den allmänna utredning, som andra kammaren ifrågasatt, varför utskottet icke har ansett, att något särskilt yrkande borde framställas i anledning av Gunnar Anderssons motion, utan att den fråga, som däri berördes, såsom redan antytts borde ingå i den allmänna utredningen.

Vad beträffar hänskjutandet av detta ärende till socialiserings-

Ang. organi-
sationen av
statens af-
färsverk-
samhet.
(Forts.)

nämnden, har utskottet ansett, att anledning därtill icke föreligger. Detta ärende ligger enligt utskottets uppfattning alldeles utom det uppdrag, som denna nämnd har fått, vilket tydligt framgår av den instruktion, som är utfärdad för socialiseringsnämnden. Nämnden har att sysselsätta sig med frågor om enskilda företags övertagande av staten och därmed sammanhängande ärenden, men såvitt jag förstår icke alls med organisationen av sådana företag, som redan ligga under statens drift.

Jag tillåter mig med dessa korta ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Möller: Herr talman, mina herrar! Jag beklagar, att denna fråga, som jag — liksom, efter vad jag tror, många andra — anser tillhöra de viktigaste frågor, som för närvarande kunna ställas på dagordningen i vårt land, skall komma upp vid en så sen nattimme, ty varken kammaren eller de som skulle hava lust att yttra sig äro naturligtvis på något sätt vid den vigör, att det kan bli någon allvarlig debatt om saken. Jag vågar för min del tro, att det kunnat vara av verklig betydelse i visst avseende, om tillfälle beretts kammaren att grundligt debattera detta ämne.

Jag sympatiserar i stort sett med den tankegång, som ligger under den av herr Lübeck väckta motionen. Jag är alldeles övertygad om att det blir nödvändigt att åstadkomma en rationell klyvning mellan de uppgifter, som statsmakterna, riksdag och regering, hava sig ålagda, och de uppgifter, som kunna innefattas under statens affärsdrivande verksamhet, eller låt mig med ett något vidare begrepp säga *samhällets* affärsverksamhet, och därför hälsar jag verkligen en sådan motion som herr Lübecks från mina utgångspunkter som ett mycket sympatiskt tecken på att det inom alla kretsar i vårt land rör sig tankar, som visserligen i flera avseenden äro olika, men som ändå till sina grunddrag faktiskt gå i samma riktning. Nu har jag visserligen den allmänna anmärkningen att göra mot herr Lübecks motion, att den efter min uppfattning icke har tagit hänsyn till vissa förslag och vissa riktlinjer, som ha varit uppe i den allmänna diskussionen rörande dessa ting; om en utredning skall företagas närmast i överensstämmelse med denna motion, kommer den därför att i allt för hög grad inskränka sig till frågor om hur man skall kunna åstadkomma bolag och hälftenbruk och sådant, under det att efter min tro det hela skulle hava vunnit på om framställningen hade varit väsentligen bredare lagd.

Jag vill nu endast i förbigående påpeka, att när man, som herr Lübeck här gör, förklarar, att därest man *icke* vidtager åtgärder för att så att säga frigöra statens affärsverksamhet från den direkta uppsikt eller till och med direkta ledning, som nu utövas av statsmakterna, att man då står inför risken att mer eller mindre omedvetet genomföra en faktisk *socialisering* på många områden, så vittnar detta om att även de mest upplysta av den enskilda företagsamhetens målsmän i vårt land mycket litet tagit reda på, vad som åtminstone av socialister förmenas

ligga under socialiseringens begrepp. Detta är nu en anmärkning endast i förbigående.

Ang. organisationen av statens affärsverksamhet. (Forts.)

Trots att jag alltså har mycket starka sympatier för hela den tankegång, som i det stora hela ligger under motionen, skulle jag ändå våga tro, att det klokaste vore att icke nu fatta ett positivt beslut här i riksdagen, närmast därför, jag upprepar det, att det hela fått en efter min uppfattning alltför inskränkt ram i båda de motioner, som väckts av herrar Gunnar Andersson och Lübeck. Detta kan icke hjälpas upp därigenom, att själva yrkandet har lagts ganska brett.

Herr Borell ansåg dessa frågor ligga alldeles utanför socialiseringsnämndens uppdrag. För mig är det alldeles självklart, att dessa frågor om organisationsformerna för samhällets affärsverksamhet omöjligt kunna undgå socialiseringsnämndens uppmärksamhet, därför att nämnden skulle ju helt enkelt icke kunna fylla sin uppgift, om den skulle komma med förslag till socialisering utan att samtidigt komma med förslag, *i vilka former den socialiserade driften skulle utövas*. Det blir därför självklart nödvändigt att ägna ett specialstudium just åt de former, som för närvarande finnas i vårt land för statsdrift och då också komma in på frågan, i vad mån man skall kunna göra förändringar i detta hänseende. Men därtill kommer, att, som motionären själv anger, statsbanekommisionen måste taga upp frågan om dessa organisationsformer till behandling, och att slutligen frågan om de organisationsformer, som skola gälla för domänstyrelsen och det väldiga område för samhällets ekonomiska verksamhet, som nu närmast ligger under denna styrelse, enligt motionärens egen uppgift redan äro föremål för särskild utredning. Man kan sålunda säga, att i detta nu pågå inom de gränser, som motionen själv anger, och delvis utanför dessa faktiskt tre olika utredningar.

Jag förstår icke professor Gunnar Anderssons yttrande, att socialiseringsnämnden icke skulle kunna syssla med dessa frågor, ty han har dock själv varit med om att besluta om promemorior, där dessa frågor i vissa avseenden behandlats.

Jag kan icke förstå och jag tror aldrig, att det har varit kutym och praxis i riksdagen, att man särskilt skriver till Kungl. Maj:t i en fråga, som man vet på olika sätt vara föremål för utredning, och det är under sådana omständigheter, som jag ändå skulle våga yrka avslag på utskottets hemställan, ty att få en ny kommitté, som skulle syssla med samma utredningsfrågor, som tre olika kommittéer faktiskt redan hålla på med, förefaller mig, trots som sagt all sympati för vad som ligger under detta förslag, vara något för mycket av det goda.

Jag yrkar alltså avslag på utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Den siste ärade talarens slutyrkande på avslag å första punkten av utskottets hemställan kan jag biträda, men icke hans motivering. Även om i herr Lübecks motion finnes ett och annat sanningskorn, som är värt beaktande,

Ang. organisationen av statens affärsverksamhet.
(Forts.)

kan jag för min del ändock icke i det stora hela dela de synpunkter, som där framställas, och jag vågar betvivla, att kammaren i närvarande stund är färdig att på något som helst sätt slutligt fatta ståndpunkt i denna viktiga fråga. Jag anser därför, att det är riktigast att helt och hållet avslå de väckta förslagen och ber alltså att få yrka avslag å utskottets hemställan i första punkten och bifall till den andra punkten av samma hemställan.

Herr Andersson, Gunnar: Herr talman! För att icke ett missförstånd skall belasta kammarens protokoll vill jag fästa herr Möllers uppmärksamhet på att med mitt yttrande angående socialiseringsnämndens befogenhet och arbetslust i detta fall avsåg jag, att någon utredning om hur generaldirektörer lämpligen böra tillsättas lär socialiseringsnämnden icke komma att syssla med under de närmaste åren; men jag är angelägen om att en sådan utredning, på grund av att jag anser denna fråga för närvarande vara ganska aktuell, verkligen kommer till stånd snart, och om önskvärdheten härav kunna vi väl vara ense.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att de utredningar, som nu pågå, avse statens järnvägar och domänstyrelsen. Herr Lübecks motion avser, att i samband med dessa utredningar skall företagas utredning jämväl rörande övriga affärsdrivande verk. Utskottet har icke yttrat sig om, till vilken myndighet ifrågavarande utredning bör uppdragas, eller om en särskild kommitté bör tillsättas för utredningen. Detta bör enligt utskottets mening bero på Kungl. Maj:ts avgörande och utskottet har hållit för sannolikt, att Kungl. Maj:t skulle komma att låta den nu ifrågasatta utredningen försiggå på samma sätt och gemensamt med de redan pågående utredningarna.

Jag tillåter mig vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Clason: Jag skall be att få förena mig med dem som yrkat avslag i första punkten och bifall i andra punkten av utskottets hemställan. Jag yrkar avslag i den första punkten därför att jag instämmer i vad som här yttrats, att denna fråga icke är slutligt utredd. Jag vet för min del icke alls, om sättet att få en bättre ordning i de affärsdrivande verken till stånd är just att införa en kollegial sammansättning av dessa verk.

Då jag framställer detta yrkande, vill jag emellertid på samma gång betona, att kammaren genom att ansluta sig till avslagsyrkandet icke binder sig för de motiveringar, som framställts för detta yrkande i reservationen eller under diskussionen här. Jag vill för min del icke alls binda mig för vad som här anförts vare sig i reservationen eller av enskilda talare.

Friherre Barnekow: Jag ber endast att gent emot den siste ärade talaren få påpeka, att han gjorde sig skyldig till ett förbiseende, då han talade om det förslag, som innefattas i herr Lübecks motion, och mot detta anförde, att han för sin del icke ville vara med om att införa den kollegiala styrelseformen i statens affärsdrivande verk. Det var andra kammarens vederbörande tillfälliga utskott, som framförde förslag härom, men andra kammaren avslög sitt tillfälliga utskotts hemställan och biföll herr Lübecks motion, som icke hade något sådant direkt gående yrkande.

*Ang. organi-
sationen av
statens af-
färsverk-
samhet.
(Forts.)*

Så är det en annan sak, som jag ber att få påpeka här med ett par ord, då det kanske för framtiden kan hava sitt intresse. Det var det yttrande, som herr Möller fällde om att socialiseringsnämnden givetvis komme att taga upp denna fråga, med andra ord att nämnden alltså kommer att behandla dylika omorganisationsfrågor. Jag vill endast hava detta yttrande fastslaget, ty det säges så ofta, då man talar om socialiseringsnämnden: "När vi socialister tala om socialisering, så tänka vi oss aldrig detta i det nuvarande samhällsskicket."

Herr Ekman, Carl Gustaf: Så skiftande, som meningarna synas vara i denna fråga, och så oklara, som uppfattningarna förefalla mig vara i olika hänseenden, skall jag be att få förena mig med dem som yrkat avslag på första punkten av utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder förekommit propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten i det föreliggande utlåtandet.

Härpå gjordes till en början enligt de rörande punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å utskottets hemställan i denna punkt; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

I avseende å punkten 2, yttrade herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock bifall till den av herr Gunnar Andersson i ämnet väckta motionen.

Vid sedermera enligt dessa yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om höjning av lösenavgiften för mutsedlar och viloståndsresolutioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle detta beslut jämlikt § 63 riksdagsordningen genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kam-
marens sammanträde avslutades kl. 2,47 på natten.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Söndagen den 5 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 12,30 e. m.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträ-
dets fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran
konstitutionsutskottets utlåtanden nr 49—53 samt statsutskottets utlå-
tanden och memorial nr 168—194.

Vid föredragning av första sammansatta stats- och första lagutskot-
tets memorial nr 2, med hemställan om anvisande av ersättning åt sam-
mansatta stats- och första lagutskottets kanslipersonal och vaktbetjä-
ning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevill-
ningsutskottets betänkande nr 49.

*Om höjning
av vissa fi-
nanstullar.* Föredrogos och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets
betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
höjning av vissa finanstullar ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 3 juni 1921 dagtecknad, till bevillningsutskottet hän-
visad proposition, nr 366, hade Kungl. Maj:ts, under åberopande av pro-
positionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för
samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att åtskilliga angivna rubriker i gällande tulltaxa måtte erhålla den ändrade lydelse, propositionen utvisade;

dels ock förklara, att de ändrade bestämmelserna skulle träda i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

*Om höjning
av vissa fi-
nanstullar.
(Forts.)*

I samband med behandlingen av denna proposition hade utskottet förehaft en i anledning av propositionen inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 241, däri herr *Wohlin* framställt förslag om höjning till i motionen angivna belopp av ytterligare mellan 60 och 70 tullsatsar.

Bevillningsutskottet hade i det föreliggande betänkandet, under åberopande av vad däri anförts, hemställt, att riksdagen måtte,

A) med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 366, i vad densamma avsåge förhöjning av vissa finanstullar, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, samt med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 356,

1) besluta, att de i propositionen nr 366 angivna rubrikerna i gällande tulltaxa skulle hava den ändrade lydelse, som i sistnämnda proposition föreslagits, dock att rubriken nr 1288 skulle hava sådan avfattning, som i betänkandet angivits;

2) besluta, att rubrikerna i tulltaxan nr 969, 975 och 977 skulle hava den lydelse, betänkandet utvisade;

B) besluta, att herr *Wohlins* motion, I: 241, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd; samt,

C) med anledning av vad Kungl. Maj:t i propositionen nr 366 hemställt i fråga om tiden för ikraftträdandet av där föreslagna ändringar i tulltaxan, förklara, att de ändrade bestämmelser, som riksdagen kunde komma att besluta, skulle träda i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Punkten A.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten B.

Enligt avgiven reservation hade herrar *Antonsson, Wohlin, Ahlmans Olof Olsson, Olsson* i Kullenbergstorp, *Lithander, Kant* och *Brännström* hemställt om bifall till den av herr *Wohlin* väckta motionen I: 241, i vad denna avsåge tulltaxepositionerna 106½, 118, 119, 121, 122, 123, 128, 131, 164, 348, 349, 532, 558, 578, 581, 582, 605, 606, 609, 610, 1116, 1221, 1222 A och B, 1223, 1224, 1225, 1272, 1273 och 1277.

Herr *Wohlin*: Herr talman! Bevillningsutskottet har såsom motiv för sitt avstyrkande av denna motion anført, att i utskottets betänkande uteslutande upptagits artiklar, vilkas tullar ha karaktären av rena finanstullar, medan i motionen förekomma åtskilliga artiklar, vil-

*Om höjning
av vissa fi-
nanstullar.*
(Forts.)

kas tullsats ha karaktären av blandade finans- och skyddstullar. Det är dock icke så alldeles säkert, att denna uppdelning är fullt riktig, ty även i bevillningsutskottets nyss godkända förslag förekomma artiklar, av vilka några, om också i obetydlig omfattning, äro föremål för tillverkning inom landet, och andra, varav tillverkning kan komma att uppstå, sedan tullförhöjningarna ifråga beviljats. Den huvudinvändning, som gjorts mot min motion, synes mig således icke vara alldeles hållbar. Jag vill visserligen medgiva, att den ytterligt korta tid, som stått till utskottets förfogande för prövning av de olika av mig föreslagna tullförhöjningarna, gjort att någon ingående granskning av detta förslag icke har varit möjlig. Som emellertid kammaren behagade finna, hänföra sig de i reservationen upptagna tulltaxepositionerna till artiklar av den art, att inga betänkligheter borde möta för bifall till reservationen i denna del. Den första artikel, som här förekommer, är artikeln bananer. Nyss har kammaren bifallit utskottets förslag att åsätta andra sydfruktar en viss ökad tullsats av 25 öre per kilogram, och det förefaller mig, som om man i konsekvens därmed även borde åsätta bananer samma tullsats. Bananer undantogos visserligen för några år tillbaka från tull, men det var under helt andra statsfinansiella förhållanden, och någon särskild anledning att nu utesluta bananer från sydfruktar föreligger enligt min uppfattning icke. Priset på bananer är för närvarande omkring 2 kr. och 50 öre per kilogram, och en tullsats av 25 öre per kilogram kan icke ha någon avsevärt menlig inverkan på konsumtionen av denna artikel. De övriga i reservationen upptagna artiklarna äro lyxartiklar och umbärliga artiklar och några betänkligheter ur konsumentsynpunkt borde icke kunna möta mot ett godkännande av de här föreslagna tullförhöjningarna. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Antonsson m. fl. vid denna punkt i betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Vid övervägandet inom bevillningsutskottet av den motion, som herr Wohlin väckt, har utskottet kommit till den uppfattningen, att det i flertalet fall skulle innebära icke bara finanstullar utan även skyddstullar, om man bifölle den av herr Wohlin väckta motionen. Själv har motionären till sist fäst det största avseendet vid att få en tullsats av 25 öre per kilogram å bananer, och denna punkt ansåg han inom utskottet och även här som den väsentligaste i sin motion. Att utskottet icke velat gå med på att införa en tull på denna frukt beror därpå, att riksdagen så sent som 1917 avskaffade den dåvarande tullsatsen på bananer, som utgick med 10 öre per kilogram. En av orsakerna till att denna tullsats avskaffades var, att den föranledde en del synnerligen avsevärda kostnader vid förtullningen av detta varuslag, beroende på, att tull icke utgick efter värde utan efter vikt. Då denna tullsats så nyligen som 1917 avskaffats, och då denna frukt, nämligen bananer, särskilt med hänsyn till dess näringsvärde måste ses från annan synpunkt än övriga sydfruktar, har utskot-

tet icke funnit skäl föreligga att upptaga herr Wohllins motion i denna del.

Jag ber fördenskull, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat och avslag på den av herr Wohlin väckta motionen och det i reservationen återgivna yrkandet.

*Om höjning
av vissa fi-
nanstullar.
(Forts.)*

Herr Andersson, Gunnar: Herr talman, mina herrar! Det är otvivelaktigt frågor av den allra största vikt för vårt folks närande och icke blott för statskassans inkomster, som vi här ha under behandling. Den moderna näringsfysiologien har nämligen icke blott gått till undersökning av det rena näringsvärdet, det rena förbränningsvärdet hos de födoämnen, som i större eller mindre grad ingå i folknärningen, utan under de allra senaste åren har därjämte kommit till en ny gren, undersökning av framför allt mineralsalterna och de egendomliga organiska kroppar, som betecknas med namnet vitaminer. Särskilt under kriget ha dessa undersökningar, i Tyskland och Amerika i all synnerhet, tagit jättesteg framåt. Det har visats, att stora och viktiga folksjukdomar ha sin grund i vissa brister i näringen, sjukdomar, som kunna bero på vissa ämnen, som endast förekomma i utomordentligt ringa mängder i födan, men som dock äro oundgängliga. Jag skall icke här ingå på en framställning av framför allt vitaminläran, vilken emellertid skulle vara väl värd att taga hänsyn till såsom basis, när man bedriver den tullpolitik, som särskilt från vissa håll här önskas. Jag vill emellertid säga, att framför allt en del av de frukter, som nu redan ha fått sin tull, citroner och apelsiner, äro bland de allra viktigaste i detta avseende. Vad bananer beträffar ha de också en viss betydelse i detta hänseende. De äro emellertid framför allt i vanlig näringsfysiologisk mening i allra högsta grad näringsrika. Om man säger, att t. ex. en viss kvantitet av vår vanliga potatis har ett näringsvärde, ett förbränningsvärde, av 380, så har en motsvarande kvantitet bananer ett näringsvärde av ungefär 450. Direkta och noggrant utförda vetenskapliga experiment ha visat, att bananen, på grund av dess ringa halt av garvämnen jämte en del andra egenskaper, särskilt för barnens magar, för folkhushållningen är synnerligen viktig. När man därtill betänker, att vårt svenska folk på grund av det nordliga klimatet har jämförelsevis få kulturväxter, som det kan ha att ty till såsom huvuddel av näringen, så är det — som jag på sin tid visat i ett arbete, som jag gav ut för en del år sedan, "Vårt dagliga bröd" — av den allra största vikt, att för stora lager av folket, ej minst de som ej ha möjlighet att ur egen jord skaffa sig olikartade produkter, en liten tillsats kan göras i omväxling av näringen. Det säges, att det ingenting betyder, men det betyder kolossalt mycket. Vi hade en banantull på 10 öre per kg., och borttagandet av denna medför i närvarande stund en faktisk sänkning av bananpriset med omkring 60 öre, detta på grund därav att vid vägningen, då bananerna måste tagas ut ur de stora spjälkorgar eller vad det är som de komma i, förfares en så ofantligt stor del, mellan 10 och 20 bananer i

Om höjning
av vissa fi-
nanstullar.
(Forts.)

varje fruktställning. Vidare är det mycket ofta så, att tullbehandlingen tager lång tid. Bananerna äro så beskaffade, att å ena sidan är deras näringsvärde störst, ju närmare mognaden de äro, men å andra sidan förstöras de desto fortare, ju mera de komma över mognaden. En eller ett par dagar spelar därför en ofantligt stor roll. För var och en, som tror på att det är nyttigt för ett folk att hava en omväxlande och rik näring av sådana saker, som smaka folket och som, enligt allt som kan visas, verkligen äro av förstklassigt slag, är banantullen en ren styggelse. Det har också visat sig i främmande länder, i Amerika, i England och före kriget i Tyskland, där bananen var på ett stort segertåg, som i Tyskland naturligtvis hejdades av kriget — överallt i dessa länder har det visat sig, att bananen är en komplettering till den vanliga folknäringen, som är av den allra största vikt. Vi kunna icke komma ifrån att vi måste hava vissa sådana tillskott, och då är bananen någonting av det billigaste och bästa, som bjudes oss. Ehuru jag icke velat draga konsekvenserna av detta ifråga om övriga sydfrukt, då vi nu så synnerligen väl behöva alla inkomster, kan jag dock icke underlåta att på det bestämdaste varna kammaren för de siréntoner, som herr Wohlin här låtit ljuda. Ifråga om bananerna rör det sig icke om något större belopp. Hela konsumtionen rör sig för närvarande med den sannolika årliga omsättningen av 60- till 70,000 fruktställningar. Om vi sätta en tull av 25 öre per kg., som här föreslagits, kommer detta att giva omkring 300,000 till 350,000 kronor i inkomst för statskassan, men det rör sig säkert om en fördyring av bananerna, även om dessa såldes i lika stor utsträckning, vilket de naturligtvis icke komme att göra, till det två- till fyrdubbla.

Jag yrkar sålunda avslag på herr Wohlins reservation och bifall till utskottets hemställan.

Herr Wohlin: Bananen har blivit symbolen för herr Gunnar Anderssons mot det svenska jordbruket mindre välvilliga politik under de senaste åren. Jag tror icke, att vi i vår finansstullpolitik kunna taga hänsyn till vitaminer eller vad det heter eller räkna ut förbränningsvärdena av artiklarna eller undersöka mängden av garvämnen, utan jag tror, att vi få vara något mera praktiska. Jag anser, att en tullsats av 25 öre per kilogram på ifrågavarande sydfrukt likaväl som på övriga nyss behandlade sydfrukt på intet sätt kan anses vara till skada för vår folknäring. Herr Gunnar Andersson kallade banantullen för en styggelse. Detta kan den icke vara ur statsfinansiell synpunkt eller ur synpunkten av några verkligt berättigade konsumentintressen, utan det är därför att bananen för herr Gunnar Andersson också är en politisk artikel, som tullen därpå kan för honom framstå såsom en styggelse. Jag får å min sida varna för de siréntoner, som herr Gunnar Andersson här låtit ljuda, och jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson, Gunnar: Endast några få ord. Jag har an-

ledning att beklaga den ringa naturvetenskapliga kunskap, som utmärker den man, som genom omständigheternas makt har lyfts upp på vågkammen såsom representant för det svenska jordbruket. Jag skall bara säga honom några enkla praktiska ord: Det är icke likgiltigt, herr Wohlin, vad man stoppar i våra magar och icke heller i herr Wohlins mage. Om den icke får vad den skall ha, blir till och med herr Wohlin sjuk.

*Om höjning
av vissa fö-
nanstullar.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Gustaf: Jag vill ytterligare stryka under, att om man här skulle gå med på tullen på bananer, så innefattar ju reservationen även en mängd andra rubriker, så att man, om man röstar för tullen på bananer, icke kan göra detta, med mindre man godkänner övriga i reservationen upptagna grupper i tulltaxan. Då bland dessa andra grupper förekommer en del, där en tullförhöjning skulle verka såsom en synnerligen kraftig skyddstull, vill jag för min del hemställa till kammaren att noga betänka detta, även om det hos en och annan kan finnas sympati för just banantullen.

Herr Wohlin: Min mage och svenska folkets magar kunna mycket väl tåla svenska frukter och svenska livsmedel och kunna, liksom våra förfäders under gångna århundraden, reda sig gott med vårt eget jordbruks alster.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det förevarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Antonsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr Wohlin begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Antonsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 29.

Om höjning
av vissa fi-
nanstullar.
(Forts.)

Punkten C.
Utskottets hemställen bifölls.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 31—37.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 71, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag för vissa byggnadsföretag vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 258, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till uppförande av byggnader för dubbelseminarium i Umeå.

Herr förste vice talmannen erhöll ordet och yttrade: Jag får hemställa, att på onsdagens föredragningslista först bland två gånger bordlagda ärenden uppföras statsutskottets samtliga utlåtanden, vilka på dagens föredragningslista återfinnas under punkterna från och med 6 till och med 32, samt därefter andra lagutskottets samtliga utlåtanden, som återfinnas under punkterna 37—43.

Denna hemställen bifölls.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 94, angående utseende av 6 ledamöter och 6 suppleanter i den uti 33 § av förordningen den 28 maj 1920 omförmälda uppskattningsövernämnd;

nr 95, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 122, angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 123, angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt;

nr 98, rörande lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873; nr 99, angående lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen om sjukkasor den 4 juli 1910 m. m.;

nr 100, angående skolplikt beträffande undervisning i slöjd;

nr 101, angående förslag till lag om skyldighet för landstingsområde och stad, som ej i landsting deltagar, att bidra till kostnaden för vård av blinda med komplicerat lyte;

nr 102, angående lag om ändrad lydelse av 32 § 1 mom. i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen;

nr 103, angående lag om ändrad lydelse av 1 kap. 5 och 8 §§ i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap;

nr 104, angående lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff;

nr 105, rörande lag angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom; samt

nr 106, angående förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 263, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa finanstullar ävensom en i ämnet väckt motion.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Herr förste vice talmannen erhöi ordet och anförde: Enligt ordningsstadgan för första kammaren är det föreskrivet i § 18 4 mom.: "Föredragningslista bör före varje sammanträde anslås å lämpligt ställe i samlingsalen, varjämte ett tryckt sammandrag därav utdelas till kammarens ledamöter". Då det nu är både kostsamt och torde med avseende å morgondagens sammanträde inom lyckta dörrar icke vara behöfligt, får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att denna bestämmelse icke skall tillämpas på morgondagens sammanträde inom lyckta dörrar.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,40 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 6 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.; och dess förhandlingar försiggingo inom lyckta dörrar.

Företogs det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 367, angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga, avsedda ärendet.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve W r a n g e l:

Herr Lindhagen:

Herr Winberg:

Herr Hellberg:

Herr Möller:

Herr Trygger:

Herr Möller:

Herr Olsson, Olof:

Herr Clason:

Herr Reuterskiöld:

Hans excellens herr statsministern von Sydow:

Herr Winberg:

Herr Hellberg:

Herr Rosén:

Herr Lindhagen:

Hans excellens herr statsministern von Sydow:

Herr Swartz:

Herr Johansson, Johan, i Kälkebo:

Herr Wigforss:

Herr Winberg:

Herr Rosén:

Herr Ljunggren:

Herr Hellberg:

Herr Clason:

Herr Örne:

Herr Ekman, Carl Gustaf:

Herr Wohlin:

Herr Hellberg:

Herr Ljunggren:

Herr Lindhagen:

Herr Rune:

Herr Trygger:

Herr Ljunggren:

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5,30 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.